

รายงานสำรวจทะเบียนรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำ ที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม

เอกสารวิชาการเลขที่ 04/05/2567
กลุ่มวางแผนบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ
กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน
กรมพัฒนาที่ดิน

รายงานสำรวจทะเบียนรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำ
ที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น
จังหวัดนครปฐม

เอกสารวิชาการเลขที่ 04/05/2567
กลุ่มวางแผนบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ
กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	ก
สารบัญตาราง	ค
สารบัญรูป	ง
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 หลักการและเหตุผล	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-2
1.3 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-2
1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
1.5 ผู้ดำเนินงาน	1-3
บทที่ 2 ข้อมูลพื้นฐาน	2-1
2.1 ประวัติความเป็นมา	2-1
2.2 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-2
2.3 การคมนาคม	2-2
2.4 ลักษณะภูมิประเทศ	2-3
2.5 ลักษณะภูมิอากาศ	2-3
2.6 ทรัพยากรป่าไม้	2-3
2.7 ทรัพยากรแร่	2-4
2.8 ทรัพยากรดิน	2-4
2.9 สภาพการใช้ที่ดิน	2-4
2.10 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-6
บทที่ 3 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำ	3-1
3.1 ความหมายและความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ	3-1
3.2 อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (Ramsar convention)	3-6
3.3 นโยบายของรัฐ	3-13
3.4 การดำเนินงานพื้นที่ชุ่มน้ำ	3-16
3.5 การดำเนินงานของกรมพัฒนาที่ดิน	3-17
บทที่ 4 ผลการศึกษา	4-1
4.1 ผลการวิเคราะห์	4-1
4.2 ทะเบียนรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม แยกเป็นรายอำเภอ	4-7
4.3 สถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำ	4-16

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 การใช้ที่ดินพื้นที่ชุ่มน้ำระดับท้องถิ่น	5-1
5.1 พื้นที่ชุ่มน้ำระดับท้องถิ่น	5-1
5.2 ความหลากหลายทางชีวภาพ	5-5
5.3 การบริการทางระบบนิเวศ	5-7
5.4 มาตรการ กฎหมาย นโยบาย	5-9
5.5 สรุปและข้อเสนอแนะ	5-20
เอกสารอ้างอิง	อ-1

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4-1 ตำแหน่งและสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม	4-1
ตารางที่ 4-2 ฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม	4-16
ตารางที่ 4-3 สรุปรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทแม่น้ำ และคลองที่เป็นแหล่งเดียวกัน	4-17
ตารางที่ 4-4 พื้นที่ชุ่มน้ำจังหวัดนครปฐมที่ไม่สามารถระบุตำแหน่งได้	4-18
ตารางที่ 5-1 สภาพการใช้ที่ดิน จังหวัดนครปฐม ปี พ.ศ. 2562	5-2
ตารางที่ 5-2 บริการที่ได้จากระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทต่าง ๆ	5-8
ตารางที่ 5-3 มาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ	5-15
ตารางที่ 5-4 ทบทวนมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำ	5-17

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 2-1	ตราสัญลักษณ์จังหวัดนครปฐม
รูปที่ 3-1	แผนภูมิการดำเนินงานเสนอข้อมูลเพื่อนำไปสู่การดำเนินงานในระดับปฏิบัติ
รูปที่ 4-1	พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
รูปที่ 4-2	พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
รูปที่ 4-3	พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
รูปที่ 4-4	พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม
รูปที่ 4-5	พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
รูปที่ 4-6	พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม
รูปที่ 4-7	พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
รูปที่ 5-1	การแข่งขันเรือมาดพื้นบ้าน สภาวัฒนธรรมตำบลขุนแก้ว อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
รูปที่ 5-2	เรือหางยาวโดยสารติดต่อระหว่างชุมชนริมน้ำ จังหวัดนครปฐม
รูปที่ 5-3	ความหลากหลายทางชีวภาพโครงข่ายลำคลองของแม่น้ำนครชัยศรี
รูปที่ 5-4	ประโยชน์ของลำคลอง
รูปที่ 5-5	ลุ่มน้ำท่าจีนคลังอาหารของประเทศไทย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยได้เข้าร่วมเป็นภาคีสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ใน พ.ศ. 2541 มีการประกาศให้มีพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ และทำการศึกษา สำรวจ จัดทำรายชื่อสถานภาพ และฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย โดยมีการจัดลำดับความสำคัญของ พื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ 69 แห่ง พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ 47 แห่ง และพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น 19,295 แห่ง โดยทำการสำรวจเสร็จสิ้นใน พ.ศ. 2542 และได้มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2543 กำหนดมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติ เพื่อแก้ไขปัญหา การเสื่อมโทรม และการสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย

การลดลงของพื้นที่ชุ่มน้ำนั้น ทำให้เกิดผลกระทบทางชีวนิเวศทั้งระบบ ตั้งแต่ต้นน้ำถึงท้ายน้ำ ก่อให้เกิดความไม่สมดุลตามธรรมชาติ ส่งผลให้เกิดภาวะน้ำท่วมบ่อยขึ้น การขาดแคลนน้ำ การพังทลาย ของดิน การตกค้างของสารพิษในดิน มลพิษทางน้ำ และเกิดปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ อันก่อให้เกิดความเสียหายต่อความเป็นอยู่ของประชากรและระบบเศรษฐกิจของประเทศ สาเหตุหลัก เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นพื้นที่ทำการเกษตร ปัญหาการเสื่อมโทรมและการสูญเสีย พื้นที่ชุ่มน้ำจึงมีเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นที่ยังขาดมาตรการอนุรักษ์ และจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างถูกต้อง พื้นที่ดังกล่าวจึงมีความเสี่ยงในการปรับเปลี่ยนพื้นที่ชุ่มน้ำและ ลดขนาดพื้นที่ลงอย่างรวดเร็ว

ดังนั้น พ.ศ. 2552 การประชุมคณะรัฐมนตรีได้มีการทบทวนมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2543 เรื่องทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ และระดับชาติของประเทศไทย และมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำมีมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 โดยประกาศ กำหนดให้พื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นสาธารณะทุกแห่งทั่วประเทศโดยเฉพาะพื้นที่ชุ่มน้ำแหล่งน้ำจัดเป็นพื้นที่สีเขียว และมีให้ส่วนราชการเข้าไปใช้ประโยชน์ เพื่อสงวนไว้เป็นแหล่งรองรับน้ำและกักเก็บน้ำต่อไป จากมติ คณะรัฐมนตรีดังกล่าว พื้นที่ชุ่มน้ำสาธารณะหรือพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นจึงมีความสำคัญ เพิ่มขึ้น หน่วยงานของรัฐไม่ควรดำเนินการใด ๆ รุกล้ำพื้นที่ชุ่มน้ำสาธารณะนั้น ๆ

การสำรวจทะเบียนรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม จัดทำขึ้น เพื่อลดความขัดแย้งจากความตระหนักต่อการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำที่แตกต่างกัน เนื่องด้วย ทะเบียนรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นได้จัดทำตั้งแต่ พ.ศ. 2542 แสดงรายชื่อของพื้นที่ ชุ่มน้ำตามเขตการปกครอง โดยไม่มีขอบเขตและตำแหน่งอ้างอิงที่ชัดเจน การบุกรุกพื้นที่ชุ่มน้ำโดย อ้างความไม่ชัดเจนของพื้นที่ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งของการคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำ การศึกษาดังกล่าวจึงได้จัดทำ ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อตรวจสอบสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม รวมทั้งจัดทำขอบเขต และตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่ชุ่มน้ำ ทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าวยังสามารถใช้เป็นหลักฐาน ข้อมูลเพื่อสนับสนุนงานวางแผนการใช้ที่ดิน และการหาพื้นที่ที่เหมาะสมในการจัดสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็ก ของกรมพัฒนาที่ดิน

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

1.2.2 เพื่อตรวจสอบสภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

1.3 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

ระยะเวลาดำเนินงาน ตุลาคม พ.ศ. 2566 – กันยายน พ.ศ. 2567

สถานที่ดำเนินงาน พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.4.1 อุปกรณ์ที่ใช้ในการศึกษา

- 1) ข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศ Google Earth
- 2) แผนที่ภูมิประเทศ ลำดับชุด L7018 มาตราส่วน 1: 25,000
- 3) แผนที่ขอบเขตการปกครองประเทศไทย มาตราส่วน 1: 25,000
- 4) แผนที่เส้นทางน้ำ คลองชลประทาน มาตราส่วน 1: 25,000
- 5) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ได้แก่ โปรแกรมสำเร็จรูป และโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

1.4.2 วิธีการศึกษา

- 1) รวบรวมข้อมูลทะเบียนรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น จากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2) กำหนดตำแหน่งของพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น ตามทะเบียนของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้สามารถอ้างอิงตามระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ โดยหาตำแหน่งและสภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยใช้ฐานข้อมูลหมู่บ้านและขอบเขตการปกครองเป็นขอบเขตหลักในการกำหนดตำแหน่งพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น
- 3) นำข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมจากระบบ Google Earth และแผนที่ภูมิประเทศ ลำดับชุด L7018 ใช้ในการคัดกรองพื้นที่ตามสภาพความสมบูรณ์ของพื้นที่ชุ่มน้ำพร้อมหาตำแหน่งพื้นที่ชุ่มน้ำ
- 4) นำเข้าข้อมูลพิกัดจุดที่ตั้งพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นโดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์
- 5) วิเคราะห์ข้อมูลโดยกำหนดและจำแนกประเภทของข้อมูลเป็นจุด และทำการให้ค่าของตำแหน่งตามสภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำว่ามีการคงสภาพหรือหมดสภาพแล้ว
- 6) สำนักรวบรวมข้อมูลของข้อมูลโดยออกสำรวจภาคสนามเพื่อแก้ไขและปรับปรุงความถูกต้องรวมถึงรวบรวมข้อมูลให้มีความสมบูรณ์ โดยการลงพื้นที่จริงร่วมกับการสอบถามจากหน่วยงานระดับท้องถิ่น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และครบถ้วนสมบูรณ์
- 7) นำข้อมูลมาจัดเก็บเป็นชั้นแผนที่และจัดทำแผนที่ พร้อมจัดเก็บเป็นระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ จัดทำตารางข้อมูลเชิงคุณลักษณะ โดยมีการออกแบบตารางข้อมูลเพื่อจัดเก็บข้อมูลเชิงคุณลักษณะให้มีความสัมพันธ์กับข้อมูลเชิงพื้นที่
- 8) จัดทำรายงานพร้อมแผนที่และบันทึกลงในแผ่นบันทึกข้อมูล (CD) และนำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.5 ผู้ดำเนินงาน

1.5.1 ที่ปรึกษา

นายชาคริต อินนะระ

ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน

นางสาวพิมพ์พร พรพรหมินทร์

ผู้อำนวยการกลุ่มวางแผนบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ

1.5.2 ผู้ดำเนินงาน

นายดิเรก คงแพ

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

นางสาวชนม์ชนก ตั้งตระกูล

นักวิชาการเกษตรชำนาญการ

นายพลวัฒน์ เศรษฐสุทธิ

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

บทที่ 2

ข้อมูลพื้นฐาน

2.1 ประวัติความเป็นมา

2.1.1 ตราสัญลักษณ์ คำขวัญ (สำนักงานจังหวัดนครปฐม, 2567)

รูปที่ 2-1 ตราสัญลักษณ์จังหวัดนครปฐม

ตราสัญลักษณ์จังหวัดนครปฐม รูปองค์พระปฐมเจดีย์มีมงกุฎอยู่กึ่งกลางองค์พระเจดีย์ หมายถึง องค์พระปฐมเจดีย์ที่พระโสทรธรรมาจารย์และพระอู่อริยะได้สร้างขึ้นแต่เดิม แล้วสร้างครอบให้ใหญ่ขึ้นดังปัจจุบัน มงกุฎ หมายถึง สัญลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าอยู่หัว ผู้ทรงอุปถัมภ์สร้างองค์พระปฐมเจดีย์ต่อเติมให้สูงใหญ่สง่างามตามที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

คำขวัญจังหวัดนครปฐม “ส้มโอหวาน ข้าวสารขาว ลูกสาวงาม ข้าวหลามหวานมัน สนามจันทร์งามล้น พุทธมณฑลคู่ธานี พระปฐมเจดีย์เสียดฟ้า สวยงามตาแม่น้ำท่าจีน”

2.1.2 ความเป็นมาของเมืองนครปฐม

“นครปฐม” เป็นอารยธรรมสำคัญที่มีประวัติความเป็นมายาวนานในแผ่นดินสุวรรณภูมิ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ กล่าวว่าเมืองนครปฐมแต่เดิมนั้นตั้งอยู่ริมทะเล เป็นเมืองเก่าแก่ มีความเจริญรุ่งเรืองมานับตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิ และเป็นราชธานีสำคัญในสมัยทวารวดี ในยุคนั้น นครปฐมเป็นแหล่งเผยแพร่อารยธรรมจากประเทศอินเดีย ซึ่งรวมทั้งพุทธศาสนา นครปฐมจึงเป็นศูนย์กลางของความเจริญ มีชนชาติต่าง ๆ อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อมาได้เกิดความแห้งแล้งขึ้นในเมืองนครปฐม เพราะกระแสน้ำที่ไหลผ่านตัวเมืองเปลี่ยนเส้นทาง ประชาชนจึงอพยพไปตั้งหลักแหล่งอยู่ริมน้ำและสร้างเมืองใหม่ขึ้น ชื่อ “เมืองนครไชยศรี” หรือ “ศรีวิชัย” นครปฐมจึงกลายเป็นเมืองร้างมาเป็นเวลาหลายร้อยปี จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะที่ยังทรงผนวชได้ทรงตั้งไปพบพระปฐมเจดีย์ และทรงเห็นว่าเป็นเจดีย์องค์ใหญ่ไม่มีที่ใดเทียบเท่า ครั้นเมื่อได้ครองราชย์ จึงโปรดฯ ให้ก่อเจดีย์แบบลังกาครอบองค์เดิมไว้ โดยให้ชื่อว่า “พระปฐมเจดีย์” ทรงปฏิสังขรณ์สิ่งต่าง ๆ ในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ให้มีสภาพดี และโปรดฯ ให้ขุดคลองเจดีย์บูชา เพื่อให้การเสด็จมานมัสการองค์พระปฐมเจดีย์สะดวกขึ้น

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เริ่มก่อสร้างทางรถไฟสายใต้ผ่านเมืองนครปฐมซึ่งขณะนั้นยังเป็นป่ารก พระองค์จึงโปรดฯ ให้ย้ายเมืองจากตำบลท่านา อำเภอนครชัยศรี มาตั้งที่บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์เหมือนเช่นครั้งสมัยโบราณ

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้สร้างพระราชวังสนามจันทร์เป็นที่เสด็จแปรพระราชฐานและฝึกซ้อมรบแบบเสือป่า โดยโปรดฯ ให้ตัดถนนเพิ่มขึ้นอีกหลายสายรวมทั้งสร้างสะพานเจริญศรัทธาข้ามคลองเจดีย์บูชาเชื่อมระหว่างสถานีรถไฟกับองค์พระปฐมเจดีย์ตลอดจนสร้างพระร่วงโรจนฤทธิ์ทางด้านทิศเหนือขององค์พระปฐมเจดีย์และบูรณะองค์พระปฐมเจดีย์ให้สมบูรณ์ สวยงามดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน และได้โปรดให้เปลี่ยนชื่อจากเมือง “นครชัยศรี” เป็น “นครปฐม”

2.1.3 เขตการปกครอง

จังหวัดนครปฐมแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 106 ตำบล 919 หมู่บ้าน สำหรับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 5 แห่ง เทศบาลตำบล 19 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 92 แห่ง

2.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

นครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางด้านตะวันตก ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีน ในที่ราบลุ่มภาคกลาง โดยอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 13 องศา 45 ลิปดา 10 ฟลิปดา เส้นแวงที่ 100 องศา 4 ลิปดา 28 ฟลิปดา มีพื้นที่ 2,168.336 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,355,210 ไร่ หรือร้อยละ 0.42 ของประเทศ และอันดับที่ 62 ของประเทศ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปตามเส้นทางถนนเพชรเกษม 56 กิโลเมตร หรือตามเส้นทางถนนบรมราชชนนี (ถนนปิ่นเกล้า-นครชัยศรี) 51 กิโลเมตร และตามเส้นทางรถไฟ 62 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอกระทุ่มแบน อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอไทรน้อย อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เขตทวีวัฒนา เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร และอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีและอำเภอดำรงวิทยะ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

2.3 การคมนาคม

การคมนาคมขนส่งรถยนต์จากกรุงเทพฯ ใช้เส้นทางสายเก่า สายถนนเพชรเกษม (ทางหลวงหมายเลข 4) ผ่านอ้อมน้อย อ้อมใหญ่ สามพราน ไปจนถึงจังหวัดนครปฐมหรือเส้นทางสายใหม่จากกรุงเทพฯ ถนนบรมราชชนนี ผ่านพุทธมณฑล นครชัยศรี ไปจนถึงจังหวัดนครปฐม ระยะทาง 56 กิโลเมตร จังหวัดมีถนนในความรับผิดชอบของหน่วยงาน 2 แห่ง ดังนี้

- แขวงทางหลวงชนบทนครปฐม ในปี พ.ศ. 2562 แขวงทางหลวงชนบทนครปฐม มีถนนโครงข่ายทางหลวงชนบทอยู่ในความรับผิดชอบ ทั้งหมดจำนวน 38 สายทาง ระยะทางรวม 466.321 กิโลเมตร โดยแยกแต่ละประเภท ดังนี้ 1) ทางลาดยาง 452.551 กิโลเมตร 2) ทางลูกรัง 13.770 กิโลเมตร โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการบำรุงรักษา ดังนี้ (1) แขวงทางหลวงชนบทนครปฐม รับผิดชอบบำรุงรักษา จำนวน 21 สายทาง ระยะทาง 249.518 กิโลเมตร (2) หมวดบำรุงทางหลวง

ชนบทกำแพงแสน รับผิดชอบบำรุงรักษา จำนวน 17 สายทาง ระยะทาง 216.803 กิโลเมตร โดยเป็นถนนลาดยางทั้งหมด

- แขวงทางหลวงนครปฐม มีถนนที่อยู่ในความรับผิดชอบที่ขึ้นทะเบียนทางหลวงไว้ จำนวน 38 สายทาง ระยะทางรวมทั้งสิ้น 466.321 กิโลเมตร โดยแยกเป็นทางลาดยาง จำนวน 452.551 กิโลเมตร ทางลูกรัง 13.770 กิโลเมตร

รถไฟ การรถไฟแห่งประเทศไทย มีบริการรถไฟออกจากสถานีกรุงเทพฯ และสถานีรถไฟธนบุรีทุกวัน ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

2.4 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดนครปฐมโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นที่ราบถึงค่อนข้างราบเรียบ ไม่มีภูเขาและป่าไม้ ระดับความแตกต่างของความสูงของพื้นที่อยู่ระหว่าง 2-10 เมตร เหนือระดับทะเลปานกลาง สภาพพื้นที่โดยทั่วไปลาดจากทิศเหนือสู่ทิศใต้ และตะวันตกสู่ตะวันออกมีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านจากทิศเหนือลงสู่ทิศใต้ พื้นที่ทางตอนเหนือและทางตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เป็นที่ดอน

ส่วนพื้นที่ทางตอนกลางของจังหวัดเป็นที่ราบลุ่ม มีที่ดอนกระจายเป็นแห่ง ๆ และมีแหล่งน้ำกระจาย สำหรับพื้นที่ด้านตะวันออก และด้านใต้เป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน มีคลองธรรมชาติและคลองขุดที่ขุดขึ้น เพื่อการเกษตรและคมนาคมอยู่มาก พื้นที่สูงจากระดับทะเลปานกลาง 2-4 เมตร

2.5 ลักษณะภูมิอากาศ

ปริมาณน้ำฝน จากสถิติข้อมูลปริมาณน้ำฝนของจังหวัดนครปฐม โดยใช้ข้อมูลของสถานีอุตุนิยมวิทยานครปฐม ย้อนหลัง 5 ปี (2559-2563) ปริมาณน้ำฝนอยู่ในช่วง 600-1,300 มิลลิเมตร ในปี 2563 ปริมาณน้ำฝนวัดได้ 1,207.1 มิลลิเมตร จำนวนวันที่ฝนตก 94 วัน ฝนตกมากที่สุดปี 2560 วัดได้ 1,227.9 มิลลิเมตร จำนวนวันที่ฝนตก 123 วัน ส่วนฝนตกน้อยที่สุดในปี 2562 วัดได้ 694.1 มิลลิเมตร จำนวนวันที่ฝนตก 87 วัน

อุณหภูมิ ในปี 2563 อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 39.7 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด 14.0 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด เดือนมีนาคม 39.7 องศาเซลเซียส และต่ำสุด เดือนธันวาคม 14.0 องศาเซลเซียส ในปี 2562 อุณหภูมิเฉลี่ย 36.9 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด เดือนเมษายน 40.5 องศาเซลเซียส และต่ำสุด เดือนมกราคม 14.2 องศาเซลเซียส และใน ปี 2561 อุณหภูมิสูงสุด เดือนเมษายน 38.9 องศาเซลเซียส และต่ำสุด เดือนมกราคม 15.6 องศาเซลเซียส

2.6 ทรัพยากรป่าไม้

จังหวัดนครปฐม มีพื้นที่จังหวัด 1,355,210 ไร่ พบพื้นที่ป่าไม้ 1,029 ไร่ หรือร้อยละ 0.08 เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดนครปฐมกับจังหวัดอื่นในภาคกลางอีก 22 จังหวัด พบว่าพื้นที่ป่าของจังหวัดนครปฐม อยู่ในลำดับที่ 17 ของการจัดลำดับ

2.7 ทรัพยากรแร่

จากลักษณะธรณีวิทยาของพื้นที่สำรวจทั้งหมดถูกปกคลุมปิดทับด้วยตะกอนร่วนเป็นชั้นหนามาก ดังนั้นทรัพยากรแร่ในพื้นที่จังหวัดนครปฐมของบริเวณนี้จึงเป็นแหล่งทรัพยากรเป็นหลัก บ่อทรายที่ดำเนินการทรายส่วนใหญ่จะเป็นจำพวกทรายบก กล่าวคือทรายได้มาจากร่องน้ำเก่าและตะกอนทางน้ำรูปพัด ซึ่งเป็นชนิดทรายก่อสร้างจัดอยู่ในกลุ่มแร่เพื่อพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานและโครงการขนาดใหญ่ของรัฐ

ทรายเป็นวัสดุธรรมชาติที่เกิดจากการผุสลายของหินตามธรรมชาติมีลักษณะเป็นเม็ด และร่วนซุย ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางของเม็ดระหว่าง 0.05-2.0 มิลลิเมตร ส่วนใหญ่เป็นแร่วอตซ์ หรือหินเขียวหนุมาน ซึ่งมีส่วนประกอบทางเคมีเป็นซิลิกา นอกจากนี้ยังพบเหล็กออกไซด์ แร่เฟลด์สปาร์ เศษหิน แร่อื่น ๆ ขนาดเล็กปะปนอยู่ ทรายแบ่งตามขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางได้ 5 ขนาด คือ ทรายละเอียดมาก (0.05-0.10 มิลลิเมตร) ทรายละเอียด (0.10-0.25 มิลลิเมตร) ทรายขนาดปานกลาง (0.25-0.5 มิลลิเมตร) ทรายหยาบ (0.5-1 มิลลิเมตร) และทรายหยาบมาก (1-2 มิลลิเมตร) ส่วนตะกอนที่มีขนาดใหญ่กว่า 2 มิลลิเมตร จัดเป็นกรวดซึ่งมีขนาดอยู่ระหว่าง 2-64 มิลลิเมตร แต่ถ้าขนาดของเม็ดตะกอนเล็กกว่า 0.05 มิลลิเมตร จัดเป็นทรายแป้งและตะกอนดิน

2.8 ทรัพยากรดิน

จังหวัดนครปฐมมีเนื้อที่ทั้งหมด 1,355,210 ไร่ หรือร้อยละ 0.42 ของพื้นที่ทั้งประเทศ โดยจัดอยู่ในลำดับที่ 62 ของประเทศ กรมพัฒนาที่ดินได้แบ่งลักษณะดินในจังหวัดนครปฐมตามลักษณะชุดดินได้ 20 ชุดดิน รายละเอียดชุดดินแต่ละชุดดินมีปริมาณพื้นที่แตกต่างกัน โดยชุดดินบางชนิดมีพื้นที่มากที่สุดตามด้วยชุดดินกำแพงแสน ขณะที่ชุดดินสิงห์บุรีมีพื้นที่น้อยที่สุด ดินส่วนใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครปฐมมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงค่อนข้างสูง มีความเหมาะสมต่อเกษตรกรรม

- บริเวณอำเภอกำแพงแสน อำเภอเมืองนครปฐม และบางส่วนของอำเภอดอนตูม ดินมีศักยภาพเหมาะสมต่อการปลูกพืชไร่ ไม้ผลและไม้ยืนต้น โดยทั่วไปคิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 316,200 ไร่ หรือร้อยละ 23.32 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด

- บริเวณอำเภอบางเลน อำเภอนครชัยศรี และอำเภอสสามพราน ดินมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว มีเนื้อที่ 913,444 ไร่ หรือร้อยละ 67.40 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด

- บางแห่งมีการยกร่องถาวรเพื่อพัฒนาปรับปรุงดินให้มีความเหมาะสมต่อการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น และพืชผัก มีเนื้อที่ 73,600 ไร่ หรือร้อยละ 5.43 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด

2.9 สภาพการใช้ที่ดิน

1) สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินจากข้อมูลการใช้ที่ดินจังหวัดนครปฐมของกรมพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2562 จำแนกตามประเภทการใช้ที่ดินได้ดังนี้

- พื้นที่เกษตรกรรม มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรมากที่สุด เนื้อที่ 920,259 ไร่ หรือร้อยละ 67.91 ของพื้นที่จังหวัด โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการปลูกข้าว ซึ่งใช้พื้นที่ประมาณ 425,331 ไร่ และอำเภอบางเลนเป็นพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุดของจังหวัด รองลงมาเป็นสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ พืชไร่ พืชสวน ไม้ผล พืชไร่ เลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ ไม้ยืนต้น และพืชไร่ ตามลำดับ

- พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 317,163 ไร่ หรือร้อยละ 23.41 ของพื้นที่จังหวัด ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ถูกสร้างเป็นหมู่บ้าน มีเนื้อที่ 189,676 ไร่ นอกจากนั้นประกอบด้วยตัวเมืองและ

ย่านการค้า สถานที่ราชการ และสถาบันต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ยังมีบางแห่งที่ถูกปล่อยให้รกร้าง ได้แก่ หมู่บ้านร้าง โรงงานอุตสาหกรรมร้าง ซึ่งปัจจุบันไม่มีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าว

- พื้นที่น้ำ มีเนื้อที่ 47,312 ไร่ หรือร้อยละ 3.49 ของพื้นที่จังหวัด ประกอบด้วย แม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำในไร่นา และคลองชลประทาน

- พื้นที่เบ็ดเตล็ด 77,451 ไร่ หรือร้อยละ 5.73 ของพื้นที่จังหวัด ได้แก่ พุ่มหญ้า พื้นที่ถม ที่ทิ้งขยะ เป็นต้น

2) การถือครองที่ดิน

ปี พ.ศ. 2561 จังหวัดนครปฐมมีพื้นที่การออกเอกสารสิทธิ์ รวมทั้งสิ้น 489,582 แปลง 1,223,622 ไร่ 15.30 ตารางวา โดยจำแนกตามประเภทเอกสารสิทธิ์ ดังนี้

- โฉนดที่ดิน มีจำนวน 481,061 แปลง เนื้อที่ 1,172,787 ไร่ 3 งาน 19.10 ตารางวา

- หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 ก.) มีจำนวน 3,880 แปลง เนื้อที่ 12,171 ไร่ 3 งาน 64.20 ตารางวา

- หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3) มีจำนวน 4,641 แปลง เนื้อที่ 38,662 ไร่ 1 งาน 32 ตารางวา

- ใบจอง (น.ส.2) มีจำนวน 183 แปลง

- ใบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) มีจำนวน 408 แปลง เนื้อที่ 1,395 ไร่ 95.4 ตารางวา

3) การจัดการดินและการใช้ที่ดิน

การเพิ่มธาตุอาหารและความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาใช้รูปแบบการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ และการถ่ายทอดเทคนิคการปรับปรุงบำรุงดิน การวิเคราะห์ศักยภาพของดิน และประเมินพืชเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับสภาพดิน

การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมของจังหวัดนครปฐม โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ออกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดังนี้

- เรื่อง กำหนดเขตเหมาะสมสำหรับปลูกสับปะรดโรงงาน และลำไย

- เรื่อง กำหนดเขตเหมาะสมสำหรับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด

- เรื่อง กำหนดเขตเหมาะสมสำหรับปลูกข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปาล์มน้ำมัน

- เรื่อง กำหนดเขตเหมาะสมสำหรับการผลิตโคเนื้อ โคนม สุกร ไก่เนื้อ และไก่ไข่

4) ปัญหาด้านทรัพยากรดิน

- ดินเปรี้ยว มีสาเหตุมาจากดินที่เป็นกรดสูงเกินไป เนื้อดินเป็นดินเหนียวซึ่งเกิดจากวัตถุดิบกำเนิดดินพวกตะกอนผสมระหว่างตะกอนลำน้ำและตะกอนทะเล ตะกอนมีการอัดตัวแน่น ทำให้น้ำและอากาศ ระบายได้ยาก เกิดการขังตัวของน้ำในบางพื้นที่ พบมากบริเวณอำเภอบางเลน นครชัยศรี พุทธมณฑล

- ปัญหาการพังทลายของดิน เนื่องจากจังหวัดนครปฐมมีการสูบน้ำใต้ดินขึ้นมาใช้มาก การขุดบ่อดิน และดูดทรายมาใช้มากเกินไป จนส่งผลกระทบต่อให้เกิดการทรุดตัวและการพังทลายของดิน

- ปัญหาคุณภาพดินเสื่อมโทรม เนื่องจากจังหวัดนครปฐมมีการทำเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ จึงมีการใช้สารเคมีในกิจกรรมทางการเกษตรปริมาณมาก ได้แก่ การใช้ปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืชเพื่อเร่งผลผลิต ทำให้มีสารเคมีตกค้างอยู่ในดินเป็นจำนวนมาก และทำให้คุณภาพของดินเสื่อมโทรมลง

5) ปัญหาด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ปัญหาการใช้ที่ดินไม่เหมาะสมกับศักยภาพ ขาดการควบคุมการใช้ที่ดินภายในเมืองให้เหมาะสม การเพิ่มขึ้นของประชากรในเมือง ผสมกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงขึ้น ส่งผลต่อการขยายตัวของเมือง และโรงงานอุตสาหกรรมที่รุกร้าเข้าไปในพื้นที่เกษตรกรรม ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมลดลง ได้แก่ นาข้าว ซึ่งมีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัดบริเวณอำเภอบางเลน ซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุดของจังหวัด และประสบปัญหาน้ำท่วมขังในฤดูฝน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินอำเภอบางเลน นอกจากนี้พืชเกษตรอื่น ๆ ก็มีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกัน ในขณะที่มีพื้นที่ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณพื้นที่ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำระหว่างปี พ.ศ. 2521-2546 และการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว พื้นที่บางแห่งถูกปล่อยให้รกร้างไม่มีการใช้ประโยชน์

2.10 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product : GPP)

ขนาดเศรษฐกิจปี 2562 (GPP) จังหวัดนครปฐมมีมูลค่า 354,913 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 2.1 เมื่อเทียบกับ GDP ประเทศไทย (16,898,086 ล้านบาท) เป็นลำดับที่ 9 ของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 6.2 เมื่อเทียบกับ GRP กรุงเทพฯ และปริมณฑล (8,025,935 ล้านบาท) และคิดเป็นร้อยละ 18.6 เมื่อเทียบกับ กลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล (1,906,826 ล้านบาท)

รายได้ต่อประชากรในปี 2562 (GPP Per capita) เท่ากับ 295,818 บาทต่อคนต่อปี เป็นลำดับที่ 12 ของประเทศ สูงกว่ารายได้ต่อประชากรของประเทศที่เท่ากับ 243,787 บาทต่อคนต่อปีต่ำกว่า รายได้ประชากรของกรุงเทพฯ และปริมณฑลที่เท่ากับ 637,397 บาทต่อคนต่อปี และสูงกว่ารายได้ต่อประชากรของกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑลที่เท่ากัน 275,536 บาทต่อคนต่อปี

จังหวัดนครปฐมมีการเจริญเติบโตเศรษฐกิจปี 2562 อยู่ที่ร้อยละ 1.20 ชะลอตัวจากปี 2561 ที่ขยายตัวร้อยละ 3.40 ต่ำกว่าอัตราเจริญเติบโตจังหวัดนครปฐมเฉลี่ย 5 ปี อยู่ที่ร้อยละ 3.40 ต่ำกว่าอัตราเจริญเติบโตของประเทศ อยู่ที่ร้อยละ 2.30 ต่ำกว่าอัตราเจริญเติบโตของกรุงเทพฯ และปริมณฑล อยู่ที่ร้อยละ 3.60 และต่ำกว่าอัตราเจริญเติบโตของกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล อยู่ที่ร้อยละ 2.00

โครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย

- 1) ภาคเกษตรกรรม คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5.65
- 2) ภาคอุตสาหกรรม คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 54.38
- 3) ภาคบริการ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 39.97 โดยภาคบริการที่สำคัญ ประกอบด้วย
 - 3.1) สาขาการขนส่งและการขายปลีก คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 13.22
 - 3.2) สาขาการศึกษา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 9.66
 - 3.3) สาขากิจกรรมทางการเงินและการประกันภัย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.65
 - 3.4) สาขาบริหารราชการแผ่นดิน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.18

3.5) อื่น ๆ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 11.26

เศรษฐกิจของจังหวัดนครปฐม ขนาดเศรษฐกิจปี 2563 (GPP) จังหวัดนครปฐมมีมูลค่าประมาณ 333,991 ล้านบาท มีรายได้ต่อประชากรในปี 2563 ประมาณเท่ากับ 276,995 บาทต่อคนต่อปี โดยปี 2563 จังหวัดนครปฐม ประเมินการเจริญเติบโตเศรษฐกิจอยู่ที่ร้อยละ -4.8 หดตัวจากปี 2562 ที่ขยายตัวร้อยละ 1.20 และต่ำกว่าอัตราเจริญเติบโตเฉลี่ย 5 ปี อยู่ที่ร้อยละ 3.4

แนวโน้มขนาดเศรษฐกิจปี 2564 (GPP) จังหวัดนครปฐมมีมูลค่าประมาณ 345,924 ล้านบาท มีรายได้ต่อประชากรในปี 2564 ประมาณเท่ากับ 285,464 บาทต่อคนต่อปี โดยปี 2564 จังหวัดนครปฐม ประเมินการเจริญเติบโตเศรษฐกิจอยู่ที่ร้อยละ 2.1 ขยายตัวจากปี 2563 ที่หดตัวร้อยละ 4.8 และต่ำกว่าอัตราเจริญเติบโตเฉลี่ย 5 ปี อยู่ที่ร้อยละ 3.4

บทที่ 3

นโยบายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำ

3.1 ความหมายและความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ

3.1.1 น้ำ (Water)

น้ำ เป็นของเหลวชนิดหนึ่งที่มีอยู่มากที่สุดบนผิวโลก และเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตทุกชนิดที่มนุษย์รู้จัก สามารถพบน้ำได้ในหลาย ๆ สถานที่ อาทิ ทะเล ทะเลสาบ แม่น้ำ ห้วยหนอง คลอง บึง และในหลาย ๆ รูปแบบ เช่น น้ำแข็ง หิมะ ฝน ลูกเห็บ เมฆ และไอน้ำ น้ำที่เป็นของเหลวพบได้ในตัวของน้ำเอง (Bodies of water) เช่น มหาสมุทร ทะเล ทะเลสาบ แม่น้ำ ธารน้ำ คลอง หรือสระน้ำ น้ำส่วนใหญ่ในโลกนี้อยู่ในรูปของน้ำทะเล น้ำที่อยู่ในบรรยากาศโลกจะอยู่ทั้งในรูปไอน้ำและน้ำที่เป็นของเหลว น้ำใต้ดินจะอยู่ในชั้นของดินและหิน ถึงแม้ว่าปกติแล้วน้ำจะมีจุดเดือดที่ 100 องศาเซลเซียส แต่ที่ใต้ทะเลลึก ซึ่งมีความร้อนและความกดดันสูง จุดเดือดของน้ำอาจอยู่ที่ 400 องศาเซลเซียส และที่ยอดเขาเอเวอเรส (Mount Everest) จุดเดือดของน้ำอาจอยู่ที่ 70 องศาเซลเซียส

3.1.2 แหล่งน้ำหรือพื้นที่น้ำ (Water body) คือ บริเวณที่มีการสะสมของน้ำบนพื้นผิวโลกหรือบนผิวดาวเคราะห์ เช่น มหาสมุทร ทะเล แม่น้ำ ไปจนถึงคลองหรือพื้นที่ชุ่มน้ำ

แหล่งน้ำแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ตามการกำเนิดธรรมชาติของเปลือกโลกและผิวของโลก ดังนี้

- แหล่งน้ำในบรรยากาศ (Atmospheric water) ได้แก่ สถานะไอน้ำ เช่น เมฆ และหมอก สถานะของเหลว ได้แก่ ฝนและน้ำค้าง และสถานะของแข็ง ได้แก่ หิมะและลูกเห็บ เป็นต้น
- แหล่งน้ำผิวดิน (Surface water) ได้แก่ น้ำในบรรยากาศที่กลั่นตัวเป็นหยดน้ำและตกลงสู่ผิวโลก ไหลลงมาซึ่งตามแอ่งที่ต่ำ เช่น หนอง บึง แม่น้ำ ทะเล ทะเลสาบ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งได้ตามการเคลื่อนที่ของน้ำ เช่น แม่น้ำและคลอง กล่าวถึงแหล่งน้ำที่มีการไหลจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง ในขณะที่ทะเลสาบ น้ำจะไม่มีไหลไปแหล่งอื่น แหล่งน้ำที่มีการสัจจะจะถูกเรียกว่าทางน้ำ สำหรับส่วนบริเวณของภูมิภาคที่มีน้ำเป็นจำนวนหนึ่งแต่ไม่เรียกว่าแหล่งน้ำ เช่น น้ำตกและไคเซอร์ น้ำบนโลกนั้นมีทั้งหมด เพียง 97 เพอร์เซ็นต์ ดังนั้นในปัจจุบันนี้ ปี 2018 น้ำจืดมีเพียง 3 เพอร์เซ็นต์ ดังนั้นน้ำทะเลจะมีเพียง 71 เพอร์เซ็นต์ ตามกรมภาคพื้นทะเลแห่งสหประชาชาติของโลก ส่วนที่เหลือจะขังอยู่ในดินอากาศและสิ่งมีชีวิต

- แหล่งน้ำใต้ดิน (Ground water) เป็นน้ำที่ไหลซึมผ่านชั้นดินและหินลงไปสะสมตัวอยู่ตามช่องว่างระหว่างอนุภาคดินและหิน น้ำชนิดนี้มีประโยชน์มากและเป็นตัวการสำคัญในการควบคุมการแพร่กระจายพรรณพืช ตลอดจนเป็นตัวทำลาย และตกตะกอนเป็นสารประกอบหลายอย่างใต้พื้นดิน

- น้ำที่เป็นส่วนประกอบทางเคมี (Chemical water) ได้แก่ น้ำที่เป็นองค์ประกอบทางเคมีหรือเป็นองค์ประกอบในแร่ หิน และดิน และแหล่งน้ำในบรรยากาศ จะเกิดการเปลี่ยนแปลงของน้ำที่เป็นส่วนประกอบทางเคมี เช่น การเย็นตัวของหินอัคนี การผุพังของแร่ การเปลี่ยนแปลงจะมีปริมาณน้ำมากบนผิวโลก และใช้ระยะเวลายาวนานมาก

3.1.3 ทรัพยากรน้ำ หมายถึง ของเหลวเกิดจากการรวมตัวกันของก๊าซไฮโดรเจนและก๊าซออกซิเจนในภาวะที่เหมาะสม หรือความหมายในลักษณะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึงสิ่งที่นำมาใช้อุปโภค บริโภค ชำระล้างร่างกาย ใช้ในการเพาะปลูก การเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การคมนาคมทางน้ำ การผลิตพลังงาน

ทรัพยากรน้ำยังเป็นทรัพยากรประเภทหนึ่งที่สามารถเกิดขึ้นทดแทนอยู่ตลอดเวลาเป็นวัฏจักรความสัมพันธ์ของดิน น้ำ และป่า เริ่มจากวัฏจักรของน้ำที่ระเหยจากผิวน้ำและพื้นดินหมุนเวียนขึ้นไปในชั้นบรรยากาศในรูปของไอน้ำ ไอน้ำจะกลั่นตัวกลายเป็นฝนและไหลซึมลงไปในดิน ส่วนที่เหลือก็จะเป็นน้ำไหลบนพื้นผิวดินไปตามที่ลาดเขากลายเป็นธารน้ำเล็ก ๆ รวมกันเป็นแม่น้ำ และไหลลงสู่ทะเล การระเหยของน้ำจากดินและการคายน้ำของต้นไม้ก็เป็นหนึ่งในวัฏจักรของน้ำที่ทำให้เกิดความชื้นในชั้นบรรยากาศ โดยการคายน้ำของต้นไม้และการระเหยของน้ำจากดินจะมีความสัมพันธ์กัน อีกทั้งโครงสร้างของดินในป่าจะมีความสามารถในการดูดซึมน้ำสูง โดยการทำงานผ่านระบบรากของต้นไม้ นอกจากนี้แล้วการสูญเสียน้ำจากการระเหยในพื้นที่ป่าจะน้อยกว่าการสูญเสียน้ำจากการระเหยในพื้นที่แบบเดียวกันที่ไม่มีต้นไม้ปกคลุม ทำให้พื้นที่ที่ปกคลุมไปด้วยต้นไม้อย่างหนาแน่น เช่น ฝนป่า มีอิทธิพลต่อความสมดุลของวัฏจักรน้ำเป็นอย่างมาก เพราะฉะนั้นการอนุรักษ์ป่าก็หมายถึงการอนุรักษ์น้ำด้วย เราจึงควรหันมาให้ความสนใจกับการอนุรักษ์ต้นน้ำเหล่านี้ซึ่งมักจะถูกละเลยไป การกระทำของมนุษย์ที่มีต่อดินและต้นไม้ย่อมส่งผลถึงวัฏจักรของน้ำไม่ทางใดก็ทางหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ การใช้น้ำของมนุษย์ไม่ว่าด้วยวิธีใดก็ตาม ย่อมส่งผลกระทบกับการทำงานของวัฏจักรต่าง ๆ ในธรรมชาติ ถ้าเราใช้น้ำอย่างไม่รู้คุณค่า ทำให้น้ำปนเปื้อนด้วยความตั้งใจหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทั้งการทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำ หรือแม้แต่การใช้สารเคมีในการเกษตร สารเคมีหรือเศษขยะที่เจือปนลงไปตามแหล่งน้ำต่าง ๆ ในที่สุดสิ่งเหล่านั้นก็จะย้อนกลับมาหาเราไม่ช้าก็เร็ว (มูลนิธิสืบนาคะเสถียร, 2555) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเป็นงานที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อประชาชนในชนบทเป็นอย่างมาก เป้าหมายของการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก เพื่อสนองความต้องการขั้นพื้นฐานในการใช้น้ำของประชาชนในชนบท เช่น ใช้ในการอุปโภคบริโภค การเลี้ยงสัตว์ การประมง การเพาะปลูกพืช การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กมีกิจกรรมหลายประเภทด้วยกัน คือ การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ สระเก็บน้ำ การขุดลอกหนอง บึงธรรมชาติ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในยามขาดแคลน การก่อสร้างทางน้ำ คู คลองส่งน้ำ รวมทั้งฝาย ประตูระบายน้ำขนาดเล็กเพื่อนำน้ำจากแหล่งน้ำกระจายไปใช้ในพื้นที่เพาะปลูกได้อย่างทั่วถึง การขุดบ่อน้ำตื้น บ่อน้ำบาดาลเพื่อนำน้ำจากใต้ดินขึ้นมาใช้ นอกจากนี้ยังมีการระบายน้ำออกจากพื้นที่ซึ่งมีน้ำท่วมเป็นประจำจนใช้เพาะปลูกไม่ได้ การป้องกันน้ำท่วมพื้นที่เพาะปลูก รวมทั้งการก่อสร้างเพื่อป้องกันน้ำเค็ม และการปรับปรุงพื้นที่ชายทะเลเพื่อการเพาะปลูก

3.1.4 กลุ่มน้ำ และการจัดการกลุ่มน้ำ

“**กลุ่มน้ำ**” (watershed) หมายถึง พื้นที่รองรับน้ำฝนทั้งหมดที่อยู่เหนือจุดที่กำหนดให้ โดยน้ำฝนที่ตกลงมาในพื้นที่นั้นจะพากันระบายไหลรวมไปสู่จุดออก (Outlet) เดียวกัน ณ จุดที่กำหนดให้เท่านั้น ซึ่งมีความหมายคล้ายคลึงกับคำว่า “drainage basin” และคำว่า “catchment area” ส่วนใน Webster Dictionary ได้ให้คำจำกัดความของ “กลุ่มน้ำ” ว่า คือ พื้นที่ลาดชันที่ระบายน้ำจากเส้นสันปันน้ำ (Divide) ให้ไหลลงไปสู่ท้องลำนํ้าอย่างน้อยสองแห่งหรือมากกว่านั้น ฉะนั้นกลุ่มน้ำ ก็คือพื้นที่ที่ล้อมรอบไปด้วยสันปันน้ำนั่นเอง เส้นแบ่งเขตกลุ่มน้ำหรือเส้นสันปันน้ำนี้ แบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ สันปันน้ำผิวดินและสันปันน้ำใต้ดิน

“**กลุ่มน้ำ**” กลุ่มน้ำมีองค์ประกอบ ดังนี้ ทรัพยากรกายภาพ ทรัพยากรชีวภาพ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น และทรัพยากรคุณภาพชีวิต (สังคมสิ่งแวดล้อม) ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้อยู่รวมกันอย่างกลมกลืนเป็นกลุ่มน้ำที่มีลักษณะและแสดงบทบาทเฉพาะ จึงมักเรียกกลุ่มน้ำเป็นทรัพยากรกลุ่มน้ำ

หรือระบบทรัพยากร ประเทศไทยมี 22 กลุ่มน้ำหลัก ดังนี้ (1) กลุ่มน้ำสาละวิน (2) กลุ่มน้ำโขงเหนือ (3) กลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือ (4) กลุ่มน้ำชี (5) กลุ่มน้ำมูล (6) กลุ่มน้ำปิง (7) กลุ่มน้ำวัง (8) กลุ่มน้ำยม (9) กลุ่มน้ำน่าน (10) กลุ่มน้ำเจ้าพระยา (11) กลุ่มน้ำสะแกกรัง (12) กลุ่มน้ำป่าสัก (13) กลุ่มน้ำท่าจีน (14) กลุ่มน้ำแม่กลอง (15) กลุ่มน้ำบางปะกง (16) กลุ่มน้ำโตนเลสาบ (17) กลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก (18) กลุ่มน้ำเพชรบุรี – ประจวบคีรีขันธ์ (19) กลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกตอนบน (20) กลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา (21) กลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกตอนล่าง และ (22) กลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก (ฐิติพันธ์, 2564)

“การจัดการกลุ่มน้ำ” หมายถึง การจัดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติทุก ๆ อย่าง ภายในพื้นที่กลุ่มน้ำแบบผสมผสาน โดยเฉพาะทรัพยากรที่ดิน ได้แก่ พื้นที่ป่าไม้ เกษตรกรรม แหล่งน้ำ ชุมชน พื้นที่เมือง ให้มีส่วนร่วมการกระจายตัวที่เหมาะสม มีมาตรการป้องกันและควบคุมผลกระทบที่อาจเกิดจากการใช้อย่างไม่ถูกวิธี และมีการปรับปรุงหรือฟื้นฟูส่วนที่เสื่อมโทรม ให้กลุ่มน้ำนั้นยังคงทำหน้าที่สนองต่อความต้องการทรัพยากรธรรมชาติของมนุษย์ โดยเฉพาะทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ ได้อย่างยั่งยืน สิ่งที่จะบ่งบอกถึงผลสัมฤทธิ์ของการจัดการดูจากปริมาณน้ำที่เพียงพอ ช่วงเวลาการไหลสม่ำเสมอและคุณภาพดี รวมถึงคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของคนที่ย้ายอยู่ในพื้นที่กลุ่มน้ำด้วย

“การจัดการกลุ่มน้ำอย่างมีส่วนร่วม” หมายถึง การจัดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติทุก ๆ อย่าง ภายในพื้นที่กลุ่มน้ำร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสีย ตั้งแต่ร่วมกันกำหนดขอบเขตพื้นที่กลุ่มน้ำที่ต้องการจัดการ ร่วมกันคิดวิเคราะห์สถานการณ์ ร่วมกันตัดสินใจกำหนดทิศทางการจัดการ ร่วมกันลงมือปฏิบัติ ร่วมกันรับผิดชอบผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้น และร่วมกันจัดสรรผลประโยชน์อย่างทั่วถึงเท่าเทียม

3.1.5 พื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetlands) หมายถึง ที่ลุ่ม ที่ราบลุ่ม ที่ขึ้นฉะ พรุ แหล่งน้ำ ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่มีน้ำขังหรือน้ำท่วมอยู่ถาวรและชั่วคราว ทั้งที่เป็นแหล่งน้ำนิ่งและน้ำไหล ทั้งที่เป็นน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม รวมไปถึงชายฝั่งทะเล และที่ในทะเลในบริเวณซึ่งเมื่อน้ำลดลงต่ำสุด มีความลึกของระดับน้ำไม่เกิน 6 เมตร

พื้นที่ซึ่งมีลักษณะจัดได้ว่าเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ จึงรวมถึงห้วย หนอง คลอง บึง บ่อ กระจัง (ตระพัง) บาราย แม่น้ำ ลำธาร แคว หนอง ชานคลอง ฝิ่งน้ำ สบธาร สระ ทะเลสาบ แอ่งลุ่ม กุด ทุ่ง กว๊าน มาบป่ง ทาม สบู่ แก่ง น้ำตก หาดหิน หาดกรวด หาดทราย หาดโคลน หาดเลน ชายทะเล ชายฝั่งทะเล พืดหินปะการัง แหล่งหญ้าทะเล แหล่งสาหร่ายทะเล คุ้ง อ่าว ดินดอนสามเหลี่ยม ช่องแคบ ชะวาก ทะเล ตากาด หนองน้ำกร่อย ป่าพรุ ป่าเลน ป่าชายเลน ป่าโกงกาง ป่าจาก ป่าแสม รวมทั้งนาข้าว นาเกลือ นาเกลือ บ่อปลา อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น ตามอนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar convention) หรืออนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (ในมาตรา 1.1 และมาตรา 2.1 ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ)

พื้นที่ชุ่มน้ำ คือ พื้นที่ซึ่งมีน้ำเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดหรือควบคุมสภาพแวดล้อม และลักษณะการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิต โดยทั่วไปแล้วพื้นที่ชุ่มน้ำเกิดจากระดับน้ำใต้ดิน (Water table) ที่มีระดับอยู่ใกล้กับผิวดินมาก ส่งผลให้ปริมาณน้ำเอ่อล้นขึ้นมา หรืออาจถูกน้ำท่วมขังเป็นบริเวณกว้าง ดังนั้นความหมายของพื้นที่ชุ่มน้ำจึงครอบคลุมถึงทุกพื้นที่ซึ่งมีลักษณะทางภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่ขึ้นฉะ หรือเป็นแหล่งน้ำที่มีระดับน้ำเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา มีการไหลเวียนของน้ำตามฤดูกาล หรืออาจมีระดับน้ำขังคงที่ถาวร รวมไปถึงบริเวณริมชายฝั่งทะเลและพื้นที่ในทะเลบางส่วนที่มีความลึกหรือระดับน้ำไม่เกิน 6 เมตร เมื่อกระแสน้ำลดลงถึงจุดต่ำสุด

3.1.6 พื้นที่ชุ่มน้ำทางทะเลและชายฝั่ง (Marine and coastal wetlands) หมายถึง บริเวณในทะเลและริมชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของกระแสน้ำจากแม่น้ำ เช่น ทะเลสาบน้ำเค็ม (Lagoon) หาดทราย (Beach) และแนวปะการัง (Coral reef) เป็นต้น

3.1.7 ปากแม่น้ำหรือชะวากทะเล (Estuarine) หมายถึง พื้นที่ซึ่งมีแม่น้ำและทะเลมาบรรจบกัน ลักษณะของน้ำจึงเป็นน้ำกร่อย เช่น ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ (Delta) ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง (Tidal marsh) ป่าชายเลน (Mangrove forest) หาดโคลน (Mud flat) และแหล่งหญ้าทะเล (Seagrass bed) เป็นต้น

3.1.8 ทะเลสาบหรือบึง (Lacustrine) หมายถึง แหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่มีน้ำขังถาวรหรือมีน้ำขังตามฤดูกาล อาจมีกระแสน้ำไหลเพียงเล็กน้อย เช่น ทะเลสาบและบึงต่าง ๆ

3.1.9 แม่น้ำและแหล่งน้ำไหล (Riverine) หมายถึง แม่น้ำ ลำธาร ลำห้วย และลำคลองที่มีน้ำไหลตลอดทั้งปี รวมถึงพื้นที่ราบลุ่มริมชายฝั่งแม่น้ำตลอดสายและสันทรายแม่น้ำ

3.1.10 หนองน้ำ (Palustrine) หมายถึง พื้นที่ซึ่งมีน้ำท่วมขังอยู่ตลอดหรือมีน้ำท่วมขังตามฤดูกาล มีความลึกไม่เกิน 2 เมตร และมีพืชน้ำปกคลุมมากกว่าร้อยละ 30 ของพื้นผิวน้ำ เช่น ที่ลุ่มชื้นแฉะ (Marsh) พรุ (Bog) และมาบ (Swamp) เป็นต้น

3.1.11 พื้นที่ชุ่มน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น (Human-made wetlands) เช่น อ่างเก็บน้ำ สระน้ำ บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ นาข้าว และพื้นที่ทางการเกษตรซึ่งมีน้ำท่วมขัง เป็นต้น

3.1.12 อนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar convention)

อนุสัญญาแรมซาร์ หรืออนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ได้ถูกกำหนดและตั้งชื่อตามชื่อสถานที่จัดให้มีการประชุมเพื่อรับรองอนุสัญญาเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2514 ณ เมืองแรมซาร์ ประเทศอิหร่าน อนุสัญญาดังกล่าวเป็นข้อตกลงระหว่างรัฐบาล ซึ่งกำหนดกรอบการทำงานสำหรับความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์แหล่งที่อยู่อาศัยที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอันเป็นการอนุรักษ์ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำ ต่อมาขอบเขตการดำเนินการของอนุสัญญา ได้ขยายครอบคลุมกว้างขึ้นโดยเน้นการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาดในทุก ๆ ด้าน ตลอดจนเพื่อยับยั้งการสูญหายของพื้นที่ชุ่มน้ำในโลก โดยมีพันธกิจที่สำคัญในการดำเนินงานระดับชาติโดยความร่วมมือระดับนานาชาติ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกภูมิภาคของโลก อนุสัญญาฯ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2514 และเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ จึงได้กำหนดให้ทุกวันที่ 2 กุมภาพันธ์ของทุกปีเป็นวันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก (World wetlands day)

3.1.13 คุณค่าและความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ

พื้นที่ชุ่มน้ำยังเป็นรากฐานสำคัญของระบบนิเวศและการบริการของระบบนิเวศ (Ecosystem service) ทั้งการเป็นแหล่งกักเก็บน้ำฝนและน้ำท่าที่ช่วยป้องกันอุทกภัยและบรรเทาความแห้งแล้ง เป็นพื้นที่ซึ่งสามารถช่วยป้องกันชายฝั่งทะเลจากการกัดเซาะและการพังทลาย ป้องกันคลื่นและลมทะเล รวมถึงป้องกันการรุกล้ำเข้ามาในแผ่นดินของน้ำทะเล อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ซึ่งสามารถดักจับตะกอนและแร่ธาตุ บำบัดน้ำเสียและสารพิษต่าง ๆ อีกด้วย ซึ่งสำหรับมนุษย์ พื้นที่ชุ่มน้ำยังมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และยังเป็นแหล่งการเรียนรู้ การศึกษาวิจัยทางธรรมชาติที่สำคัญต่อวิถีชีวิต (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2566)

3.1.14 ความหลากหลายทางชีวภาพ

ความหลากหลายทางชีวภาพ หมายถึง การมีสิ่งมีชีวิตนานาชนิด นานาพันธุ์ในระบบนิเวศอันเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย ซึ่งมีมากมายและแตกต่างกันทั่วโลก หรือง่าย ๆ คือ การที่มีชนิดพันธุ์ (Species) สายพันธุ์ (Genetic) และระบบนิเวศ (Ecosystem) ที่แตกต่างหลากหลายบนโลก ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพมีอยู่ระหว่างสายพันธุ์ ระหว่างชนิดพันธุ์ และระหว่างระบบนิเวศ

ความหลากหลายทางชีวภาพระหว่างสายพันธุ์ คือ ความแตกต่างระหว่างพันธุ์พืชและสัตว์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเกษตร ความแตกต่างหลากหลายระหว่างสายพันธุ์ ทำให้สามารถเลือกบริโภคข้าวเจ้า หรือข้าวเหนียว ตามที่ต้องการได้ หากไม่มีความหลากหลายของสายพันธุ์ต่าง ๆ แล้ว อาจจะต้องรับประทานส้มตำปูเค็มกับข้าวเจ้าก็เป็นได้ ความแตกต่างที่มีอยู่ในสายพันธุ์ต่าง ๆ ยังช่วยให้เกษตรกรสามารถเลือกสายพันธุ์ปศุสัตว์ และสัตว์ปีก เพื่อให้เหมาะสมตามความต้องการของตลาดได้ เช่น ไก่พันธุ์เนื้อ ไก่พันธุ์ไข่ดก ไก่ชน และโคเนื้อ เป็นต้น

ความหลากหลายระหว่างระบบนิเวศ สามารถเห็นได้จากความแตกต่างระหว่างระบบนิเวศประเภทต่าง ๆ เช่น ป่าดงดิบ ทุ่งหญ้า ป่าชายเลน ทะเลสาบ บึง หนอง ชายหาด แนวปะการัง ตลอดจนระบบนิเวศที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ทุ่งนา อ่างเก็บน้ำ หรือ แม้กระทั่งชุมชนเมือง ของเราเอง ในระบบนิเวศเหล่านี้ สิ่งมีชีวิตก็ต่างชนิดกัน และมีสภาพการอยู่อาศัยแตกต่างกัน ทำให้โลกมีถิ่นที่อยู่อาศัยเหมาะสมสำหรับสิ่งมีชีวิตชนิดต่าง ๆ ระบบนิเวศแต่ละประเภทให้ประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของมนุษย์แตกต่างกัน หรืออีกนัยหนึ่งให้ “บริการทางสิ่งแวดล้อม” (Environmental service) ต่างกันด้วย อาทิ ป่าไม้ทำหน้าที่ดูดซับน้ำ ไม่ให้เกิดน้ำท่วมและการพังทลายของดิน ส่วนป่าชายเลนทำหน้าที่เก็บตะกอนไม่ให้ไปทับถมจนบริเวณปากอ่าวตื้นเขิน ตลอดจนป้องกันการกัดเซาะบริเวณชายฝั่งจากกระแสน้ำและคลื่นด้วย

3.1.15 การใช้ที่ดิน (Land use) หมายถึง การใช้ที่ดินเป็นทรัพยากรขั้นพื้นฐานในการผลิตอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ตลอดจนใช้เป็นที่พักผ่อน ที่อยู่อาศัย กักเก็บน้ำ หรือใช้ในกิจการอื่น ๆ ที่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมวลมนุษยชาติ ทั้งนี้รวมถึงการใช้ที่ดินในปัจจุบันและการใช้ที่ดินในอนาคตด้วย (บัณฑิต, 2535) ให้ความหมายไว้ว่า การใช้ที่ดินเป็นกิจกรรมของมนุษย์บนพื้นดินและสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ทั้งนี้รวมถึงสิ่งปกคลุมดินเพื่อที่จะสามารถจัดจำแนกพื้นที่ได้ทั้งหมด โดยทั่วไปแล้วลำดับชั้นและสิ่งปกคลุมดินมีด้วยกัน 3 ลักษณะ คือ โครงสร้างทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น ปรากฏการณ์ทางชีวภาพ และการพัฒนาทุกประเภท (สถิตย์, 2521) ได้กล่าวไว้ว่า การใช้ที่ดิน หมายถึง การนำที่ดินมาใช้บำบัดความต้องการของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และที่อยู่อาศัย เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินว่าเป็นไปในรูปแบบใด เช่น การทำเกษตรกรรม เหมือนแร่ การก่อสร้างอาคารที่อยู่อาศัย เป็นต้น

3.1.16 การพัฒนาที่ดิน (Land development) มีความหมายว่า การกระทำใด ๆ ต่อดินหรือที่ดินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของดินหรือที่ดิน หรือเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้น และหมายความรวมถึงการปรับปรุงบำรุงดินหรือที่ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ หรือขาดความอุดมสมบูรณ์เพราะการใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อรักษาคุณลักษณะหรือเพื่อความเหมาะสมในการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร (กรมพัฒนาที่ดิน, 2552) ดังนั้น สามารถแบ่งหลักการพัฒนาที่ดินออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้ (1) ส่งเสริมให้มีการนำที่ดินที่ยังไม่เคยใช้ประโยชน์ให้มาอยู่ในรูปที่ใช้ประโยชน์

ในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และที่อยู่อาศัย เป็นต้น (2) ส่งเสริมให้ที่ดินที่ใช้ประโยชน์อยู่แล้วให้ได้รับประโยชน์หรือผลตอบแทนอย่างเต็มที่โดยวิธีปรับปรุงบำรุงดินด้วยวิธีการต่าง ๆ (ศรีบุญวงศ์, 2560) การพัฒนาที่ดินเป็นการบริหารจัดการและดำเนินการ หรือปฏิบัติต่อดินหรือที่ดินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของดินหรือที่ดิน หรือเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้น โดยการบูรณาการงานอนุรักษ์ดินและน้ำ รวมถึงการปรับปรุงดินหรือที่ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติหรือขาดความอุดมสมบูรณ์เพราะการใช้ประโยชน์ในที่ดิน เพื่อฟื้นฟูรักษาสสมดุลธรรมชาติและวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรอย่างยั่งยืน ดังนั้น จึงสามารถแบ่งหลักการพัฒนาที่ดินออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1) การพัฒนาที่ดินที่ยังไม่เคยใช้ประโยชน์ให้มาอยู่ในรูปที่ใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และที่อยู่อาศัย เป็นต้น 2) การพัฒนาที่ดินที่ใช้ประโยชน์อยู่แล้วให้ได้รับผลตอบแทนอย่างเต็มที่ โดยการอนุรักษ์ดินและน้ำ รวมถึงการฟื้นฟู ปรับปรุงบำรุงดินด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

3.1.17 การวางแผนการใช้ที่ดิน (Land use planning) เป็นกระบวนการดำเนินงานที่มุ่งแนะนำและแสดง ให้เห็นถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของรัฐในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ดินและทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการดำเนินงานจะต้องมีการพิจารณาต่อเนื่องกันไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ (สมเจตน์, 2526) และเป็นการคาดคะเนการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากรดิน โดยมีพื้นฐานจากการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของผู้ใช้ที่ดินกับการตอบสนองของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อจัดให้มีผลตอบแทนสูงสุด ขณะเดียวกันก็เป็นการรักษาทรัพยากรเหล่านั้นไว้ใช้ในอนาคตได้ด้วย (วันชัย และคณะ, 2530)

3.2 อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (Ramsar convention)

อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ตั้งชื่อตามสถานที่จัดให้มีการประชุมเพื่อรับรองอนุสัญญาวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2514 คือ เมืองแรมซาร์ ประเทศอิหร่าน อนุสัญญานี้เป็นข้อตกลงระหว่างรัฐบาลซึ่งกำหนดกรอบการทำงานสำหรับความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อการอนุรักษ์และยับยั้งการสูญเสียของพื้นที่ชุ่มน้ำในโลก ซึ่งจะต้องมีการจัดการ เพื่อใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด อนุสัญญานี้มีผลบังคับใช้เมื่อ พ.ศ. 2518 ตามเงื่อนไขว่าอนุสัญญาฯ จะมีผลบังคับใช้เมื่อมีประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นภาคี ปัจจุบันมีประเทศต่าง ๆ จากภูมิภาคทั่วโลก รวมทั้งสิ้น 160 ประเทศ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554)

ในระยะแรกการดำเนินงานจะมุ่งเน้นที่ความเป็นอยู่ของนกน้ำที่อาศัยในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำ ต่อมาได้เริ่มให้ความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศชนิดอื่น ๆ มากขึ้น เพราะได้ตระหนักและเห็นถึงคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำว่ามีความสัมพันธ์กับมนุษย์มากขึ้น โดยเฉพาะชุมชนที่ต้องพึ่งพาอาศัยพื้นที่ชุ่มน้ำทั้งในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพโดยตรง รวมทั้งยังอาศัยพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ป้องกันภัยอันตรายทางธรรมชาติ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทางเดียวกัน อนุสัญญาฯ จึงระบุไว้ว่า จะต้องจัดให้มีการประชุมปกติ (Ordinary session) ในทุก ๆ 3 ปี

3.2.1 ประเด็นสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ

- 1) อนุสัญญาฯ ไม่ละเมิดอำนาจอธิปไตยของภาคีซึ่งเป็นเจ้าของดินแดนที่มีพื้นที่ชุ่มน้ำ

2) อนุสัญญาฯ เป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศที่ส่งเสริมให้ประเทศต่าง ๆ มีการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืนโดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

3) พื้นที่ชุ่มน้ำที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศแล้วต่อมาหากมีความจำเป็นประเทศภาคีสามารถเพิกถอนออกจากทำเนียบหรือจำกัดขอบเขตใหม่ได้ แต่ทั้งนี้ต้องเสนอพื้นที่อื่นทดแทนด้วย

ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นลำดับที่ 110 ซึ่งพันธกรณีของอนุสัญญาฯ มีผลบังคับ เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2541 ประเทศไทยเสนอพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนชีเสียนในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศแห่งแรกของประเทศหรือเป็นลำดับที่ 948 ในทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ปัจจุบันประเทศไทยได้ประกาศพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นรวมทั้งหมด 15 แห่ง ดังนี้

(1) พื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนชีเสียนในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ลักษณะทั่วไปเป็นพื้นที่พรุ ไม่เสม็ดขาว มีน้ำท่วมขัง มีพืชประเภทกก หญ้ากระจูด กระจูดหนู ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น ตั้งอยู่ทางเหนือสุดของทะเลสาบสงขลาในเขตจังหวัดพัทลุง ได้รับประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2525 มีเนื้อที่ประมาณ 281,625 ไร่ มีอาณาเขตของผิวน้ำ ประมาณ 20,000 ไร่

ประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศเป็นแห่งแรกของประเทศไทย เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2540 มีเนื้อที่ 3,085.5 ไร่ ครอบคลุมถึงป่าเสม็ดผืนใหญ่ที่สุดที่เหลืออยู่ในประเทศไทย มีความหลากหลายของระบบนิเวศน้ำจืดและน่าน้ำสูง ทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพ โดยพบนกกาบบัว (*Mycteria leucocephala*) ซึ่งเป็นนกที่พบว่าทำรังวางไข่เฉพาะบริเวณนี้เท่านั้น เป็นแหล่งไต้สุดที่พบเสือปลา (*Prionailurus viverrinus*) งูกระด้าง (*Erpeton tentaculatum*) ซึ่งเป็นประชากรที่แยกออกมาจากประชากรอื่น ๆ และนกตะกรุม (*Leptoptilos javanicus*) ซึ่งเป็นนกที่สถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์เพราะมีจำนวนเพียงเล็กน้อยที่อพยพมา

(2) พื้นที่ชุ่มน้ำเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง

ตั้งอยู่อำเภอเขาค้อและอำเภอบึงโขงหลง จังหวัดบึงกาฬ เป็นบึงน้ำจืด ลักษณะแคบยาว น้ำในบึงลึกโดยเฉลี่ยประมาณ 50-100 เซนติเมตร น้ำในบึงไหลลงสู่แม่น้ำสงครามก่อนออกแม่น้ำโขง มีเกาะกลางบึง ได้แก่ ดอนแก้ว ดอนโพธิ์ ดอนน้อย ดอนสวรรค์ บนเกาะมีป่าดิบแล้งที่ค่อนข้างสมบูรณ์

ประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ เป็นลำดับที่ 1,098 เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 มีเนื้อที่ 8,062 ไร่ มีความสำคัญจัดเป็นบึงน้ำจืดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นแหล่งที่อยู่ของสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์และสถานภาพใกล้สูญพันธุ์หลายชนิด เช่น ปลาแก้มขี้เฒ่า (*Kryptopterus bichir*) ปลาตุ๊กตาด่าน (*Clarias batrachus*) ปลากัดเขียว (*Betta smaragdina*) ปลากัดไทย (*B. splendens*) นกกระสาขาว (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) เป็ดดำหัวสีน้ำตาล (*Aythya nyroca*) ซึ่งพบอยู่ในสถานภาพการคุกคามของโลก

บึงโขงหลงเป็นแหล่งอาศัยที่สำคัญสำหรับนกอพยพในฤดูหนาว 33 ชนิด เป็นแหล่งอาหารและแหล่งวางไข่สำหรับปลาหลายชนิด

(3) พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด

ตั้งอยู่อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเล ลักษณะดินเกิดจากการทับถมของตะกอนแม่น้ำและตะกอนน้ำบริเวณปากแม่น้ำแม่กลอง ทำให้แผ่นดินขยายออกไปในทะเลบริเวณพื้นที่ตั้งแต่แนวชายทะเลลงไปในทะเลประมาณ 8 กิโลเมตร มีลักษณะผิวพื้นชายฝั่งราบเรียบประกอบด้วยตะกอนโคลน เมื่อน้ำลดจะปรากฏเป็นสันดอนทรายกว้างประมาณ 4 กิโลเมตร

ประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ เป็นลำดับที่ 1,099 เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 เนื้อที่ 546,875 ไร่ รวมทั้งพื้นที่บนบกและในทะเล ความสำคัญที่จัดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ คือ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเลมีลักษณะธรรมชาติที่หายากประเภทหนึ่ง มีหาดเลนเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของหอยหลอด (*Solen regularis*) ที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญของพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีคุณค่าด้านความหลากหลายทางชีวภาพ พบพืชอย่างน้อย 42 ชนิด นกอย่างน้อย 18 ชนิด สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังอย่างน้อย 42 ชนิด และหอยประมาณ 10 ชนิด

(4) พื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำกระบี่ จังหวัดกระบี่

ตั้งอยู่อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ ครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่สุสานหอย 75 ลำนปี รวมพื้นที่ป่าชายเลน หาดเลน หาดทราย ลำคลองน้อยใหญ่หน้าเมืองกระบี่จนถึงป่าชายเลน และแหล่งหญ้าทะเลผืนใหญ่บริเวณเกาะศรีบอยา

ประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ เป็นลำดับที่ 1,100 เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 เนื้อที่ 133,120 ไร่ ความสำคัญที่จัดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ คือ เป็นแหล่งหญ้าทะเลในเกาะศรีบอยา และเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งมีลักษณะเฉพาะแห่งหนึ่งของประเทศไทย พบนกอย่างน้อย 221 ชนิด ในพื้นที่ป่าชายเลน เป็นแหล่งที่พบนกที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์และสถานภาพใกล้สูญพันธุ์หลายชนิด เช่น นกยางจีน (*Egretta eulophotes*) นกฟีนฟุท (*Helioparis personata*) และนกทะเลขาเขียวลายจุด (*Tringa guttifer*) นอกจากนี้ยังพบพะยูน (*Dugong dugon*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ หาดเลนในพื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำกระบี่จัดเป็นหาดเลนที่มีความสำคัญมากต่อนกอพยพในภาคใต้ มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง พบพันธุ์ไม้ 35 ชนิด หญ้าทะเล 9 ชนิด รวมถึงพันธุ์ปลา 232 ชนิด

(5) พื้นที่ชุ่มน้ำเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคาย

ตั้งอยู่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นบึงน้ำจืดอยู่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคายและเป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำเชียงแสนและทะเลสาบเชียงแสน

ประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ เป็นลำดับที่ 1,101 เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 เนื้อที่ 2,712.5 ไร่ ความสำคัญที่จัดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ คือ เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อนกประจำถิ่นและนกอพยพ โดยเฉพาะนกน้ำที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ของโลก เช่น เป็ดดำหัวดำ (*Aythya baeri*) และสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ของประเทศไทย เช่น นกกาน้ำใหญ่ (*Phalacrocorax carbo*) นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) และเหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคาย พบนก 121 ชนิด เป็นแหล่งที่นกทำรัง

วางไข่บริเวณนี้อย่างน้อย 15 ชนิด บริเวณทะเลสาบพบพืช 185 ชนิด นกทั้งหมด 225 ชนิด และพบปลาอย่างน้อย 46 ชนิด

(6) พื้นที่ชุ่มน้ำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนสุภาว (พรุโต๊ะแดง)

ครอบคลุมอำเภอเมืองนราธิวาส ตากใบ สุโหงโกลก และสุโหงปาดี จังหวัดนราธิวาส เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมขัง ซึ่งอยู่ห่างจากชายฝั่งทะเล เป็นแหล่งรองรับน้ำจากลุ่มน้ำตอนบนทอดขนานไปกับแนวชายฝั่งทะเลภาคใต้ด้านตะวันออกในระยะห่างประมาณ 7 กิโลเมตร พื้นที่ประกอบด้วยพรุดั้งเดิมป่าพรุที่กลายสภาพเป็นป่าเสม็ด ไม้พุ่ม และพรุหญ้า มีภูมิอากาศค่อนข้างร้อนและชื้นกว่าป่าชนิดอื่น

ประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ เป็นลำดับที่ 1,102 เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 เนื้อที่ 125,625 ไร่ ความสำคัญที่จัดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ คือ เป็นป่าพรุดั้งเดิมผืนใหญ่ที่สุดที่ยังคงเหลืออยู่ในประเทศไทยและเป็นแหล่งที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงทั้งพืชและสัตว์ พบสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์และสถานภาพใกล้สูญพันธุ์หลายชนิด เช่น นกตะกรุม (*Leptoptilos javanieus*) นกพินพูท (*Heliopais personata*) นกเป้ล่าใหญ่ (*Teron cepeller*) เต่าหมั่ม (*Cuora amboinensis*) เต่าดำ (*Siebenroekiella crassicollis*) ตะโขง (*Tomistoma schlegelii*) และจระเข้น้ำ (*Crocodylus porosus*) สถานภาพใกล้ถูกคุกคาม เช่น นกเหยี่ยวหัวปลาใหญ่หัวเทา (*Lchthyophaga ichthyaeus*) นกโพระดก หลากสี (*Megalaima raffesii*) นกหัวขวานสามนิ้วหลังสีไพร (*Dinopium raffesii*) นอกจากนี้ยังมีกลุ่มสังคมพืชที่ซับซ้อน ทั้งพืชยืนต้น พืชล้มลุก เฟิร์นต่าง ๆ ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น มีพันธุ์ไม้เฉพาะถิ่นอย่างน้อย 50 ชนิด พบนกอย่างน้อย 217 ชนิด ปลาอย่างน้อย 62 ชนิด สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 59 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน 52 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 19 ชนิด

(7) พื้นที่ชุ่มน้ำอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง-ปากแม่น้ำตรัง

ตั้งอยู่อำเภอสิเกาและอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ประกอบด้วยระบบนิเวศ 3 ลักษณะ คือ แม่น้ำ ปากแม่น้ำ และชายฝั่งทะเล ประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ เป็นลำดับที่ 1,182 เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 เนื้อที่ 515,745 ไร่ ความสำคัญที่จัดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ได้แก่ ประกอบด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำหลากหลายรูปแบบ เช่น ป่าชายเลน ป่าจาก หาดเลน หาดทราย แนวปะการัง และแหล่งหญ้าทะเล เป็นที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์ที่หายากและอยู่ในสถานภาพถูกคุกคามหลายชนิด พบนกอย่างน้อย 212 ชนิด โดยหาดเจ้าไหมเป็นแหล่งทำรังวางไข่แห่งเดียวของนกกระสาคอดำใน (*Malay peninsular*) มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ นอกจากนี้ยังเป็นบริเวณที่มีความหลากหลายของหญ้าทะเลอย่างน้อย 8 ชนิด เช่น หญ้าเต่า (*Thalassia hemprichii*) หญ้าชะเงาใบขาว (*Enhalus acoroides*) ระบบนิเวศนี้มีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ โดยเป็นแหล่งอาหารแหล่งหลบภัย แหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อนโดยเฉพาะปลา กุ้ง ปู และพะยูน (*Dugong dugon*) พบปลาอย่างน้อย 75 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 13 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน 39 ชนิด และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 22 ชนิด

(8) พื้นที่ชุ่มน้ำอุทยานแห่งชาติแหลมสน-ปากแม่น้ำกระบือ-ปากคลองกะเปอร์

ตั้งอยู่อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง เป็นป่าชายเลนผืนใหญ่ที่สุดที่เหลืออยู่ของประเทศไทยและเขตอินโดแปซิฟิก ประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ลำดับที่ 1,183 เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2545 เนื้อที่ 677,625 ไร่ ความสำคัญที่จัดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำระหว่างประเทศ คือ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่ประกอบด้วยระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำหลายแบบผสมผสานกัน ได้แก่ หาดเลน หาดทราย แหล่งปะการัง แหล่งหญ้าทะเล และป่าชายเลนดึกดำบรรพ์ที่สุด มีความสมบูรณ์มากแห่งหนึ่งของประเทศ พบต้นโกงกางขนาดใหญ่ที่มีอายุมากกว่า 300 ปี เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์นกที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง คือ นกยางจีน (*Egretta eulophotes*) สถานภาพใกล้ถูกคุกคาม คือ เหยี่ยวแดง (*Haliastur rindus*) เหยี่ยวหน้าเทา (*Butastur indicus*) และสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ คือ นกกระเต็นใหญ่ปีกสีน้ำตาล (*Haleyon amauroptera*) เป็นแหล่งที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมาก พบนกอย่างน้อย 50 ชนิด สัตว์ที่อาศัยอยู่บนหาดและในดิน 77 ชนิด ปลามากกว่า 82 ชนิด พบแหล่งหญ้าทะเลบริเวณบ้านบางจากและบ้านหาดทรายดำ

(9) พื้นที่ชุ่มน้ำอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง

ประกอบด้วยเกาะต่าง ๆ 42 เกาะ ที่มีขนาดเล็กและขนาดกลางอยู่เป็นกลุ่มเกาะกลางทะเลในแนวเหนือ-ใต้ เป็นเขาหินปูนสูงชันตั้งอยู่ในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศลำดับที่ 1,184 เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2548 เนื้อที่ 63,750 ไร่ ความสำคัญที่จัดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ คือ ประกอบด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำหลายรูปแบบ เช่น หาดทราย หาดหิน ป่าชายเลน และแนวปะการัง เป็นแหล่งที่มีความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์ โดยบางชนิดจัดเป็นพืชพันธุ์เฉพาะถิ่น ได้แก่ กล้วยไม้ธารีช่องอ่างทอง (*Paphiopedilum niveum*) สิ่งมีชีวิตที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ ได้แก่ นกเงือกดำ (*Anthracoeros malayanus*) สถานภาพใกล้ถูกคุกคาม เช่น นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) นกคลุมพูขาว (*Ducula bicolor*) พบสังคมพืชที่ประกอบด้วยป่าดงดิบแล้ง ครอบคลุมพื้นที่ของเกาะขนาดใหญ่ ป่าชายหาดเป็นป่าโปร่งขึ้นบริเวณแคบ ๆ ตามชายหาด และเชิงเขาหินปูนซึ่งมีชั้นดินน้อย ป่าชายเลนพบอยู่น้อยมากบริเวณซอกหินที่มีหาดทรายหรือหาดเลน

(10) พื้นที่ชุ่มน้ำอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา

เป็นอ่าวตื้นล้อมรอบด้วยป่าชายเลนที่ต่อเนื่องเป็นผืนใหญ่ในอำเภอเมืองพังงาและอำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา ส่วนที่เป็นหาดเลน เนื้อที่ 25,300 ไร่ ระดับน้ำในอ่าวค่อนข้างตื้นประมาณ 1-4 เมตร ประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ลำดับที่ 1,185 เมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2545 ประกอบด้วยเกาะประมาณ 42 เกาะ เช่น เกาะเขาเต่า เกาะพระอาดเต่า เกาะมะพร้าว เกาะปันหยี และเกาะเขาพิงกัน มีความหลากหลายของระบบนิเวศทั้งชายหาด ปากแม่น้ำ ป่าชายเลน หาดเลน หน้าผา หาดหิน และแหล่งหญ้าทะเล เป็นตัวอย่างของพื้นที่ชุ่มน้ำตามธรรมชาติที่เป็นแหล่งของชนิดพันธุ์ที่มีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง ได้แก่ พะยูน (*Dugong dugon*) สถานภาพคุกคามของโลก ได้แก่ นกหัวโตมลายู (*Charadrius peronii*) นกขอมทะเลอกแดง (*Limnodromus semipalmatus*) สถานภาพใกล้ถูกคุกคาม เช่น นกออก (*Haliaeetus leucogaster*)

(11) พื้นที่ชุ่มน้ำอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

พื้นที่ชุ่มน้ำอุทยานแห่งชาติสามร้อยยอดตั้งอยู่ในเขตอำเภอกุยบุรีและอำเภอบางแพ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทพื้นที่ราบลุ่มที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีน้ำขังหรือท่วมถึงอยู่อย่างถาวร มีทั้งส่วนที่เป็นน้ำจืดและน้ำกร่อย ประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศลำดับที่ 1,734 เมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2551 เนื้อที่ 43,074 ไร่ โดยเป็นทุ่งน้ำจืดขนาดใหญ่มีพื้นที่ประมาณ 1,190 ไร่ มีระบบนิเวศที่แตกต่างกัน 10 ประเภท ทั้งที่เป็นระบบนิเวศแหล่งน้ำในแผ่นดินและระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง มีความหลากหลายของชนิดนกสูงมากถึง 316 ชนิด อย่างน้อย 157 ชนิด อาศัยในพื้นที่บริเวณทุ่งสามร้อยยอด พบนกอย่างน้อย 116 ชนิด เป็นนกประจำถิ่นและอพยพซึ่งอยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก ได้แก่ นกตะกราม นกกระทง เป็ดดำหัวดำ นกอินทรีปีกลาย นกหัวโตมลายู และนกซ่อมทะเลอกแดง เป็นต้น พบนกที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่งของประเทศ ได้แก่ นกเค้าแดงใหญ่สีน้ำตาล รวมถึงพบชนิดพันธุ์ปลาที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ ได้แก่ ปลาดุกด่าน พบไม้ชายเลน พืชชายเลน และพืชน้ำ รวมไม่น้อยกว่า 150 ชนิด

(12) พื้นที่ชุ่มน้ำกุดทิง

เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทหนองบึง ที่ใช้ภาษาท้องถิ่นคำว่า “กุด” ซึ่งหมายถึงน้ำที่มาจากลำห้วยหลายสายไหลมารวมเป็นแอ่งน้ำ ประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศลำดับที่ 1,926 เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2552 เนื้อที่ 16,500 ไร่ กุดทิงอยู่ในเขตจังหวัดบึงกาฬ มีสภาพเป็นหนองบึงขนาดใหญ่ ที่มีน้ำขังตลอดปี มีการเชื่อมต่อกับแม่น้ำในช่วงฤดูน้ำหลาก กุดทิงถือเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำสำคัญที่มีระบบนิเวศเชื่อมต่อกับแม่น้ำโขงทำให้มีความหลากหลายของสังคมพืชน้ำและชนิดพันธุ์สัตว์ พบพันธุ์ปลาน้ำจืดถึง 123 ชนิด ในจำนวนนี้มีปลาประจำถิ่นและปลาอพยพที่มาจากแม่น้ำโขง ซึ่งมากกว่า 56 ชนิด เป็นปลาเศรษฐกิจ มีปลาชีวแคะ พันธุ์ปลาน้ำจืดที่เล็กที่สุดเป็นอันดับ 3 ของโลก และเป็นสัตว์มีกระดูกสันหลังที่เล็กที่สุดของไทย ทั้งยังพบปลาที่อยู่ในสถานภาพเสี่ยงต่อการคุกคามคือ ปลาอีสงหรือปลาเอน พืชน้ำพบทั้งหมด 80 ชนิด และเป็นชนิดใหม่ของโลก คือ ต้นเล็บม้าและสาหร่ายข้าวเหนียวดอกเหลือง พรรณไม้เด่นที่พบมีทั้งกกสามเหลี่ยมหรือฝื่อ สาหร่ายเทปักษ์และสาหร่ายข้าวเหนียวดอกเหลือง กุดทิงเป็นแหล่งพักพิงของนกอพยพและนกประจำถิ่นหลายชนิด เช่น นกเป็ดน้ำ เหยี่ยว และนกน้ำอื่น ๆ อีกมากกว่า 100 ชนิด ที่พบมาก ได้แก่ นกเป็ดแดง ยังมีรายงานการพบนกที่หายากและอยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก ได้แก่ เป็ดลาย นกเป็ดหัวดำ รวมถึงเหยี่ยวหาตุไต่อกอีก 2 ชนิด คือ เหยี่ยวทุ่งแถบเหนือและเหยี่ยวทุ่งพันธุ์ยุโรป

(13) พื้นที่ชุ่มน้ำเกาะกระ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตั้งอยู่อำเภอบางแพ จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ห่างจากแผ่นดินประมาณ 350 กิโลเมตร เมื่อวัดในแนวตรงจากบริเวณอำเภอบางแพ ประกอบด้วยเกาะขนาดเล็ก 3 เกาะ ได้แก่ เกาะกระใหญ่ เกาะกลาง (เกาะหลาม) เกาะเล็ก (เกาะบก) และกองหินขนาดเล็กอีก 1 กอง เรียกว่า หินเรือ ซึ่งมีส่วนยอดโผล่ขึ้นมาไม่มากนัก ประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศเป็นลำดับที่ 2,152 เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2556 มีเนื้อที่ทั้งหมด 2,337 ไร่ ความสำคัญเป็นหมู่เกาะขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในอ่าวไทย ประกอบด้วย ภูเขาขนาดเล็ก แนวหินชายฝั่ง พบความหลากหลายของปะการังแข็งกว่า 67 ชนิด ซึ่งนับว่าเป็นแหล่งปะการังที่หายากและสำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งวางไข่ที่สำคัญของเต่าตนุ (*Chelonia mydas*) และเต่ากระ (*Eretmochelys imbricate*) เป็นแหล่งอาศัยของนกโจรสลัดเกาะคริสต์มาส (*Fregata andrewsi*) ซึ่งมีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์

(14) พื้นที่ชุ่มน้ำหมู่เกาะระ-เกาะพระทอง

ตั้งอยู่อำเภอกระบุรีและอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ด้านทิศเหนือติดอุทยานแห่งชาติแหลมสนและทะเลอันดามัน ทิศใต้ติดทางหลวงหมายเลข 4 อำเภอตะกั่วป่า ทิศตะวันออกติดทางหลวงหมายเลข 4 เทือกเขาแม่นางขาว อุทยานแห่งชาติศรีพังงา ทิศตะวันตกติดทะเลอันดามัน ประกอบไปด้วยเกาะต่าง ๆ ที่อยู่ติดทะเลอันดามัน ได้แก่ เกาะระ เกาะพระทอง และเกาะคอเขา ประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ เป็นลำดับที่ 2,153 เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2556 มีเนื้อที่ทั้งหมด 122,800 ไร่ ประกอบด้วยเกาะขนาดใหญ่สองเกาะ มีความหลากหลายของระบบนิเวศที่เป็นทุ่งหญ้า ป่าชายเลน ป่าพรุ บึงน้ำจืด ป่าดิบชื้นชายหาด หาดเลน ภูเขาทะเล และแนวปะการังชายฝั่ง เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยที่สำคัญของเต่าหญ้า (*Lepidochelys olivacea*) เต่ากระ (*Eretmochelys imbricate*) และเต่ามะเฟือง (*Dermochelys coriacea*) เป็นที่อยู่อาศัยที่สำคัญไม่กี่แห่งในประเทศไทย ของนกตะกรุม (*Leptoptilos javanicus*) ซึ่งเป็นนกที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ นอกจากนี้ยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่สำคัญ อาทิ ลิ่นชวา (*Manis javanica*) กวางป่า (*Rusa unicolor*) รวมทั้งพะยูน (*Dugong dugon*) สัตว์ป่าสงวน อีกทั้งแหล่งหญ้าทะเลในพื้นที่กว่า 4,375 ไร่ ยังเป็นแหล่งขยายเพาะพันธุ์วางไข่ของพันธุ์ปลาไม่ต่ำกว่า 268 ชนิด

(15) พื้นที่ชุ่มน้ำแม่น้ำสงครามตอนล่าง

มีขอบเขตเริ่มตั้งแต่ปากน้ำบ้านไชยบุรี ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ไปจนถึงบ้านปากยาม ตำบลสามผง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ความยาวทั้งสิ้น 92 กิโลเมตร นับเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ลำดับที่ 15 ของประเทศไทย และเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ลำดับที่ 2,420 ของโลก มีผลอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ครอบคลุมเฉพาะส่วนที่เป็นตัวแม่น้ำสงครามตอนล่าง และพื้นที่ป่าบุงป่าทามที่ติดกับสองฝั่งแม่น้ำ และพื้นที่ป่าสาธารณะ หรือป่าบุงป่าทามที่ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านเห็นชอบ และไม่มีพื้นที่ทับซ้อนกับพื้นที่เอกสารสิทธิ์ของราษฎร รวมทั้งพื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) พื้นที่สาธารณะตามหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (น.ส.ล.) รวมพื้นที่ที่เสนอเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ทั้งหมด 34,381 ไร่ มีความหลากหลายของระบบนิเวศ ป่าที่พบในบริเวณลุ่มน้ำนี้ ประกอบด้วย ป่าบึงน้ำจืดหรือป่าบุง-ทาม (freshwater swamp forest) ป่าเต็งรัง (dry dipterocarp forest) และป่าดิบแล้ง (dry dipterocarp forest) บนเขาหินทรายและที่ราบลุ่ม พบพืชหายาก รวม 7 ชนิด เช่น กระโดนเบ๊ย (*Careya herbacea* Roxb.) ตะแบกทามหรือเปื่อยน้ำ (*Lagerstroemia spireana* Gagnep.) และไชยวาน (*Cephalanthus tetrandra* (Roxb.) Ridsdale & Bakh.f.) เป็นต้น พบว่า มีสัตว์ป่าที่มีสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (VU) 3 ชนิด คือ เต่านา (*Malayemys subtrijuga*) เต่าดำ (*Siebenrockiella crassicolis*) และตะพาบน้ำ (*Amyda cartilaginea*) และพบปลาจำนวน 183 ชนิด ชนิดที่เป็นพันธุ์เฉพาะถิ่น (Endemic) เช่น ปลากระเบนแม่น้ำโขง (*Dasyatis laosensis*) ปลาดองลาย (*Chitala blanci*) และปลาหมากผาง (*Tenuulosa thibaudeaui*) เป็นต้น ชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (Endangered) เช่น ปลากระเบนแม่น้ำโขง (*Dasyatis laosensis*) ปลาดองลาย (*Chitala blanci*) และปลากระโห้ (*Catlocarpio siamensis*)

3.2.2 ข้อดีในการเข้าร่วมอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย

1) อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่มีความสำคัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นสำคัญ ขณะเดียวกันอนุสัญญาฯ ยังสามารถเชื่อมโยงกับอนุสัญญาด้านการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เช่น อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity: CBD) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) และอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES)

2) การเป็นภาคีทำให้มีโอกาสเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นกับนานาประเทศในการประชุมเพื่อพิจารณาหลักเกณฑ์การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด

3) เป็นการนำพื้นที่ชุ่มน้ำสำคัญของประเทศ เข้าไปในทะเบียนรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับประเทศ (Ramsar site)

4) การเป็นภาคีทำให้ประเทศต่าง ๆ ได้รับข่าวสารข้อมูลและคำแนะนำที่ทันสมัย รวมถึงข้อคิดเห็นต่าง ๆ

5) ภาคีสามารถเสนอขอรับการช่วยเหลือจากต่างประเทศหรือเงินกองทุน

3.3 นโยบายของรัฐ

ประเทศไทยมีนโยบายที่ช่วยกำกับดูแลพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำทะเบียนรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติของประเทศไทยและมาตรการการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

3.3.1 มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2543 เรื่องทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติของประเทศไทย และมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำโครงการสำรวจ จัดทำทะเบียนรายชื่อ สถานภาพและฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย โดยพบว่า พื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยประกอบด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำแหล่งน้ำจืด ทั้งแหล่งน้ำไหลและน้ำนิ่ง ได้แก่ คลอง ห้วย ลำธาร แม่น้ำ น้ำตก หนอง อ่างเก็บน้ำ เขื่อน ทะเลสาบ บึง พรุหญ้า พรุน้ำจืดที่มีไม้พุ่ม ที่ลุ่มชื้นแฉะ พื้นที่เกษตรที่มีน้ำท่วมขัง และพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเล ได้แก่ ปากแม่น้ำ ชายหาด หาดเลน ป่าชายเลน ปะการัง ครอบคลุมพื้นที่อย่างน้อย 36,616.16 ตารางกิโลเมตร (22,885,100 ไร่) คิดเป็นร้อยละ 7.50 ของพื้นที่ประเทศไทย และได้พิจารณาจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ ดังนี้

- พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ 61 แห่ง
- พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ 48 แห่ง
- พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น 19,295 แห่ง
- พื้นที่ชุ่มน้ำที่สมควรได้รับการเสนอเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ

(Ramsar Sites) ตามอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นลำดับแรก 9 แห่ง และพื้นที่ชุ่มน้ำที่สมควรได้รับการคุ้มครองและฟื้นฟูโดยเร่งด่วน 28 แห่ง พร้อมทั้งจัดทำมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญ

ระดับนานาชาติและระดับชาติ ซึ่งประกอบด้วยการอนุรักษ์ การสร้างจิตสำนึก การศึกษาสำรวจ และการป้องกันไฟป่า

- ขึ้นทะเบียนพื้นที่เกาะเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ จำนวน 10 แห่ง และระดับชาติ 1 แห่ง

3.3.2 มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552 และวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 เรื่อง การทบทวนมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2543 เรื่อง ทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติของประเทศไทย และมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

1) เห็นชอบต่อทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญของประเทศไทยโดยเพิ่มเติม ดังนี้

(1) เพิ่มเติมพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำกุดทิง จังหวัดบึงกาฬ พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จังหวัดลพบุรี พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร จังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดตาก เกาะระ เกาะพระทอง จังหวัดพังงา เกาะกระ จังหวัดนครศรีธรรมราช หาดท้ายเหมือง จังหวัดพังงา และพรุคันธูลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

(2) เพิ่มเติมพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ พรุแม่รำพึง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และบึงสำนักใหญ่ (หนองจำรุง) จังหวัดระยอง

(3) เพิ่มเติมรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญเร่งด่วนสมควรได้รับการเสนอเป็นแรมซาร์ไซต์ จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำกุดทิง จังหวัดบึงกาฬ เกาะระ เกาะพระทอง จังหวัดพังงา เกาะกระ จังหวัดนครศรีธรรมราช และหาดท้ายเหมือง จังหวัดพังงา

(4) พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความจำเป็นเร่งด่วนต้องได้รับการคุ้มครอง โดยเพิ่มเติมหนองหล่ม (ผนวกเพิ่มกับหนองบงคาย) พื้นที่ชุ่มน้ำลุ่มน้ำสงคราม (ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดอุดรธานี จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม และจังหวัดหนองคาย) พื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งมหาธาตุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พื้นที่ชุ่มน้ำวัดห้วยจันทร์ จังหวัดลพบุรี อ่าวไทยตอนใน (โดยเฉพาะด้านตะวันตกแหลมผักเบี้ย บ้านปากทะเลและเขาตะเครา จังหวัดเพชรบุรี) ปากแม่น้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี เกาะสมุยและเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

(5) พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความจำเป็นเร่งด่วนต้องได้รับการฟื้นฟู โดยเพิ่มเติมพื้นที่ชุ่มน้ำจำนวน 12 แห่ง ได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำหนองหลวง จังหวัดเชียงราย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูลำพัน จังหวัดมหาสารคาม ลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าวัดไผ่ล้อม จังหวัดปทุมธานี พื้นที่ชุ่มน้ำวัดโศการาม จังหวัดสมุทรปราการ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าวัดตาลเอน และพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งมหาธาตุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทุ่งโพธิ์ทอง/ทุ่งคำหยาด จังหวัดอ่างทอง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ปากแม่น้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี อ่าวปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช และพื้นที่ชุ่มน้ำพรุบ้านไม้ขาว จังหวัดภูเก็ต

(6) พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความจำเป็นเร่งด่วนต้องได้รับการศึกษาสำรวจ โดยเพิ่มเติมพื้นที่ชุ่มน้ำจำนวน 9 แห่ง ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี (สัตว์ป่า/ปลา) พื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณลุ่มแม่น้ำมูล (พื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดอุบลราชธานี) พื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลาง (ประชากร/ชนิดนก) ปากแม่น้ำเวฬุและอ่าวคังกระเบน จังหวัดจันทบุรี เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จังหวัดลพบุรี เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร จังหวัดกาญจนบุรี

(สัตว์น้ำ/ปลา) เกาะต่าง อุทยานแห่งชาติสิรินาถ จังหวัดภูเก็ต ป่าชายเลนปะเหลียน-ละงู จังหวัดตรัง และพื้นที่ชุ่มน้ำพรุคันธุลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ความหลากหลายทางชีวภาพ/ประชากร/ชนิดนก)

2) เห็นชอบต่อมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ ดังนี้

(1) ประกาศกำหนดให้พื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นที่สาธารณะทุกแห่งทั่วประเทศโดยเฉพาะพื้นที่ชุ่มน้ำแหล่งน้ำจืดเป็นพื้นที่สีเขียวและมีให้ส่วนราชการเข้าไปใช้ประโยชน์ เพื่อสงวนไว้เป็นแหล่งรองรับน้ำและกักเก็บน้ำต่อไป

(2) ให้มีการสำรวจและตรวจสอบขอบเขตพื้นที่ชุ่มน้ำตามทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2543 เพื่อเป็นแหล่งรับน้ำตามธรรมชาติโดยเป็นพื้นที่กักเก็บและชะลอการไหลของน้ำ เพื่อป้องกันน้ำท่วมและภัยแล้ง

(3) ให้มีการติดตาม ตรวจสอบ และดำรงรักษาพื้นที่ชุ่มน้ำตามทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น เพื่อสงวนไว้เป็นแหล่งรองรับน้ำตามธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ชุ่มน้ำที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ ตลอดจนควบคุมและป้องกันการบุกรุกเข้าใช้ประโยชน์ที่จะส่งผลกระทบต่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์

(4) ให้สร้างจิตสำนึกและปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจในคุณค่าและความสำคัญ และการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืนแก่ทุกภาคส่วนและประชาชนทุกระดับ และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติ

(5) ให้นำเสนอพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (Ramsar convention)

(6) ประกาศให้พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติ เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า หรือพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม หรือพื้นที่อนุรักษ์ในลักษณะอื่น

(7) เร่งรัดให้ออกหนังสือสำคัญที่หลวงในกรณีพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติเป็นที่สาธารณะประโยชน์ และเร่งให้ดำเนินการจัดทำแนวเขตที่ชัดเจนเพื่อป้องกันปัญหาการบุกรุกโดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของพื้นที่ชุ่มน้ำ

(8) ให้มีการฟื้นฟูระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติที่เสื่อมโทรมและต้องการการปรับปรุงโดยด่วน เพื่อให้พื้นที่ชุ่มน้ำนั้นสามารถดำรงบทบาทหน้าที่ทางนิเวศวิทยาและอุทกวิทยาได้ตามธรรมชาติ

(9) ให้มีการจัดทำแผนการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อคุ้มครอง พื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยมีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นเขตอนุรักษ์และเขตพัฒนา พร้อมทั้งกำหนดแนวเขตกันชนพื้นที่ ตลอดจนกำหนดกิจกรรมที่สามารถกระทำได้และห้ามกระทำในพื้นที่

(10) ให้มีการจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) สำหรับโครงการหรือกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามประกาศที่ออกตามมาตรา 46 แห่ง พรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

(11) ให้มีการศึกษาวิจัยระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติและเผยแพร่ข้อมูลแก่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง

(12) ติดตามตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติอย่างต่อเนื่อง โดยมีการกำหนดปัจจัยหรือดัชนีชี้วัดที่ชัดเจน

(13) ให้มีการศึกษาสำรวจพื้นที่ชุ่มน้ำและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงและแก้ไขเพิ่มเติมทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติตามเกณฑ์

(14) ให้มีการควบคุมและป้องกันมลพิษจากแหล่งกำเนิดประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ชุมชน อุตสาหกรรม เกษตรกรรม และกิจกรรมอื่น ๆ

(15) ให้มีการควบคุมป้องกันไฟป่าในพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติที่อาจเกิดจากชุมชน หรือเกิดจากกิจกรรมอื่น ๆ โดยมีมาตรการดังนี้

(15.1) มาตรการป้องกันไฟป่า

- ให้ดำเนินการควบคุมระดับน้ำของป่าชุ่มน้ำให้คงที่
- ทำแนวกันไฟเปียก (Wet-line firebreak) ตามแนวพระราชดำริ
- ประชาสัมพันธ์เชิงรุกทุกรูปแบบ เพื่อสร้างจิตสำนึกและความเข้าใจกับชุมชนถึงอันตรายจากไฟป่า เป็นผลให้ชุมชนยุติการจุดไฟเผาป่า

(15.2) มาตรการดับไฟป่า

- จัดตั้งสถานีควบคุมไฟป่าพื้นที่ เพื่อทำหน้าที่กำกับ ดูแล และดำเนินการควบคุมไฟป่าในพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ
- ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ป่าไม้ให้ปฏิบัติงานดับไฟป่าในพื้นที่ชุ่มน้ำ
- ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ดับไฟป่าให้ทันสมัยและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ

(16) ให้มีการศึกษาและจัดทำแผนกายภาพ ออกแบบภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบและในบริเวณใกล้เคียงพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ดังกล่าวทั้งระบบ

(17) ให้จัดทำรายงานการประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำจากมติคณะรัฐมนตรี โดยติดตามตรวจสอบจากหน่วยงานหลักเสนอต่อคณะกรรมการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นประจำ

3.4 การดำเนินงานพื้นที่ชุ่มน้ำ

ตั้งแต่ พ.ศ. 2536 คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้จัดตั้งคณะกรรมการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำขึ้น โดยมีสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมรับผิดชอบเป็นฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ ต่อมามีการปรับปรุงใหม่เมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2558 มีรองปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกลุ่มภารกิจที่เกี่ยวข้องเป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

3.4.1 เสนอกฎระเบียบ นโยบายและแผนแห่งชาติ ตลอดจนแนวทางสำหรับการจัดการและคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย เพื่อการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

3.4.2 สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานในพื้นที่ชุ่มน้ำ ให้เป็นไปตามกฎระเบียบนโยบายแห่งชาติ และแนวทางอย่างมีประสิทธิภาพ

3.4.3 สนับสนุน กำกับดูแล ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานตามพันธกรณี ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ และความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

3.4.4 สนับสนุนการสร้างจิตสำนึก การให้การศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ ตลอดจน การศึกษาวิจัยด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.4.5 ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะชุมชน ในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำ

3.4.6 สนับสนุนความร่วมมือหรือความเป็นพันธมิตรกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องจาก ภายในและต่างประเทศ

3.4.7 แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อให้ปฏิบัติงานตามที่เห็นสมควร

3.4.8 ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมอบหมาย

ภายใต้การดำเนินการของอนุกรรมการ การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้จัดตั้งคณะทำงานวิชาการ พื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อทำหน้าที่หลักในการกลั่นกรองแผนการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ หรือให้คำปรึกษาด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำก่อนนำเสนออนุกรรมการพื้นที่ชุ่มน้ำโดยมีผู้อำนวยการสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ รับผิดชอบเป็นฝ่ายเลขานุการคณะทำงานวิชาการพื้นที่ชุ่มน้ำ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

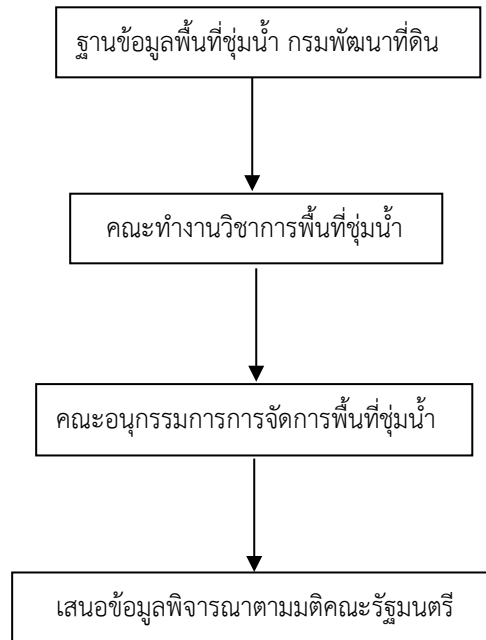
- 1) ให้คำปรึกษาด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทย ต่อคณะอนุกรรมการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ
- 2) พิจารณากลั่นกรองแผนการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำในแต่ละพื้นที่ก่อนนำเสนอขอความเห็นชอบ ต่อคณะอนุกรรมการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ
- 3) ให้ความเห็นและข้อมูลทางวิชาการในประเด็นที่กำหนดในการประชุมคณะกรรมการทางวิทยาศาสตร์และวิชาการ และการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ
- 4) พิจารณาเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล ยุทธศาสตร์กระทรวง และมติที่ประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ
- 5) ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะอนุกรรมการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ

3.5 การดำเนินงานของกรมพัฒนาที่ดิน

จากสถานการณ์ปัจจุบันพบว่าพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดเล็กถูกบุกรุกและคุกคาม จนก่อให้เกิดความเสียหายแก่สภาพแวดล้อมและนำไปสู่ความขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่ กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหนึ่งดำเนินการสำรวจพื้นที่ชุ่มน้ำตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา พร้อมจัดทำรายงานและแผนที่มาตราส่วน 1: 50,000 และ 1: 25,000 เพื่อให้ทราบถึงสถานภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนหรือมาตรการการจัดการที่เหมาะสมต่อไป

จากการที่สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ทำการสำรวจพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ ระดับชาติ และระดับท้องถิ่น การบุกรุกและคุกคามของพื้นที่ชุ่มน้ำ ส่วนใหญ่พบในพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น เป็นส่วนใหญ่ เช่น พื้นที่ชุ่มน้ำบึงกะโล่ ดังนั้น กรมพัฒนาที่ดินจึงได้จัดทำฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่ดำเนินการใด ๆ สามารถนำไปใช้ตรวจสอบความสำคัญ

ของพื้นที่ชุ่มน้ำและจัดทำมาตรการดูแลคุ้มครองพื้นที่ดังกล่าว โดยมีช่องทางการดำเนินงานเพื่อเสนอข้อมูล ซึ่งจะนำไปสู่การดำเนินงานในระดับปฏิบัติได้ ดังแสดงในรูปที่ 3-1

รูปที่ 3-1 แผนภูมิการดำเนินงานเสนอข้อมูลเพื่อนำไปสู่การดำเนินงานในระดับปฏิบัติ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

4.1 ผลการวิเคราะห์

จากทะเบียนรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นจังหวัดนครปฐมของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2542) พบว่ามีพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม จำนวน 256 แห่ง

เมื่อทำการตรวจสอบสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำจากภาพถ่ายทางอากาศร่วมกับแผนที่สภาพภูมิประเทศเพื่อจัดทำฐานข้อมูลในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และสำรวจข้อมูลภาคสนาม พบว่าพื้นที่ชุ่มน้ำจังหวัดนครปฐม ที่สามารถระบุสถานภาพและพิกัดได้มีจำนวน 235 แห่ง จำแนกได้เป็น ลำห้วย/ห้วย จำนวน 1 แห่ง บึง/หนองน้ำ จำนวน 6 แห่ง สระน้ำในโรงเรียน/สระน้ำ จำนวน 31 แห่ง แม่น้ำ จำนวน 4 แห่ง และคลอง/ราง/ลำราง จำนวน 193 แห่ง รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4-1 และพื้นที่ชุ่มน้ำที่สามารถแสดงตำแหน่งและสถานภาพแสดงในรูปที่ 4-1 ถึงรูปที่ 4-7

ตารางที่ 4-1 ตำแหน่งและสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม

รหัส	ชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำ	อำเภอ	ตำบล	พิกัด		สถานภาพ
				X	Y	
CE09020023	ร.ร.ประถมฐานบินกำแพงแสน	กำแพงแสน	กระต๊อบ	601373	1558886	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09020024	สระน้ำสนามบินกำแพงแสน	กำแพงแสน	กระต๊อบ	598730	1559994	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09020016	สระน้ำม.เกษตรฯ กำแพงแสน	กำแพงแสน	กำแพงแสน	606031	1550274	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09020001	ลำรางทุ่งซ้อย	กำแพงแสน	ดอนข่อย	608286	1551406	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09020002	ลำรางดอนทอง	กำแพงแสน	ดอนข่อย	612944	1549621	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09020005	ลำรางไผ่โทน	กำแพงแสน	ดอนข่อย	611712	1552797	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09020006	ลำรางไผ่เจดีย์	กำแพงแสน	ดอนข่อย	612895	1551924	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09020007	ลำรางสระพัง	กำแพงแสน	ดอนข่อย	612249	1551152	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09020008	ลำรางดอนข่อย	กำแพงแสน	ดอนข่อย	612237	1550493	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09020009	คลองลาดเต่าดำ	กำแพงแสน	ดอนข่อย	609620	1549173	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09020010	ลำรางพระเจดีย์	กำแพงแสน	ดอนข่อย	609407	1549841	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09020022	ร.ร.วัดบ่อน้ำจืด	กำแพงแสน	ดอนข่อย	610337	1550081	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09020026	ร.ร.บ้านบ่อน้ำพุ	กำแพงแสน	ทุ่งขวาง	603097	1543917	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09020015	ร.ร.บ้านหนองไม้งาม	กำแพงแสน	ทุ่งบัว	598952	1551589	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09020014	ร.ร.วัดหนองศาลา	กำแพงแสน	ทุ่งลูกนก	595389	1550969	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09020021	หนองกบ	กำแพงแสน	ทุ่งลูกนก	596194	1549676	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09020011	ร.ร.บ้านคลองตัน	กำแพงแสน	วังน้ำเขียว	611616	1546102	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09020004	คลองสระสี่มุม	กำแพงแสน	สระพัฒนา	612194	1559236	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050017	คลองเจริญสุข	กำแพงแสน	สระพัฒนา	612087	1560209	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050026	ลำรางนกกระทา	กำแพงแสน	สระพัฒนา	612579	1559002	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09020003	คลองไผ่สงคราม	กำแพงแสน	สระสี่มุม	611705	1556251	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09020019	ทุ่งบัว	กำแพงแสน	ห้วยขวาง	609286	1538645	พื้นที่ชุ่มน้ำ

ตารางที่ 4-1 (ต่อ)

รหัส	ชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำ	อำเภอ	ตำบล	พิกัด		สถานภาพ
				X	Y	
CE09020012	ร.ร.วัดหนองโพธิ์	กำแพงแสน	ห้วยหมอนทอง	599776	1541712	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09030002	คลองผู้ใหญ่จู	ดอนตูม	ลำลูกบัว	619866	1550845	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09030003	คลองเหมือง	ดอนตูม	ลำลูกบัว	618765	1550829	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09030001	คลองหัวช้าง	ดอนตูม	สามง่าม	614935	1549138	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09030005	ลำรางสาธารณะ	ดอนตูม	ห้วยด้วน	619302	1536307	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09030004	คลองห้วยพระ	ดอนตูม	ห้วยพระ	616986	1538917	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040025	คลองขุนแก้ว	นครชัยศรี	ขุนแก้ว	629315	1522993	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040001	รางทองหลาง	นครชัยศรี	โคกพระเจดีย์	620648	1517490	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040002	รางเต่าดำ	นครชัยศรี	โคกพระเจดีย์	619960	1518858	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040004	คลองวงหาด	นครชัยศรี	โคกพระเจดีย์	620392	1518799	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040005	รางบางบัว	นครชัยศรี	โคกพระเจดีย์	621971	1516339	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040006	รางบางขวัญ	นครชัยศรี	โคกพระเจดีย์	619292	1516946	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040007	คลองไม้ทาบัญชี	นครชัยศรี	โคกพระเจดีย์	622861	1517664	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040008	รางโพรงแซ่	นครชัยศรี	โคกพระเจดีย์	622304	1518533	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040009	รางสำคัญ	นครชัยศรี	โคกพระเจดีย์	621580	1517600	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040029	คลองบางกระจัน	นครชัยศรี	ดอนแฝก	633825	1532545	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040030	คลองบางกระอูน	นครชัยศรี	ดอนแฝก	630860	1530735	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040011	คลองทางหลวง	นครชัยศรี	ท่ากระชับ	624658	1519767	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040034	ร.ร.พลอยจาตุรจินดา	นครชัยศรี	ท่าพระยา	624401	1525278	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040024	คลองลัดจั่วราย	นครชัยศรี	ไทยवास	632474	1525724	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040037	ร.ร.เพิ่มวิทยา	นครชัยศรี	นครชัยศรี	628924	1524360	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040026	คลองบางแก้ว	นครชัยศรี	บางแก้ว	625902	1524216	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040022	คลองบางแก้วฟ้า	นครชัยศรี	บางแก้วฟ้า	633496	1536219	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040033	คลองบางบอน	นครชัยศรี	บางแก้วฟ้า	632135	1537089	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040010	คลองเจ๊ก	นครชัยศรี	ลานตากฟ้า	636944	1532724	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040013	คลองโยง	นครชัยศรี	ลานตากฟ้า	636413	1529196	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040027	คลองบางพลับ	นครชัยศรี	ลานตากฟ้า	632907	1527628	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040028	คลองบางสะบ้า	นครชัยศรี	ลานตากฟ้า	632948	1530847	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040035	ร.ร.วัดพุทธธรรมรังษี	นครชัยศรี	ลานตากฟ้า	636507	1532676	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040036	แม่น้ำท่าจีน (แม่น้ำนครชัยศรี)	นครชัยศรี	ลานตากฟ้า	632369	1529591	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040020	คลองเจ๊กก้วย	นครชัยศรี	ห้วยพลู	633373	1535121	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040031	คลองบางปลาตุก	นครชัยศรี	ห้วยพลู	633464	1534315	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040032	ห้วยสนลัม	นครชัยศรี	ห้วยพลู	630460	1534303	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040039	อุทยานปลาห้วยพลู (แม่น้ำท่าจีน)	นครชัยศรี	ห้วยพลู	631063	1533618	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050037	คลองบางวัว	บางเลน	คลองนกกระทุง	627950	1544573	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050041	คลองนกกระทุง	บางเลน	คลองนกกระทุง	631117	1545468	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050001	คลองประชาศรัย	บางเลน	ไทรงาม	631430	1557232	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050004	คลองพัฒนา	บางเลน	ไทรงาม	627605	1559516	พื้นที่ชุ่มน้ำ

ตารางที่ 4-1 (ต่อ)

รหัส	ชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำ	อำเภอ	ตำบล	พิกัด		สถานภาพ
				X	Y	
CE09050009	คลองนิลเพชร	บางเลน	ไทรงาม	627823	1559685	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050053	รร.วัดไผ่กระจ๊ะ	บางเลน	ไทรงาม	629473	1558996	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050057	รร.วัดโพธิ์	บางเลน	ไทรงาม	626562	1558649	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050019	คลองสว่างอารมณ์	บางเลน	นราภิรมย์	637661	1542256	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050025	คลองพระมอพิสัย	บางเลน	นราภิรมย์	635800	1543388	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050042	คลองนราภิรมย์	บางเลน	นราภิรมย์	633567	1541214	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050054	รร.วัดสว่างอารมณ์	บางเลน	นราภิรมย์	638693	1544679	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050002	คลองพาดหมอน	บางเลน	นิลเพชร	631260	1563007	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050012	รางบัวปากท่า	บางเลน	นิลเพชร	632561	1560812	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050016	คลองสามขา	บางเลน	นิลเพชร	630027	1560820	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050018	คลองกระทุ่มหลักชัย	บางเลน	นิลเพชร	636821	1562209	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050023	คลองญี่ปุ่นใต้	บางเลน	นิลเพชร	635340	1560669	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050055	รร.วัดนิลเพชร	บางเลน	นิลเพชร	635582	1563517	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050013	คลองบอนใหญ่	บางเลน	บัวปากท่า	633530	1566288	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050014	คลองหนองปรือ	บางเลน	บัวปากท่า	628870	1566259	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050056	รร.ตลาดเจริญสุข	บางเลน	บัวปากท่า	634992	1567196	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050003	คลองพิศมัย	บางเลน	บางไทรป่า	629587	1553542	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050006	คลองบางไผ่นาท	บางเลน	บางไทรป่า	628560	1552470	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050008	คลองตานตร	บางเลน	บางไทรป่า	627722	1556590	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050015	ลำรางท่าช้าง	บางเลน	บางไทรป่า	628608	1552592	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050032	คลองบางเลน	บางเลน	บางไทรป่า	623313	1551611	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050038	คลองทองกลาง	บางเลน	บางไทรป่า	626671	1554098	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050005	รางปลาหมอ	บางเลน	บางภาษี	632603	1554791	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050007	รางไทร	บางเลน	บางภาษี	633498	1554293	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050020	คลองหม่อมเข้ม	บางเลน	บางภาษี	636503	1553256	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040023	คลองสวิตชาติ	บางเลน	บางระกำ	631833	1540462	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050043	คลองบางระกำ	บางเลน	บางระกำ	633641	1539833	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050021	คลองตาโสม	บางเลน	บางเลน	627075	1550032	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050033	รางคันพ่นัง	บางเลน	บางเลน	623591	1548822	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050035	คลองบางยุ้ง	บางเลน	บางเลน	628423	1548783	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050039	คลองพระพิมล	บางเลน	บางเลน	628386	1551006	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050040	คลองท้อกิ่ง	บางเลน	บางเลน	628828	1547182	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050058	รร.วัดเกษมสุริอัมมาจ (เกษมวิทยาการ)	บางเลน	บางเลน	627908	1547993	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050022	คลองรางหวาย	บางเลน	บางหลวง	622386	1563567	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050024	คลองบางน้อย	บางเลน	บางหลวง	618735	1562097	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050027	คลองบางหลวง	บางเลน	บางหลวง	617427	1558748	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050036	ลำรางห้วยม่วง	บางเลน	บางหลวง	615182	1561843	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050051	รร.บ้านหนองมะม่วง	บางเลน	บางหลวง	627230	1564325	พื้นที่ชุ่มน้ำ

ตารางที่ 4-1 (ต่อ)

รหัส	ชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำ	อำเภอ	ตำบล	พิกัด		สถานภาพ
				X	Y	
CE09050059	แหล่งน้ำสาธารณะ (ลำรางลาดใหญ่)	บางเลน	บางหลวง	617928	1564800	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050028	ลำรางไผ่หู่ช้าง	บางเลน	ไผ่หู่ช้าง	615841	1555590	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050044	ร.บ้านไผ่ล้อม	บางเลน	ไผ่หู่ช้าง	617040	1555789	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050049	หนองกันทะนนาน	บางเลน	ไผ่หู่ช้าง	615610	1553027	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050048	ร.วัดเวฬุวนาราม	บางเลน	ลำพญา	633540	1543978	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050010	รางหนองโคลน	บางเลน	หินมูล	626618	1560216	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050011	คลองบางไทร	บางเลน	หินมูล	624031	1559886	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050029	คลองท้อ	บางเลน	หินมูล	620821	1559309	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050030	คลองคูเมือง	บางเลน	หินมูล	622262	1557759	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050031	คลองบางกระบือ	บางเลน	หินมูล	623465	1558658	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050045	แม่น้ำท่าจีน (แม่น้ำนครชัยศรี)	บางเลน	หินมูล	623276	1559588	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050046	หนองบ่อ	บางเลน	หินมูล	623694	1558365	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050047	สระน้ำลานควาย	บางเลน	หินมูล	624255	1560080	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09050052	ร.วัดศิลามูล	บางเลน	หินมูล	622000	1559823	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040014	คลองข่อยตาลาว	พุทธมณฑล	คลองโยง	637567	1535903	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040015	คลองข่อยดาขุย	พุทธมณฑล	คลองโยง	639738	1531291	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040003	คลองหม่อมเจ้าเฉลิมศรี	พุทธมณฑล	มหาสวัสดิ์	637835	1528009	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040019	คลองมหาสวัสดิ์	พุทธมณฑล	มหาสวัสดิ์	636400	1526895	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09010001	ร.รัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศ	พุทธมณฑล	ศาลายา	640337	1526274	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040016	คลองตาหี	พุทธมณฑล	ศาลายา	639558	1527890	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09060004	คลองรางบัว	เมืองนครปฐม	ดอนยายหอม	615248	1519722	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09060005	คลองลำพญา	เมืองนครปฐม	ดอนยายหอม	612385	1514852	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09060006	คลองลัดดอนขนา	เมืองนครปฐม	ดอนยายหอม	615132	1516441	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09060008	คลองตันไทร	เมืองนครปฐม	ดอนยายหอม	614529	1521010	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09060009	คลองกลาง	เมืองนครปฐม	ดอนยายหอม	617143	1515303	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09060010	คลองบางเสือ	เมืองนครปฐม	ดอนยายหอม	619252	1518355	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09060011	คลองขุนเทพ	เมืองนครปฐม	ดอนยายหอม	618061	1515209	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09060013	คลองหนองหญ้าปล้อง	เมืองนครปฐม	ดอนยายหอม	614731	1518949	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09060014	คลองบางยี่ลา	เมืองนครปฐม	ดอนยายหอม	618544	1518116	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09060015	ร.วัดเกาะวังไทร	เมืองนครปฐม	ถนนขาด	616801	1526029	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040040	คลองเจดีย์บูชา	เมืองนครปฐม	ธรรมศาลา	618523	1528525	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09060001	คลองเจดีย์บูชา	เมืองนครปฐม	ธรรมศาลา	621009	1527435	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09060003	คลองดอนเสาเกียด	เมืองนครปฐม	บางแพ	611502	1519259	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09060007	คลองลัดดอนเสาเกียด	เมืองนครปฐม	บางแพ	612104	1518100	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09060021	สระน้ำจันทร์,สระบัว	เมืองนครปฐม	พระปฐมเจดีย์	613614	1527804	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09060017	ร.วัดศรีวิสารวาจา	เมืองนครปฐม	โพรงมะเดื่อ	605619	1530950	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09060018	ร.วัดพะเนียงแตก	เมืองนครปฐม	มาบแค	616218	1532958	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09060002	คลองบ้านไร่	เมืองนครปฐม	วังเย็น	609122	1520547	พื้นที่ชุ่มน้ำ

ตารางที่ 4-1 (ต่อ)

รหัส	ชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำ	อำเภอ	ตำบล	พิกัด		สถานภาพ
				X	Y	
CE09060012	คลองลำน้ำ	เมืองนครปฐม	วังเย็น	608749	1519457	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09060019	รร.วัดวังเย็น	เมืองนครปฐม	วังเย็น	609031	1523477	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09060016	รร.วัดสระกะเทียม	เมืองนครปฐม	สระกะเทียม	604056	1521733	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09060020	รร.วัดลาดหญ้าแพรก	เมืองนครปฐม	สระกะเทียม	604514	1524007	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070059	คลองกระทุ่มล้ม	สามพราน	กระทุ่มล้ม	643937	1520218	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070078	คลองวัดนครขึ้นชุม	สามพราน	กระทุ่มล้ม	643181	1519902	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070088	คลองประทุม	สามพราน	กระทุ่มล้ม	643149	1517196	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070090	คลองศรีสำราญ	สามพราน	กระทุ่มล้ม	643129	1517281	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070029	คลองนางแบน	สามพราน	คลองจินดา	617757	1510409	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070031	คลองขุนเทพ	สามพราน	คลองจินดา	618359	1513624	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070032	คลองเขื่อนขันธ	สามพราน	คลองจินดา	619484	1511065	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070048	คลองลำเจียก	สามพราน	คลองจินดา	616895	1513506	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070001	คลองบางพระ	สามพราน	คลองใหม่	630293	1518799	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070007	คลองบางออคอน	สามพราน	คลองใหม่	630151	1521333	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070100	คลองบ้านใหม่	สามพราน	คลองใหม่	628492	1518942	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070006	คลองตาโต๊ะ	สามพราน	ตลาดจินดา	624117	1516228	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070025	คลองวังน้ำขาว	สามพราน	ตลาดจินดา	625446	1515078	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070027	คลองแขก	สามพราน	ตลาดจินดา	626883	1515534	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070030	คลองรัตนเขต	สามพราน	ตลาดจินดา	621762	1514631	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070033	คลองตาปลั่ง	สามพราน	ตลาดจินดา	617904	1510964	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070034	คลองผู้ใหญ่โต๊ะ	สามพราน	ตลาดจินดา	623855	1515752	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070035	บึงบางช้าง	สามพราน	ตลาดจินดา	624510	1516068	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070037	คลองพาดหมอน	สามพราน	ตลาดจินดา	621457	1511232	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070038	คลองเจ็ดริ้ว	สามพราน	ตลาดจินดา	621636	1512584	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070040	คลองวิก	สามพราน	ตลาดจินดา	622688	1513137	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070042	คลองวัดปรีดาราม	สามพราน	ตลาดจินดา	623334	1513981	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070043	คลองลาดบัว	สามพราน	ตลาดจินดา	626169	1513914	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070044	คลองโรงเรียนบ้านฉาง	สามพราน	ตลาดจินดา	626904	1514867	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070045	คลองสี่แยก	สามพราน	ตลาดจินดา	628078	1514381	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070101	คลองแขก	สามพราน	ตลาดจินดา	626476	1515888	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070049	คลองบ้านเหนือ	สามพราน	ทรงคนอง	635808	1521745	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070060	คลองสุคต	สามพราน	ทรงคนอง	637095	1525378	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070061	คลองประตู่	สามพราน	ทรงคนอง	636968	1523072	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070062	คลองสวนฝ้าย	สามพราน	ทรงคนอง	637590	1523285	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070073	คลองราษฎร์บำรุง	สามพราน	ทรงคนอง	636321	1522527	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070076	คลองคราม	สามพราน	ทรงคนอง	636004	1524513	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070099	คลองกระเบา	สามพราน	ทรงคนอง	635329	1522086	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070102	คลองหลวง	สามพราน	ทรงคนอง	636848	1523100	พื้นที่ชุ่มน้ำ

ตารางที่ 4-1 (ต่อ)

รหัส	ชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำ	อำเภอ	ตำบล	พิกัด		สถานภาพ
				X	Y	
CE09070024	คลองลัดท่าคา	สามพราน	ท่าข้าม	633140	1516390	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070023	คลองสรรเพชญ์	สามพราน	ท่าตลาด	632912	1519656	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070072	คลองศาลเจ้าคู่	สามพราน	ท่าตลาด	633493	1521029	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070075	คลองบางหลวง	สามพราน	ท่าตลาด	632544	1520830	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070077	คลองสำโรง	สามพราน	ท่าตลาด	633387	1520634	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070084	คลองลัดนางแท่น	สามพราน	ท่าตลาด	635051	1520399	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070002	คลองบางช้าง	สามพราน	บางช้าง	628246	1516426	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070003	คลองแยกท่านา	สามพราน	บางช้าง	629481	1514184	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070004	คลองบางกระสันต์	สามพราน	บางช้าง	629668	1513112	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070005	คลองดอนทอง	สามพราน	บางช้าง	626883	1516919	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070009	คลองทวีผล	สามพราน	บางช้าง	631435	1513329	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070011	คลองตันตาล	สามพราน	บางช้าง	630435	1513245	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070028	คลองท่านา	สามพราน	บางช้าง	630114	1514991	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070046	คลองจินดา	สามพราน	บางช้าง	629102	1515159	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070071	คลองจันทร์ศรี	สามพราน	บางช้าง	632222	1514413	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070068	คลองหลวง	สามพราน	บางเตย	636981	1522846	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070069	คลองยายแดง	สามพราน	บางเตย	638721	1524371	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070070	คลองบางเตย	สามพราน	บางเตย	639710	1524346	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070080	คลองดงตาล	สามพราน	บางเตย	638045	1521491	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070087	คลองสามบาท	สามพราน	บางเตย	639341	1524068	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070063	คลองยายสา	สามพราน	บางระทิก	640935	1521187	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070064	คลองใหม่เจริญสุข	สามพราน	บางระทิก	641610	1521671	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070065	คลองหัวคนเพลง	สามพราน	บางระทิก	640415	1522854	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070066	คลองวัฒนา	สามพราน	บางระทิก	639733	1523393	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070067	คลองบางระทิก	สามพราน	บางระทิก	641217	1522409	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070010	คลองปล่องเหลี่ยม	สามพราน	บ้านใหม่	633789	1512574	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070015	คลองนา	สามพราน	บ้านใหม่	634898	1515208	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070016	คลองบ้านเก่า	สามพราน	บ้านใหม่	633582	1514741	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070036	คลองบางประแดง	สามพราน	บ้านใหม่	633400	1513046	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070047	คลองปล่องเหลี่ยม	สามพราน	บ้านใหม่	633814	1512536	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040038	สวนสามพราน	สามพราน	ยายชา	634424	1518660	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070017	คลองบางกระออม	สามพราน	ยายชา	635486	1517868	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09040018	คลองบางพร้าว	สามพราน	ไร่ชิง	637432	1518462	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070083	คลองใหม่	สามพราน	ไร่ชิง	636464	1518407	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070085	คลองบ้านไร่	สามพราน	ไร่ชิง	636558	1518077	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070086	คลองบางพร้าว	สามพราน	ไร่ชิง	637442	1518332	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070089	คลองมะนาว	สามพราน	ไร่ชิง	636933	1520528	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070091	คลองรางเตย	สามพราน	ไร่ชิง	639012	1517184	พื้นที่ชุ่มน้ำ

ตารางที่ 4-1 (ต่อ)

รหัส	ชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำ	อำเภอ	ตำบล	พิกัด		สถานภาพ
				X	Y	
CE09070092	คลองฉาง	สามพราน	ไร่ชิง	640198	1520239	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070093	คลองบางยาง	สามพราน	ไร่ชิง	639821	1519647	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070094	คลองบางซื่อ	สามพราน	ไร่ชิง	639179	1519475	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070095	คลองวัดท่าพูด	สามพราน	ไร่ชิง	637936	1520077	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070098	คลองวัดท่าพูด	สามพราน	ไร่ชิง	638500	1518752	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070081	คลองผีเสื้อ	สามพราน	ไร่ชิง	637315	1520755	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070082	คลองตาจุ่น	สามพราน	ไร่ชิง	637246	1520847	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070020	คลองแค	สามพราน	สามพราน	631455	1516978	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070021	คลองนายหมก	สามพราน	สามพราน	632461	1518450	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070022	คลองสามพราน	สามพราน	สามพราน	632371	1517197	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070026	คลองโรงหีบ	สามพราน	สามพราน	631473	1516555	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070103	แม่น้ำท่าจีน (แม่น้ำนครชัยศรี)	สามพราน	สามพราน	631355	1517506	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070050	คลองยายพลอย	สามพราน	หอมเกร็ด	634721	1522096	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070051	คลองหมอเก่า	สามพราน	หอมเกร็ด	634304	1522089	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070052	คลองนา	สามพราน	หอมเกร็ด	631797	1522774	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070053	คลองกร่าง	สามพราน	หอมเกร็ด	633842	1522384	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070054	คลองพิบูล	สามพราน	หอมเกร็ด	633840	1525563	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070055	คลองมะยม	สามพราน	หอมเกร็ด	634653	1525158	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070056	คลองประชาอุทิศ	สามพราน	หอมเกร็ด	632554	1523003	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070058	คลองหอมเกล็ด	สามพราน	หอมเกร็ด	632879	1522479	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070079	คลองยาว	สามพราน	หอมเกร็ด	635318	1524315	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070057	คลองปฐมกัลยา	สามพราน	หอมเกร็ด	632527	1522408	พื้นที่ชุ่มน้ำ
CE09070013	คลองอ้อมใหญ่	สามพราน	อ้อมใหญ่	636040	1515535	พื้นที่ชุ่มน้ำ

หมายเหตุ: รร. คือ สระน้ำในโรงเรียน

ที่มา: ดัดแปลงจากสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2542)

4.2 ทะเบียนรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม แยกเป็นรายอำเภอ

เมื่อแยกพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นจังหวัดนครปฐมเป็นรายอำเภอสามารถแยกรายละเอียดได้ดังนี้

4.2.1 อำเภอกำแพงแสน มีพื้นที่ชุ่มน้ำที่ยังคงสภาพ จำนวน 23 แห่ง ดังแสดงในรูปที่ 4-1 เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทหนองน้ำ จำนวน 2 แห่ง สระน้ำในโรงเรียน/สระน้ำ จำนวน 9 แห่ง และคลอง/ลำราง จำนวน 12 แห่ง

4.2.2 อำเภอดอนตูม มีพื้นที่ชุ่มน้ำที่ยังคงสภาพ จำนวน 5 แห่ง ดังแสดงในรูปที่ 4-2 เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทคลอง/ลำราง จำนวน 5 แห่ง

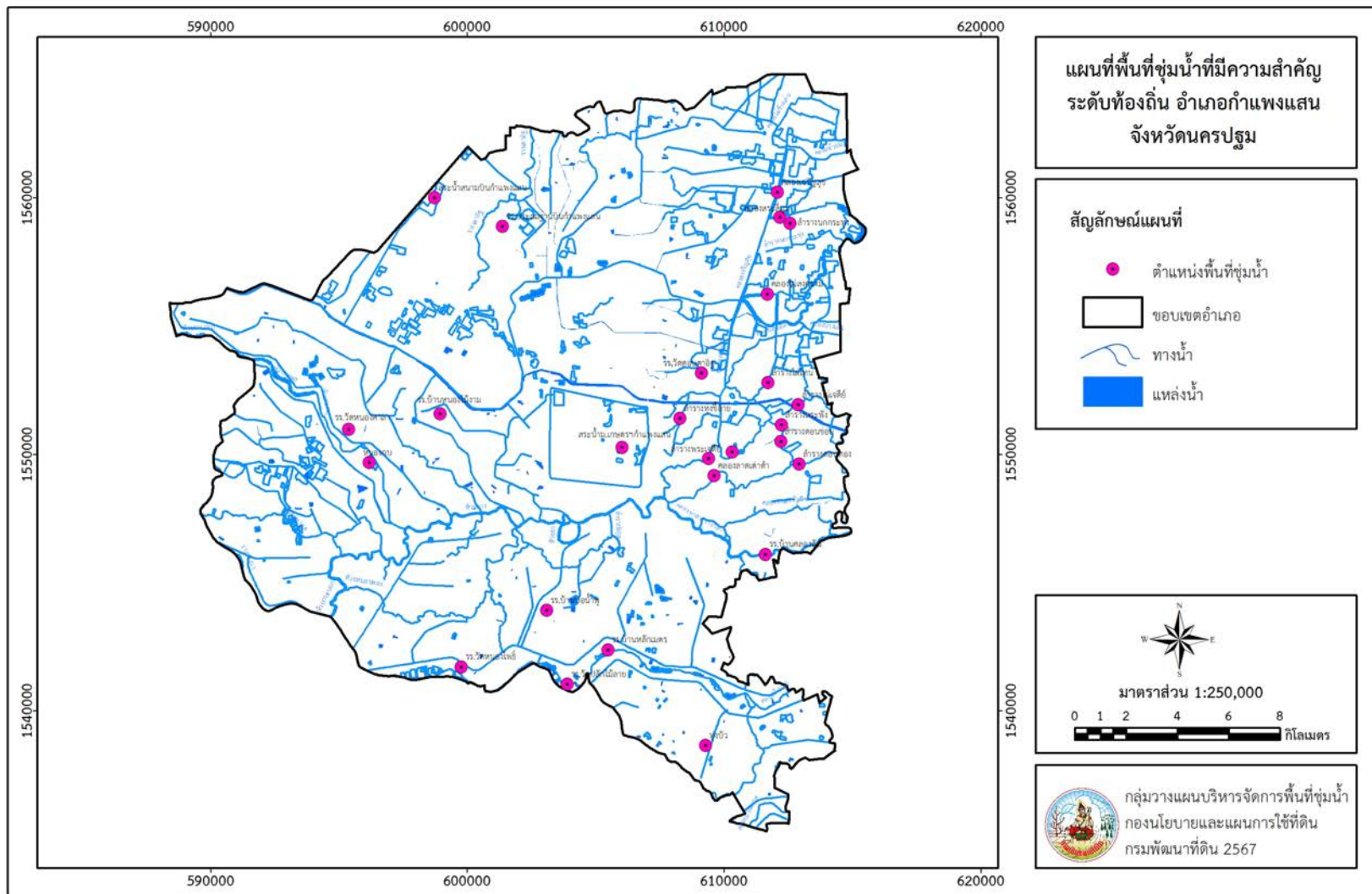
4.2.3 อำเภอนครชัยศรี มีพื้นที่ชุ่มน้ำที่ยังคงสภาพ จำนวน 28 แห่ง ดังแสดงในรูปที่ 4-3 เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทห้วย จำนวน 1 แห่ง สระน้ำในโรงเรียน จำนวน 3 แห่ง แม่น้ำ จำนวน 2 แห่ง และคลอง/ราง จำนวน 22 แห่ง

4.2.4 อำเภอบางเลน มีพื้นที่ชุ่มน้ำที่ยังคงสภาพ จำนวน 56 แห่ง ดังแสดงในรูปที่ 4-4 เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทหนองน้ำ จำนวน 2 แห่ง สระน้ำในโรงเรียน/สระน้ำ จำนวน 11 แห่ง แม่น้ำ จำนวน 1 แห่ง และคลอง/ราง/ลำราง จำนวน 42 แห่ง

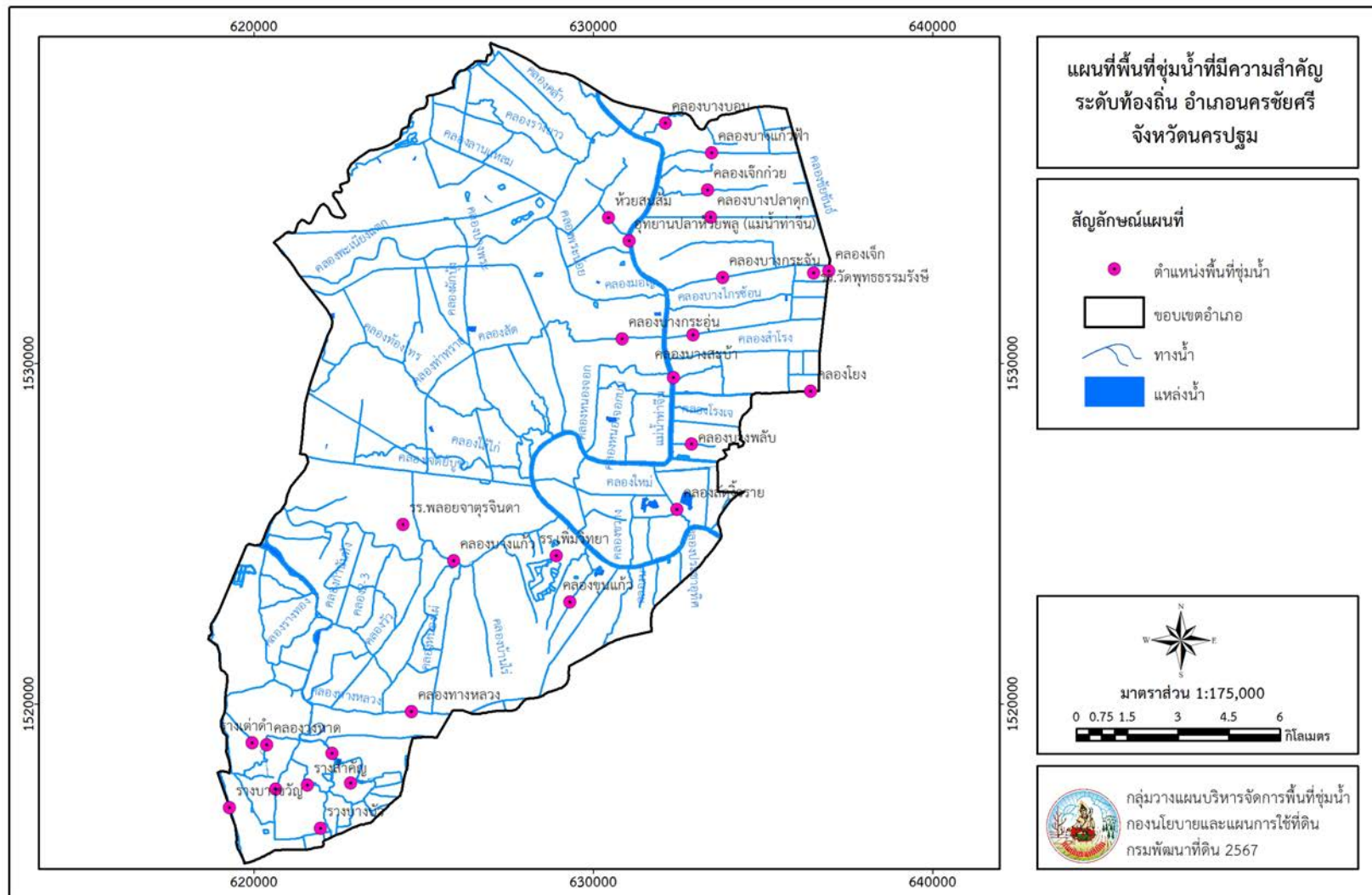
4.2.5 อำเภอพุทธมณฑล มีพื้นที่ชุ่มน้ำที่ยังคงสภาพ จำนวน 6 แห่ง ดังแสดงในรูปที่ 4-5 เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทสระน้ำในโรงเรียน จำนวน 1 แห่ง และคลอง จำนวน 5 แห่ง

4.2.6 อำเภอเมืองนครปฐม มีพื้นที่ชุ่มน้ำที่ยังคงสภาพ จำนวน 22 แห่ง ดังแสดงในรูปที่ 4-6 เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทสระน้ำในโรงเรียน จำนวน 7 แห่ง และคลอง จำนวน 15 แห่ง

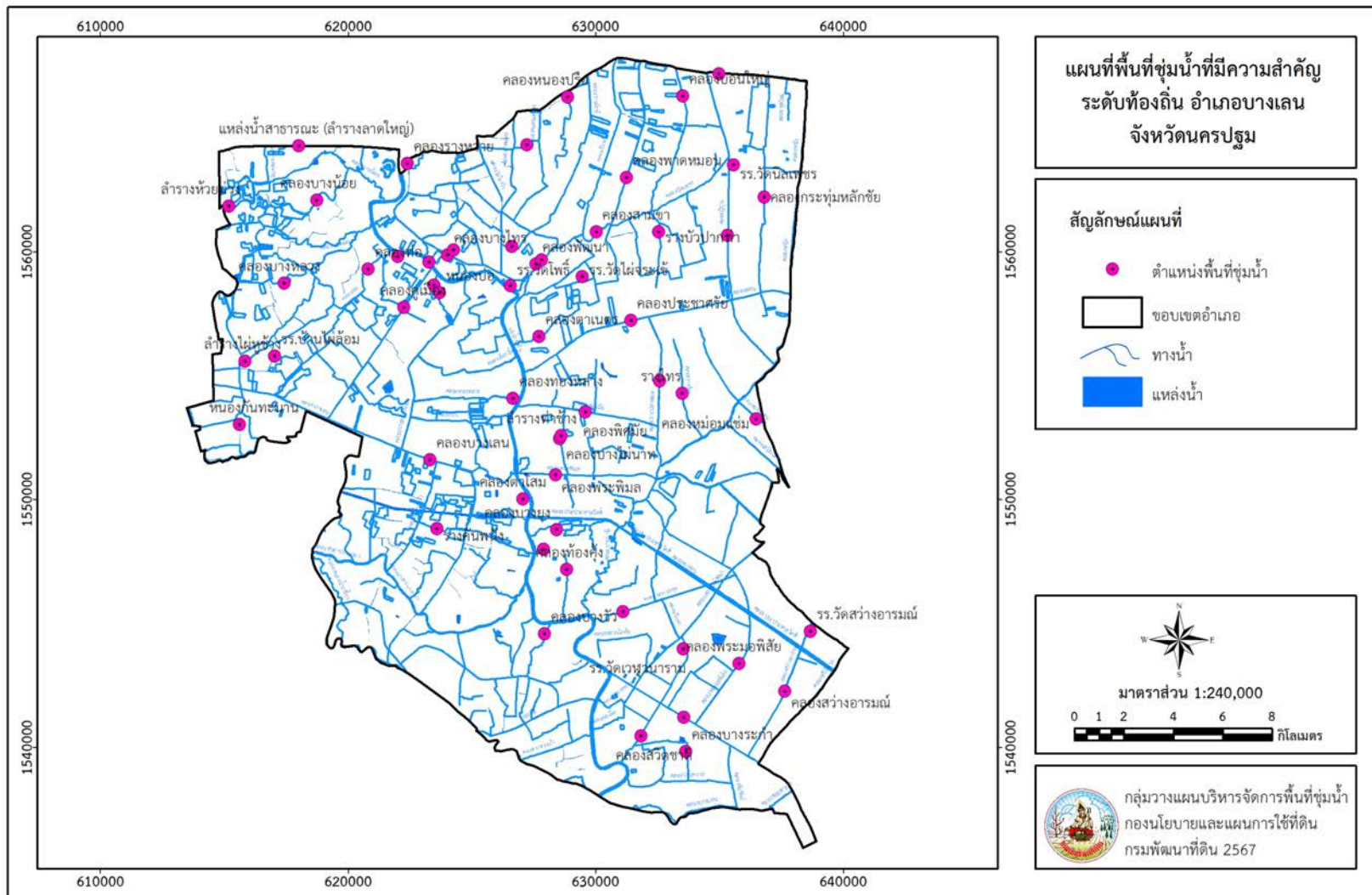
4.2.7 อำเภอสามพราน มีพื้นที่ชุ่มน้ำที่ยังคงสภาพ จำนวน 104 แห่ง ดังแสดงในรูปที่ 4-7 เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทบึง/หนองน้ำ จำนวน 2 แห่ง แม่น้ำ จำนวน 1 แห่ง และคลอง จำนวน 101 แห่ง

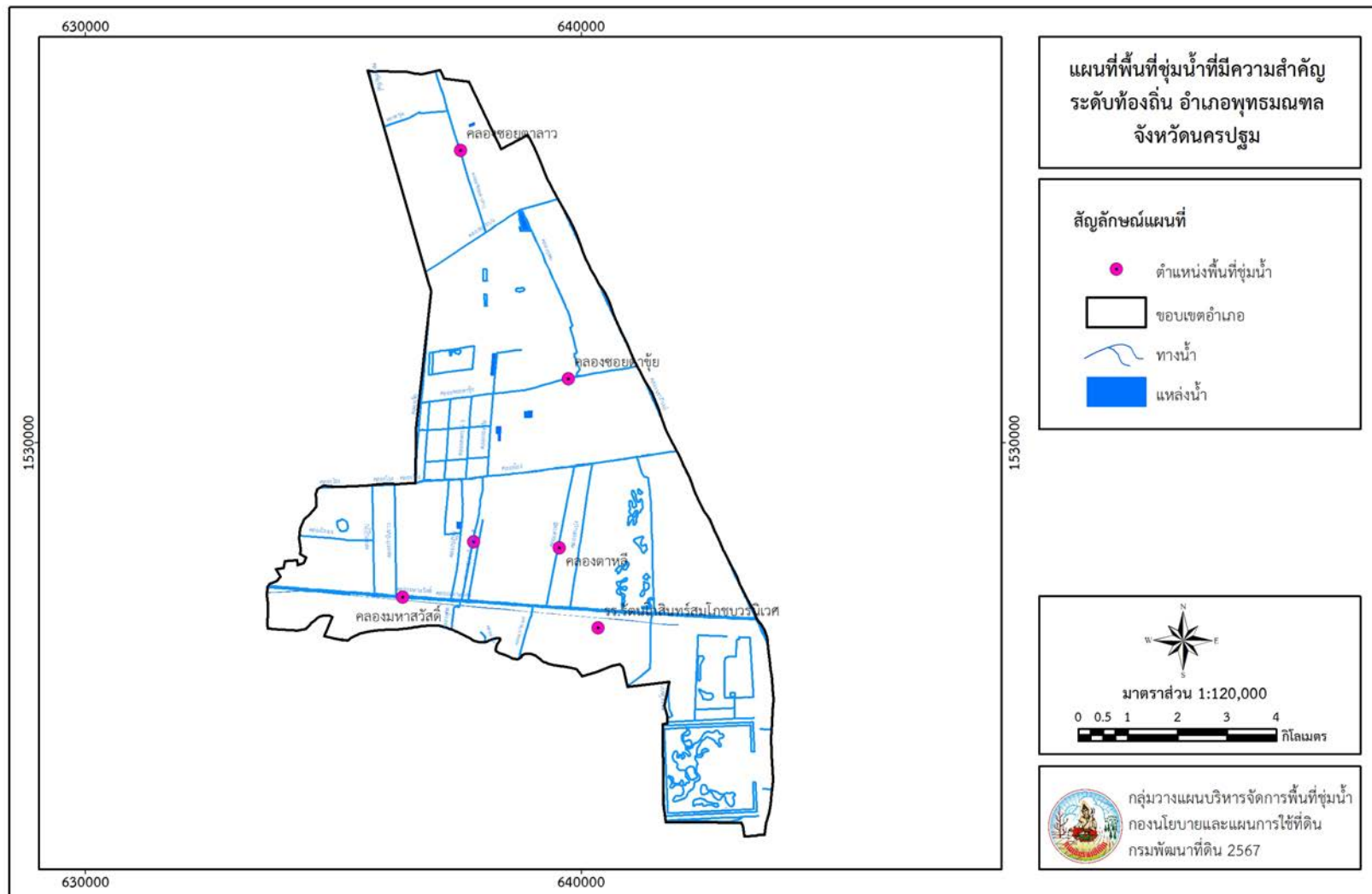
รูปที่ 4-1 พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

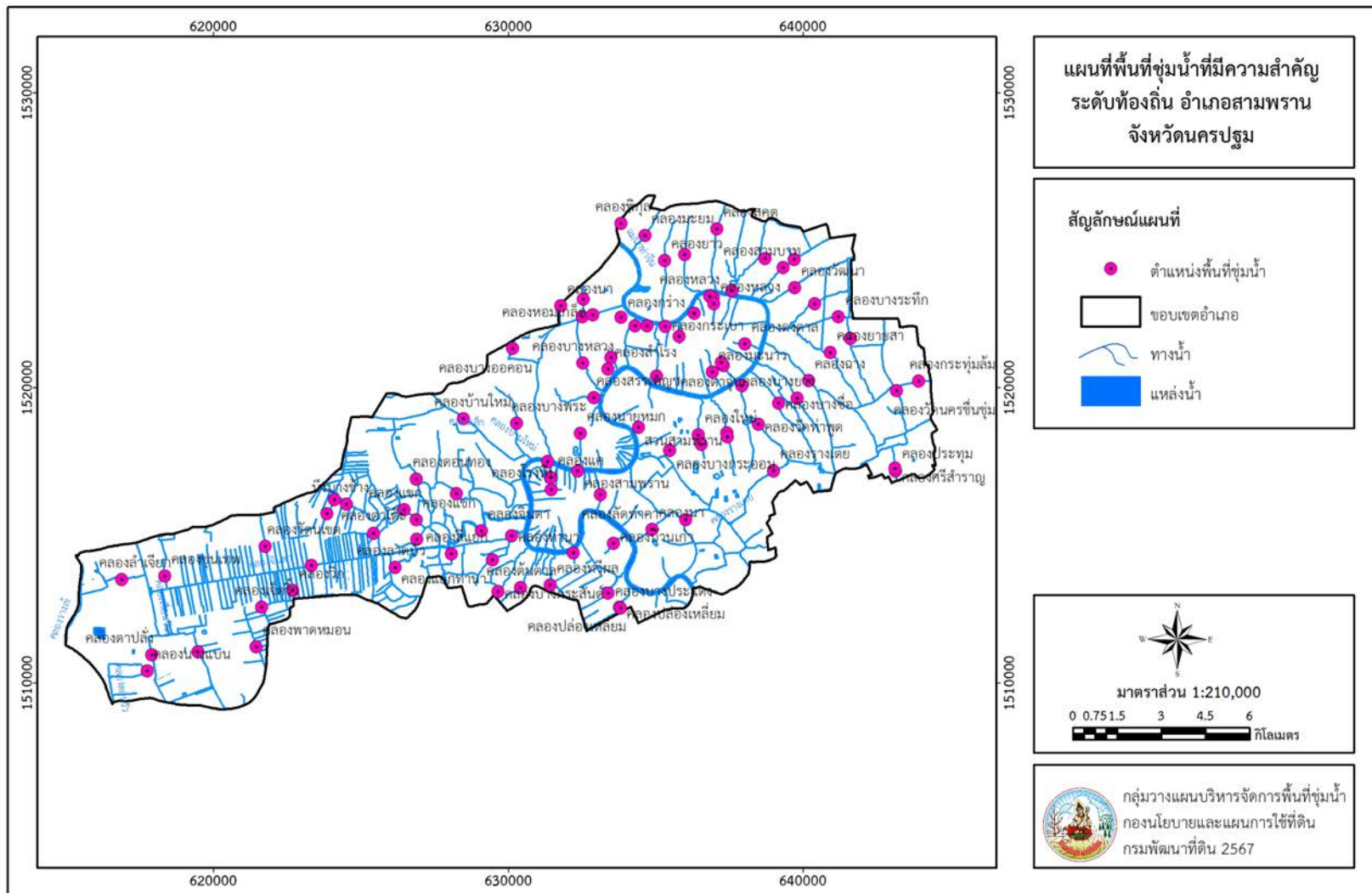
รูปที่ 4-3 พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น อำเภอนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

รูปที่ 4-4 พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

รูปที่ 4-5 พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

รูปที่ 4-7 พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

4.3 สถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำ

จากผลการศึกษาสำรวจ และวิเคราะห์พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม สามารถสรุปรายละเอียดหลักได้ 3 ประเด็นดังนี้

4.3.1 การตรวจสอบและตำแหน่งพื้นที่ชุ่มน้ำ

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นจังหวัดนครปฐมตามทะเบียนรายชื่อของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมี 256 แห่ง ทำการตรวจสอบสามารถระบุตำแหน่งและสถานภาพได้ จำนวน 235 แห่ง หรือร้อยละ 91.80 ของจำนวนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม พื้นที่ชุ่มน้ำในทะเบียนที่ไม่สามารถระบุหรือจำแนกได้ เนื่องจากความไม่ชัดเจนของข้อมูล จำนวน 21 แห่ง หรือร้อยละ 8.20 ของจำนวนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม รายละเอียดการจัดทำข้อมูลแสดงในตารางที่ 4-2

ตารางที่ 4-2 ฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น	จำนวน (แห่ง)
พื้นที่ชุ่มน้ำสามารถระบุตำแหน่งและคงสภาพ	235
ลำห้วย/ห้วย	1
บึง/หนองน้ำ	6
สระน้ำในโรงเรียน/สระน้ำ	31
แม่น้ำ	4
คลอง/ราง/ลำราง	193
พื้นที่ชุ่มน้ำที่ไม่สามารถจำแนกได้	21
รวม	256

ที่มา: ปรับปรุงจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2542)

4.3.2 พื้นที่ชุ่มน้ำประเภทแม่น้ำและคลองที่เป็นแหล่งเดียวกัน

พื้นที่ชุ่มน้ำในทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม เมื่อทำการศึกษาตามทะเบียนรายชื่อแล้วพบว่า มีรหัสแม่น้ำ และคลองที่อ้างอิงชื่อเดียวกันแต่มีหลายรหัส เดิมอาจตั้งชื่อรหัสตามคลองและแม่น้ำที่ไหลผ่านโดยแบ่งตามเขตปกครอง จากข้อมูลที่ได้ศึกษาพบว่า ข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม มีพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทแม่น้ำ และคลองที่มีชื่อเดียวกันแต่มีหลายรหัส จำนวน 12 แห่ง มีรหัสที่แสดงพื้นที่ชุ่มน้ำ จำนวน 25 รหัส รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4-3

ตารางที่ 4-3 สรุปรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทแม่น้ำ และคลองที่เป็นแหล่งเดียวกัน

ชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำ	อำเภอ	ตำบล	รหัส
คลองขุนเทพ	เมืองนครปฐม	ดอนยายหอม	CE09060011
	สามพราน	คลองจินดา	CE09070031
คลองแขก	สามพราน	ตลาดจินดา	CE09070027
	สามพราน	ตลาดจินดา	CE09070101
คลองเจดีย์บูชา	เมืองนครปฐม	ธรรมศาลา	CE09040040
	เมืองนครปฐม	ธรรมศาลา	CE09060001
คลองนา	สามพราน	บ้านใหม่	CE09070015
	สามพราน	หอมเกร็ด	CE09070052
คลองบางพริ้ว	สามพราน	ไร่ชิง	CE09040018
	สามพราน	ไร่ชิง	CE09070086
คลองบางหลวง	บางเลน	บางหลวง	CE09050027
	สามพราน	ท่าตลาด	CE09070075
คลองบ้านไร่	เมืองนครปฐม	วังเย็น	CE09060002
	สามพราน	ไร่ชิง	CE09070085
คลองปล่องเหลี่ยม	สามพราน	บ้านใหม่	CE09070010
	สามพราน	บ้านใหม่	CE09070047
คลองพาดหมอน	บางเลน	นิลเพชร	CE09050002
	สามพราน	ตลาดจินดา	CE09070037
คลองวัดท่าพูด	สามพราน	ไร่ชิง	CE09070095
	สามพราน	ไร่ชิง	CE09070098
คลองหลวง	สามพราน	ทรงคนอง	CE09070102
	สามพราน	บางเตย	CE09070068
แม่น้ำท่าจีน (แม่น้ำนครชัยศรี)	นครชัยศรี	ลานตากฟ้า	CE09040036
	บางเลน	หินมูล	CE09050045
	สามพราน	สามพราน	CE09070103

4.3.3 พื้นที่ชุ่มน้ำที่ไม่สามารถระบุตำแหน่ง

พื้นที่ชุ่มน้ำตามทะเบียนรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ซึ่งมีรายละเอียดของข้อมูลไม่ชัดเจน จึงไม่สามารถระบุตำแหน่งได้มีจำนวน 18 แห่ง ดังแสดงในตารางที่ 4-4 จากตารางพื้นที่ชุ่มน้ำที่ไม่สามารถระบุตำแหน่งที่ชัดเจน เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ ประเภทคลอง จำนวน 12 แห่ง หนองน้ำ จำนวน 3 แห่ง ห้วย จำนวน 1 แห่ง นาข้าว 2536 จำนวน 1 แห่ง และพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด 2537 จำนวน 1 แห่ง ทั้งนี้สามารถสรุปรายละเอียดความไม่ชัดเจนของข้อมูลได้ดังนี้

1) ข้อมูลประเภทคลอง มีรายละเอียดของข้อมูลไม่ชัดเจน จึงไม่สามารถระบุตำแหน่ง และบางแห่งถูกบุกรุกและหมดสภาพไป

2) ข้อมูลประเภทนาข้าว และพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด ข้อมูลเดิมมีรายละเอียดแค่รายชื่อไม่ระบุถึงอำเภอ ตำบล ทำให้ไม่สามารถระบุตำแหน่งได้

3) ข้อมูลรายชื่อทะเบียนชุมชนน้ำเป็นรายชื่อดังเดิมที่ชาวบ้านตั้งขึ้น ปัจจุบันเป็นชื่อเป็นทางการทำให้ชาวบ้านไม่ทราบว่าชื่อตามทะเบียนมีอยู่ตรงจุดใด จึงไม่สามารถระบุได้

ตารางที่ 4-4 พื้นที่ชุมชนน้ำจังหวัดนครปฐมที่ไม่สามารถระบุตำแหน่งได้

รหัส	ชื่อพื้นที่ชุมชนน้ำ	อำเภอ	ตำบล
CE09000002	นาข้าว 2536	-	-
CE09000001	พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด	-	-
CE09020017	หนองประดู่	กำแพงแสน	-
CE09020018	หนองหวาย	กำแพงแสน	-
CE09040012	คลองวังน้ำขาว	นครชัยศรี	ท่ากระชับ
CE09040021	คลองพะเนียงแตก	นครชัยศรี	บางพระ
CE09040017	คลองก้านกิ่ง	นครชัยศรี	ศาลายา
CE09050050	หนองบอน	บางเลน	บางหลวง
CE09050034	ห้วยไผ่หลวง	บางเลน	หินมูล
CE09070012	คลองชูเกียรติ	สามพราน	คลองใหม่
CE09070018	คลองตาฟ่อน	สามพราน	ตลาดจินดา
CE09070039	คลองลาว	สามพราน	ตลาดจินดา
CE09070041	คลองสามง่ามขุนแรง	สามพราน	ตลาดจินดา
CE09070014	คลองขอย	สามพราน	ท่าข้าม
CE09070008	คลองบางลีจาก	สามพราน	บางช้าง
CE09070096	คลองประชาร่วมใจ	สามพราน	ไร่ชิง
CE09070074	คลองหลอด	สามพราน	ไร่ชิง
CE09070019	คลองเจ้าพ่อ	สามพราน	สามพราน

บทที่ 5

การใช้ที่ดินพื้นที่ชุ่มน้ำระดับท้องถิ่น

5.1 พื้นที่ชุ่มน้ำระดับท้องถิ่น

5.1.1 พื้นที่ชุ่มน้ำระดับท้องถิ่น

การดำเนินการจัดทำพื้นที่ชุ่มน้ำระดับท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ได้พื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetland) แหล่งน้ำธรรมชาติ

จังหวัดนครปฐม มีแหล่งน้ำธรรมชาติหลักที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำนครชัยศรี ซึ่งตอนที่ผ่านมาจังหวัดนครปฐมเรียกว่า “แม่น้ำนครชัยศรี” และสาขาของแม่น้ำทั้งสอง ลำคลอง เป็นโครงข่ายของกลุ่มน้ำ มีพื้นที่กลุ่มน้ำ 18,560 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 11.6 ล้านไร่ การประเมินพื้นที่น้ำของลำน้ำสายหลักและสาขาของแม่น้ำนครชัยศรี รวมถึงแหล่งสาธารณะประเภทแหล่งน้ำปิดประเภทหนองบึง และแหล่งน้ำปิดจากการก่อสร้างต่าง ๆ ในพื้นที่ 7 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 25,357 ไร่ แยกเป็น

1) แม่น้ำ จังหวัดนครปฐมมีแม่น้ำสำคัญ ได้แก่ แม่น้ำท่าจีน ซึ่งเป็นแม่น้ำสำคัญสายหนึ่งในพื้นที่ภาคกลางของประเทศ แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่บ้านปากคลองมะขามเฒ่า อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท เมื่อไหลผ่านจังหวัดสุพรรณบุรี เรียกว่าแม่น้ำสุพรรณบุรี เมื่อไหลผ่านจังหวัดนครปฐม เรียกว่า แม่น้ำนครชัยศรี และเมื่อผ่านจังหวัดสมุทรสาคร เรียกว่า แม่น้ำท่าจีน แล้วไหลลงสู่อ่าวไทยที่จังหวัดสมุทรสาคร ความยาวตลอดลำน้ำ 325 กิโลเมตร

2) คลอง ในส่วนของจังหวัดนครปฐมไหลผ่านอำเภอบางเลน อำเภอนครชัยศรี และอำเภอสามปราน มีความยาวความยาวประมาณ 97 กิโลเมตร มีคลองที่สำคัญ ๆ แยกจากแม่น้ำนครชัยศรี มีทั้งคลองธรรมชาติและคลองที่ขุดขึ้น เช่น คลองบางเลน คลองบางปลา คลองพระพิมล คลองบางหลวง คลองโยง คลองบางแก้ว คลองมหาสวัสดิ์ คลองจินดา คลองบางพระ คลองนกกระทุง คลองหนองดินแดง และคลองเจดีย์บูชา เป็นต้น

3) บึง หนองบึงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มีอยู่จำนวนมาก เช่น อำเภอมืองนครปฐม ได้แก่ สระแก้ว หนองอาเสียว หนองดินแดง และหนองเสือ หนองควายตาย หนองหิน หนองจาก หนองขาหย่าง หนองจอก หนองอ้อ หนองกร่าง หนองบัว หนองอีเตี้ย หนองบัวลอย หนองไม้แดง หนองกระโดน หนองแถม หนองสะเดา หนองหมา หนองงูเห่า หนองปากโลง อำเภอนครชัยศรี ได้แก่ หนองแหลมบัว หนองโสน หนองแค หนองจอก หนองอีแบน หนองอีดำ บึงบางช้าง หนองตาน้อย หนองตาช้าง หนองตาพล อำเภอกำแพงแสน ได้แก่ ทะเลบก หนองพงนก หนองพงใหญ่ หนองระแหง หนองมะเกลือ หนองหมู หนองเทียม หนองสาเก หนองขมิย หนองเขมร หนองกระทุ่ม หนองขาม หนองโสม หนองวัวแดง หนองโพธิ์ อำเภอบางเลน ได้แก่ หนองบัวลุ่มช้าง หนองชะโด หนองบ่อ หนองบางม่วง หนองทรง หนองน้ำเปรี้ยว หนองปรัง หนองปรือ อำเภอดอนตูม ได้แก่ หนองหนัง หนองบอน หนองกระพี้

4) ห้วยและลำรางห้วย เป็นห้วยสายสั้น ๆ ในพื้นที่ในฤดูฝนจะมีน้ำขัง และไหลไปรวมกับลำคลองหรือลำรางในพื้นที่ เช่น ห้วยขมิ้น ห้วยสามควายเผือก และห้วยลึก ในเขตอำเภอมืองนครปฐม ห้วยตะโก และห้วยกรด ในเขตอำเภอนครชัยศรี ห้วยพระ ในเขตอำเภอดอนตูม ห้วยม่วง ห้วยขวาง ห้วยรางกรด และห้วยผักชี ในเขตอำเภอกำแพงแสน

5.1.2 การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำและชลประทาน

พื้นที่น้ำ มีเนื้อที่ 50,899 ไร่ หรือร้อยละ 3.76 ของพื้นที่จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำในไร่นา คลองชลประทาน เป็นต้น

จังหวัดนครปฐม มีโครงการชลประทานขนาดใหญ่และขนาดเล็กประเภทต่าง ๆ ที่ดำเนินการแล้วจำนวนทั้งสิ้น 12 แห่ง สามารถเก็บกักน้ำได้ 0.50 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่ชลประทาน 533,812 ไร่

ตารางที่ 5-1 สภาพการใช้ที่ดิน จังหวัดนครปฐม พ.ศ. 2562

สัญลักษณ์	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	297,280	21.95
A	พื้นที่เกษตรกรรม	908,669	67.02
A1	พื้นที่นา	342,386	25.26
A100	นาร้าง	18,852	1.39
A101	นาข้าว	322,816	23.82
A3	ไม้ยืนต้น	8,179	0.60
A4	ไม้ผล	92,422	6.81
A5	พืชสวน	132,775	9.80
A7	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	18,736	1.38
A8	พืชน้ำ	12,351	0.91
A9	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	202,263	14.92
W	พื้นที่น้ำ	50,889	3.76
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	19,514	1.44
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	2,021	0.15
W201	อ่างเก็บน้ำ	791	0.06
W202	บ่อน้ำในไร่นา	8,225	0.61
W203	คลองชลประทาน	20,348	1.50
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	98,366	7.27
รวมทั้งหมด		1,355,204	100.00

ที่มา: กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2562)

การชลประทาน จังหวัดนครปฐมมีแหล่งน้ำค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากตั้งอยู่ระหว่างลุ่มน้ำสำคัญ 2 ลุ่มน้ำ ได้แก่ ลุ่มน้ำแม่กลองและลุ่มน้ำเจ้าพระยา จึงได้รับประโยชน์จากโครงการชลประทานแม่กลองใหญ่จากลุ่มน้ำแม่กลองและโครงการเจ้าพระยาใหญ่จากลุ่มน้ำเจ้าพระยา มีระบบชลประทานครอบคลุมพื้นที่ทั้งสิ้น 1,036,626 ไร่ หรือร้อยละ 76.49 ของพื้นที่จังหวัดนครปฐม การชลประทานในจังหวัดได้มีการจัดสรรน้ำระบายให้แก่พื้นที่เพาะปลูกรวม 8 โครงการ

แหล่งน้ำชลประทาน มีการพัฒนาแหล่งน้ำโดยจัดทำเป็นระบบชลประทานเพื่อการเกษตรทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง โดยมี

- ฟังตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน อาศัยน้ำจากโครงการชลประทานแม่กลองใหญ่ โดยรับน้ำจากเขื่อนวชิราลงกรณ์ในจังหวัดกาญจนบุรี โครงการชลประทาน 5 โครงการ

- ฟังตะวันออกของแม่น้ำท่าจีน อาศัยน้ำจากโครงการชลประทานเจ้าพระยา โดยรับน้ำจากเขื่อนเจ้าพระยาในจังหวัดชัยนาท โครงการชลประทาน 3 โครงการ

5.1.3 การเกษตร

เนื้อที่ 908,669 ไร่ หรือร้อยละ 67.02 ของพื้นที่จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วยพื้นที่นา นาไร่ นาข้าว ไม้ยืนต้น ไม้ผล พืชสวน พืชไร่ เลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ พืชไร่ และสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

5.1.4 ชุมชน

มีเนื้อที่ 297,280 ไร่ หรือร้อยละ 21.95 ของพื้นที่จังหวัดนครปฐม ตัวเมืองและย่านการค้า หมู่บ้าน/ที่ดินจัดสรรสร้าง หมู่บ้านบนพื้นราบ สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ ถนน ทางรถไฟ พื้นที่อุตสาหกรรมร้าง นิคมอุตสาหกรรม โรงงานอุตสาหกรรม สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รีสอร์ท โรงแรม เกสต์เฮาส์ สุสาน ป่าช้า สถานีบริการน้ำมัน สนามกอล์ฟ

5.1.5 อุตสาหกรรม

จังหวัดนครปฐม มีอุตสาหกรรมหลัก คือ อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป เป็นอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มการลงทุนที่ดี เพราะวัตถุดิบจากภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นผลผลิตหลักของจังหวัด ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ 23.44 ที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ผลไม้ และสัตว์ เพราะจังหวัดนครปฐมมีความอุดมสมบูรณ์ ด้านแหล่งน้ำ การชลประทาน และมีสภาพดินที่เหมาะสมกับการทำการเกษตรอย่างยิ่ง ทั้งยังสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของจังหวัดอีกด้วย คือ ด้านอาหารปลอดภัย อุตสาหกรรมเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่ได้มาตรฐานสากล จึงเอื้อต่อการลงทุนในอุตสาหกรรมดังกล่าว และมีแนวโน้มที่ดีต่อการลงทุนในอนาคต

5.1.6 สันทนาการ ประเพณี วัฒนธรรม

จังหวัดนครปฐมมีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นพื้นเมืองสำคัญที่นิยมปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน รวมถึงงานที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ดังนี้

งานนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ งานประเพณีที่มีมาแต่โบราณ จัดขึ้นระหว่างวันขึ้น 12 ค่ำ ถึงแรม 4 ค่ำ เดือน 12 ของทุกปี บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ เพื่อบูชาพระบรมสารีริกธาตุและร่วมกันบริจาคทรัพย์บำรุงรักษาองค์พระปฐมเจดีย์ให้มั่นคงสืบไป ภายในงานจะมีการออกร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง และการแสดงมหรสพต่าง ๆ

งานเทศกาลอาหาร ผลไม้ และของดีนครปฐม จัดขึ้นในช่วงเทศกาลตรุษจีน ปลายเดือนมกราคมถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์เผยแพร่

ผลิตภัณฑ์ ด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมที่มีชื่อเสียงของจังหวัด เช่น ส้มโอ มะพร้าวน้ำหอม ฝรั่ง และกล้วย เป็นต้น ส่วนผลิตภัณฑ์แปรรูปอื่น ๆ ได้แก่ กุนเชียง หมูแผ่น หมูหยอง หมูหัน ข้าวหลาม ฯลฯ รวมทั้งอาหารโต๊ะจีนที่ขึ้นชื่อ ตลอดจนสินค้าทางอุตสาหกรรมต่าง ๆ โดยในงานจะมีประกวดผลผลิตด้านการเกษตรหลายประเภท

งานมหัศจรรย์ราชเจ้ารำลึก มหกรรมวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม จัดขึ้นในช่วงเทศกาลปีใหม่วางวันที่ 1-7 มกราคมของทุกปี ณ บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ เริ่มจัดเมื่อปีพุทธศักราช 2545 จนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและสืบสานวัฒนธรรมไทย ในงานดังกล่าวจะมีกิจกรรมการประกวดต่าง ๆ การแสดงทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการแสดงทางวัฒนธรรมของนักเรียน นิทรรศการพระราชประวัติพระราชกรณียกิจรัชกาลที่ 6 และกิจกรรมอื่น ๆ อีกมากมาย การจำหน่ายสินค้าทางวัฒนธรรม ศูนย์อาหารของดีจังหวัดนครปฐม ตลอดจนการจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ

ประเพณีการแห่ผ้าห่มองค์พระปฐมเจดีย์ การนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ที่พุทธศาสนิกชนนิยมกระทำ ได้แก่ การบูชาด้วยดอกไม้ ธูปเทียน ในวันธรรมดาปกติและในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา จะมีการบูชาด้วยการเดินเวียนเทียนทักษิณาวัดรอบองค์พระปฐมเจดีย์ เพื่อเป็นการทำให้จิตใจสงบ

ประเพณีลอยกระทง ตรงกับช่วงงานเทศกาลนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ จึงนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของงานองค์พระปฐมเจดีย์ด้วย ในวันลอยกระทงคืนวันเพ็ญเดือน 12 นี้ มีประชาชนมาเที่ยวงานอย่างคับคั่งมากกว่าวันอื่น ๆ เป็นประจำทุกปี จัดให้มีพิธีลอยกระทงบริเวณคลองเจดีย์บูชาด้านสะพานเจริญศรัทธา ซึ่งสถานที่จัดงานอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม เช่น จัดขึ้นในบริเวณพระราชวังสนามจันทร์ เป็นต้น

ประเพณีแห่ธงสงกรานต์ เป็นประเพณีพื้นบ้านและเป็นส่วนหนึ่งของงานเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านานในหมู่คนไทยเชื้อสายลาวครั้ง บริเวณเขตตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมืองนครปฐม และในตำบลห้วยด้วน ตำบลดอนรวก ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม การแห่ธงสงกรานต์เป็นประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่ปฏิบัติแตกต่างไปจากคนไทยกลุ่มอื่นในช่วงเทศกาลของทุกปี

ประเพณีการแข่งขันเรือยาว เป็นงานประเพณีที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี บริเวณลุ่มน้ำนครชัยศรี (แม่น้ำท่าจีน) หน้าวัดบางพระ อำเภอนครชัยศรี ประมาณช่วงออกพรรษา โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานโล่รางวัลแก่ทีมชนะเลิศ นอกจากนั้น ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เป็นต้นไป เป็นเวลา 1 เดือน จะมีการแข่งเรือในวัดทอดกฐินตามวัดต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ ซึ่งในช่วงดังกล่าววัดต่าง ๆ จะมีการทอดกฐินหรือถวายผ้าไตรจีวร พร้อมเครื่องอัฐบริขารแด่พระภิกษุสงฆ์ อันเป็นประเพณีสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ

แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ จังหวัดนครปฐม มี 1 แห่ง คือ สระน้ำจันทร์ ตำบลสนามจันทร์ อำเภอเมืองนครปฐม ซึ่งเคยพลีกรรมตักน้ำไปทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ เดิมชาวบ้านเรียกกันว่า “หนองน้ำจันทร์” บริเวณดังกล่าว ราษฎรปลูกพืชล้มลุก เช่น กล้วย สับปะรด เป็นทุ่งหญ้ารก และดงไม้ไผ่ป่า เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จนครปฐม ก็มักจะเสด็จทอดพระเนตรที่ดินบริเวณสระน้ำจันทร์หลังองค์พระปฐมเจดีย์บ่อย ๆ ที่แห่งนี้เรียกว่า “หมู่บ้านเนินปราสาท” เป็น

พระราชวังเดิม มีกษัตริย์ปกครอง มีโบสถ์พราหมณ์ และมีสระน้ำอยู่ข้างหน้า สันนิษฐานว่าเป็นสระน้ำใช้ในพิธีทางศาสนา และใช้ประกอบในพระราชพิธีสำคัญ ๆ

รูปที่ 5-1 การแข่งขันเรือมาดพื้นบ้าน สภาวัฒนธรรมตำบลขุนแก้ว อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

5.1.7 การคมนาคมทางน้ำ

เส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สำคัญของจังหวัดนครปฐม ได้แก่ แม่น้ำท่าจีน (เฉพาะที่ผ่านในเขตพื้นที่) และคลองต่าง ๆ เช่น คลองสภาพพัฒนา คลองนราภิรมย์ คลองทองกลาง คลองเหมือง เป็นต้น ซึ่งเป็นเส้นทางดั้งเดิมของชุมชนติดริมน้ำ ในปัจจุบันได้เลิกใช้แล้ว แต่มีประชาชนโดยทั่วไปยังนิยมใช้เรือโดยสารข้ามฝั่ง และนั่งเรือหางยาวโดยสารติดต่อระหว่างชุมชนริมน้ำต่าง ๆ

5.2 ความหลากหลายทางชีวภาพ

ความหลากหลายทางชีวภาพ หมายถึง การมีสิ่งมีชีวิตนานาชนิด นานาพันธุ์ในระบบนิเวศอันเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย ซึ่งมีมากมายและแตกต่างกันทั่วโลก หรือง่าย ๆ คือ การที่มีชนิดพันธุ์ (Species) สายพันธุ์ (Genetic) และระบบนิเวศ (Ecosystem) ที่แตกต่างหลากหลายบนโลก ความหลากหลายทางชีวภาพมีอยู่ระหว่างสายพันธุ์ ระหว่างชนิดพันธุ์ และระหว่างระบบนิเวศ คือ ความแตกต่างระหว่างพันธุ์พืชและสัตว์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเกษตร ความแตกต่างหลากหลายระหว่างสายพันธุ์ ทำให้สามารถเลือกบริโภคข้าวเจ้า หรือข้าวเหนียว ตามที่ต้องการได้ หากไม่มีความหลากหลายของสายพันธุ์ต่าง ๆ แล้วอาจจะต้องรับประทานส้มตำปูเค็มกับข้าวเจ้าก็เป็นได้ ความแตกต่างที่มีอยู่ในสายพันธุ์ต่าง ๆ ยังช่วยให้เกษตรกรสามารถเลือกสายพันธุ์ปศุสัตว์และสัตว์ปีก เพื่อให้เหมาะสมตามความต้องการของตลาดได้ เช่น ไก่เนื้อ ไก่ไข่ ไก่ชน และโคเนื้อ เป็นต้น

รูปที่ 5-2 เรือหางยาวโดยสารติดต่อดำรงระหว่างชุมชนริมน้ำ จังหวัดนครปฐม

ความหลากหลายระหว่างระบบนิเวศ

สามารถเห็นได้จากความแตกต่างระหว่างระบบนิเวศประเภทต่าง ๆ เช่น ป่าดงดิบ ทุ่งหญ้า ป่าชายเลน ทะเลสาบ บึง หนอง ชายหาด แนวปะการัง ตลอดจนระบบนิเวศที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ทุ่งนา อ่างเก็บน้ำ หรือแม้กระทั่งชุมชนเมืองในระบบนิเวศเหล่านี้ สิ่งมีชีวิตก็ต่างชนิดกัน และมีสภาพการอยู่อาศัยแตกต่างกัน ทำให้โลกมีถิ่นที่อยู่อาศัยเหมาะสมสำหรับสิ่งมีชีวิตชนิดต่าง ๆ ระบบนิเวศแต่ละประเภทให้ประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของมนุษย์แตกต่างกัน หรืออีกนัยหนึ่งให้ “*บริการทางสิ่งแวดล้อม*” (Environmental service) ต่างกันด้วย อาทิ ป่าไม้ทำหน้าที่ดูดซับน้ำ ไม่ให้เกิดน้ำท่วมและการพังทลายของดิน ส่วนป่าชายเลนทำหน้าที่เก็บตะกอนไม่ให้ไปทับถมจนบริเวณปากอ่าวตื้นเขิน ตลอดจนป้องกันการกัดเซาะบริเวณชายฝั่งจากกระแสน้ำและคลื่นด้วย

5.2.1 ความหลากหลายทางชีวภาพในแม่น้ำนครชัยศรี

แม่น้ำนครชัยศรี ยังคงมีความสมบูรณ์ และความหลากหลายของทรัพยากรประมง พันธุ์ปลาที่มีการสำรวจพบ และมีข้อมูลการทำประมง เช่น ปลาตะโกก ปลากระแห ปลาสร้อยขาว ปลาสวาย ปลาสลาด ปลาตะเพียนขาว ปลาช่อน ปลาดุก และกึ่งก้ามกราม และเนื่องจากเป็นระบบนิเวศที่ต่อเนื่องจากปากแม่น้ำ ทำให้มีความหลากหลายของพันธุ์ปลาที่สามารถทนความเค็ม เช่น ปลาแขยง ปลาเสือพ่นน้ำ และปลาน้ำกร่อย เช่น ปลาอีกร ปลากระพงขาว ปลากระบอก และปลาดุกทะเล ในปัจจุบันความหลากหลายทางชีวภาพในแม่น้ำลดลงและส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อาหาร จากการประเมินของสำนักงานประมงจังหวัดนครปฐม พบว่า ก่อนเกิดวิกฤติน้ำเน่าเสีย พบปลาน้ำจืดจำนวน 16 ชนิด กุ้ง 2 ชนิด และสัตว์หน้าดิน พวกหอยโข่งโดง 3 ชนิด ซึ่งหลังจากวิกฤติน้ำเน่าเสีย จำนวนประชากรปลาลดลงร้อยละ 80 ซึ่งปัญหาน้ำเน่าเสีย แปรสภาพเป็นสีแดง สีส้ม และสีดำ มีคราบน้ำมันลอยอยู่บนผิวน้ำ ส่งกลิ่นเหม็นเน่า โดยชาวบ้านสันนิษฐานว่าสาเหตุอาจเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่แอบปล่อยน้ำเสียลงสู่คลอง จนไม่สามารถทำการเกษตรและหาปลาในคลองได้

5.2.2 ความหลากหลายทางชีวภาพในโครงข่ายลำคลอง

เป็นโครงข่ายของกลุ่มน้ำ มีพื้นที่ลุ่มน้ำ 18,560 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 11.6 ล้านไร่ การประเมินพื้นที่น้ำของลำน้ำสายหลักและสาขาของแม่น้ำนครชัยศรี รวมถึงแหล่งสาธารณะประเภท แหล่งน้ำปิด ประเภทหนองบึง และแหล่งน้ำปิดจากการก่อสร้างต่าง ๆ ในพื้นที่ 7 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 25,357 ไร่ แยกเป็น (1) แหล่งน้ำไหลประเภทแม่น้ำ ลำคลอง ลำรางธรรมชาติ พื้นที่ประมาณ 23,067 ไร่ (2) แหล่งน้ำนิ่งประเภทหนองบึง และแหล่งน้ำปิดจากการก่อสร้างต่าง ๆ พื้นที่ประมาณ 3.29 ไร่ โครงข่ายลำคลองของจังหวัดนครปฐมเป็นคลองธรรมชาติและคลองที่ขุด ได้แก่ คลองบางแก้ว คลองมหาสวัสดิ์ คลองเจดีย์บูชา คลองโยง คลองบางพระ คลองพิสมัย คลองทิววัฒนา และคลองท่าสาร-บางปลา

รูปที่ 5-3 ความหลากหลายทางชีวภาพโครงข่ายลำคลอง ของแม่น้ำนครชัยศรี

5.3 การบริการทางระบบนิเวศ

บริการทางระบบนิเวศ คือ ประโยชน์ที่มนุษย์ได้รับจากระบบนิเวศเพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดี ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งเป็นประโยชน์ที่จับต้องได้ (Tangible) และจับต้องไม่ได้ (Intangible) อาทิ การผสมเกสรของพืชโดยผึ้งและสัตว์อื่น ๆ มีส่วนช่วยในการผลิตอาหาร หรือพื้นที่ป่าชายน้ำ (Riparian buffer) และพื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetlands) ที่ทำหน้าที่เป็นกันชนไม่ให้น้ำเข้ามาท่วมในพื้นที่อยู่อาศัย เป็นต้น

บริการจากระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ (ตารางที่ 5-2)

ด้านวัฒนธรรม (Cultural services) พื้นที่ที่มีคุณค่าทางจิตใจและความเชื่อ การนันทนาการและการพักผ่อนการท่องเที่ยว แหล่งชนบทธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม

ด้านการเป็นแหล่งผลิต (Provisioning services) แหล่งอนุบาลปลา สัตว์น้ำอื่น ๆ เนื้อไม้ อาหารสัตว์ แหล่งทรัพยากรพันธุกรรม แหล่งผลิตน้ำท่า เพื่อการอุปโภค-บริโภค แหล่งสมุนไพร/ยารักษาโรค

ด้านการควบคุม (Regulating services) การกักเก็บคาร์บอน การกรองสารพิษ การควบคุมการไหลของน้ำ การบรรเทาน้ำท่วม การป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง การย่อยสลายของเสีย

ด้านสนับสนุน เกื้อกูลต่อระบบชีวิตทั้งหมด (Supporting services) เช่น การควบคุมการหมุนเวียนของธาตุอาหารในดิน ความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งการผลิตขั้นปฐมภูมิ

ตารางที่ 5-2 บริการที่ได้จากระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทต่าง ๆ

ประเภทของพื้นที่ชุ่มน้ำบริการจากระบบนิเวศ	พื้นที่ชุ่มน้ำในแผ่นดิน					พื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเล								พื้นที่ชุ่มน้ำที่สร้างขึ้น					
	บก	น้ำจืด	น้ำเค็ม	น้ำกร่อย	น้ำตื้น	น้ำจืด	น้ำเค็ม	น้ำกร่อย	น้ำตื้น	น้ำจืด	น้ำเค็ม	น้ำกร่อย	น้ำตื้น	น้ำจืด	น้ำเค็ม	น้ำกร่อย	น้ำตื้น	น้ำจืด	น้ำเค็ม
ด้านการเป็นแหล่งผลิต																			
อาหาร					-														
น้ำจืด						-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-
เส้นใย & เชื้อเพลิง					-	-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-
ผลิตภัณฑ์ชีวเคมี		?	?	?	?		?		?	?		?	-	?	?			?	
ทรัพยากรพันธุกรรม			?	?	?		?		?	?		?		?	?				
ด้านการควบคุม																			
สภาพภูมิอากาศ												-				-			-
อุทกวิทยา							-	-	-	-		-				-	-	-	-
ควบคุมมลภาวะ									-			?					-	-	-
ป้องกันการกัดเซาะ																			-
ภัยธรรมชาติ					-											-			-
ด้านวัฒนธรรม																			
คุณค่าทางใจ & แรงบันดาลใจ					?		?		-			-				-			-
แหล่งพักผ่อนหย่อนใจ					?	?	?		-							-			-
สุนทรียภาพ							-		-			-				-			-
การศึกษา																			
ด้านการสนับสนุน																			
ความหลากหลายทางชีวภาพ																			
การสร้างดิน					-		-	-	-	-	-	-							-
การหมุนเวียนสารอาหาร									-										
การผสมเกสร					-			-	-	-	-	?							-

หมายเหตุ: ■ บทบาทสูง ■ บทบาทปานกลาง ■ บทบาทน้อย ? ไม่มีข้อมูล - ไม่เกี่ยวข้อง

ที่มา: ดัดแปลงจาก Ramsar Convention on Wetlands. (2018). Global Wetland Outlook: State of the World's Wetlands and their Services to People. Gland, Switzerland: Ramsar Convention Secretariat.

5.3.1 การบริการทางระบบนิเวศในแม่น้ำท่าจีน

แม่น้ำท่าจีนเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งทางน้ำที่สำคัญมากทางหนึ่งในอดีต แต่ปัจจุบันลดความสำคัญลงมาก เนื่องจากความสะดวกและคล่องตัวในการคมนาคม การขนส่งทางบกมีมากขึ้น อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังมีการขนส่งทางน้ำติดต่อภายในจังหวัดและระหว่างจังหวัด โดยใช้เส้นทางแม่น้ำท่าจีน และโครงข่ายคลองต่าง ๆ เช่น คลองเจดีย์บูชา คลองโยง คลองบางพระ และคลองมหาสวัสดิ์ เป็นต้น ส่วนใหญ่เดินเรือเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐม และแม่น้ำท่าจีนเป็นแหล่งผลิตน้ำประปาสำคัญของบริษัท น้ำประปาไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งจำหน่ายน้ำประปาให้แก่การประปาสวนภูมิภาค (กปภ.) ในพื้นที่อำเภอนครชัยศรี อำเภอสามปราน และอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม กับอำเภอเมืองสมุทรสาครและอำเภอกะทู้แม่บั้น จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้แหล่งน้ำดิบบริเวณที่ตั้งของโรงผลิตน้ำประปาบางเลน หมู่ที่ 9 ตำบลบางระกำ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ก่อนจะส่งจ่ายน้ำประปาที่ผ่านการผลิตไปยังสถานีจ่ายน้ำพุทธมณฑล ตำบลไร่จึง อำเภอสามปราน จังหวัดนครปฐม และสถานีจ่ายน้ำมหาชัย ตำบลนาดี อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ก่อนจะจ่ายน้ำไปยังผู้ใช้ต่อไป

5.3.2 การบริการทางระบบนิเวศระบบลำคลอง

คลองช่วยให้การคมนาคมขนส่งทางน้ำเป็นไปโดยสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในบริเวณจังหวัดนครปฐม ซึ่งมีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม เชื่อมกับแม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำเจ้าพระยา การขุดคลองได้ช่วยการสัญจรทางน้ำ โดยเชื่อมแม่น้ำสายต่าง ๆ เข้าด้วยกัน หรือเป็นเส้นทางลัดในแม่น้ำที่ไหลอ้อมคดเคี้ยวไปมา ให้สามารถเดินทางได้สะดวกยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่าบ้านเรือนในสมัยก่อน ล้วนหันหน้าออกสู่คลองหรือแม่น้ำแทบทั้งสิ้น แม้ว่าในปัจจุบันการขนส่งทางถนนจะมีมากขึ้น แต่บ้านเรือนที่ปลูกหันหน้าออกสู่แม่น้ำหรือคลองก็ยังคงมีอยู่จำนวนมากไม่น้อย คลองที่มีอยู่เป็นจำนวนมากแต่เดิมจะถูกถม เพื่อขยายถนนไปมากแล้วก็ตาม คลองมีประโยชน์เพื่อใช้เป็นทางระบายน้ำ และป้องกันอุทกภัยจากน้ำท่วมและน้ำขังเพื่อใช้ในการชลประทานสำหรับพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อใช้ในการกิจการประปา สำหรับการอุปโภคบริโภค น้ำสะอาดของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมืองและเขตชุมชนใหญ่ ๆ

รูปที่ 5-4 ประโยชน์ของลำคลอง

5.4 มาตรการ กฎหมาย นโยบาย

การป้องกันและคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำมีนโยบายและกฎหมายที่ใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันและคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยหรือระดับท้องถิ่น เพื่อตอบสนองต่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ได้แก่

5.4.1 นโยบายและอนุสัญญาระหว่างประเทศ

1) อนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention) หรืออนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศเป็นข้อตกลงระหว่างรัฐบาล ซึ่งกำหนดกรอบการทำงานสำหรับความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์แหล่งที่อยู่อาศัยที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอันเป็นการอนุรักษ์ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำ

2) อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity : CBD) ความหลากหลายทางชีวภาพในที่นี้มีความครอบคลุมมากกว่าความหลากหลายของชนิดพันธุ์ (Taxonomic diversity) โดยรวมถึงความหลากหลายทางพันธุกรรม (Genetic diversity) และความหลากหลายทางระบบนิเวศ (Ecological diversity)

3) โครงการมนุษย์และชีวมณฑล (Man and the Biosphere (MAB) Programme) ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ริเริ่มโครงการเขตสงวนชีวมณฑล มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 โดยมีลักษณะแบบสหสาขา (Interdisciplinary) เชื่อมโยงระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ลักษณะการดำเนินงานเป็นโครงการวิจัยและฝึกอบรม เพื่อพัฒนาพื้นฐานของงานด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกต้อง ทั้งเป็นการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรนั้น ๆ และเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับทรัพยากรธรรมชาติ นับเป็นรูปแบบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งต้องมีพื้นที่เปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน เรียกว่า “เขตสงวนชีวมณฑล” (Biosphere reserves)

4) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) มีเป้าหมายที่ 6: สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน มีเป้าประสงค์ครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ การเข้าถึงน้ำดื่มที่ปลอดภัย และเป้าหมายที่ 15 ปกป้อง พื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้ที่ยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

5) กฎหมายต่างประเทศอื่น อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเป็นแหล่งที่อยู่ของนกน้ำ ค.ศ. 1971 (Convention on Wetlands of International Importance as Waterfowl Habitat, 1971) ประเทศสหรัฐอเมริกา ภายใต้ การบริหารจัดการของพระราชบัญญัติพื้นที่ชุ่มน้ำ The Freshwater Wetlands Act in 1975 ของรัฐนิวยอร์ก สาธารณรัฐเกาหลี The Wetlands Conservation Act ค.ศ. 1999 เป็นต้น

5.4.2 นโยบายและกฎหมายของประเทศไทย

1) แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ด้วยการดำเนินมาตรการต่าง ๆ ได้แก่ มาตรการที่ 1 ป้องกัน ควบคุม กำกับดูแลและบังคับใช้กฎหมาย มาตรการที่ 2 ลดการระบายน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำ มาตรการที่ 3 ติดตามตรวจสอบและเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ มาตรการที่ 4 ปรับปรุงสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งน้ำ มาตรการที่ 5 สร้างการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกให้กับทุกภาคส่วน เช่น กำกับ ตรวจสอบ และบังคับใช้กฎหมายกับแหล่งกำเนิดมลพิษ การลดอัตราการระบายมลพิษของนิคมอุตสาหกรรม การติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำในแม่น้ำ การกำจัดวัชพืช

เก็บขยะ และขุดลอกตะกอนดินและปรับสภาพแวดล้อมในแม่น้ำ การประชาสัมพันธ์เผยแพร่องค์ความรู้ด้านการจัดการคุณภาพน้ำ เป็นต้น

2) พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 “ทรัพยากรน้ำสาธารณะ” หมายความว่า น้ำในแหล่งน้ำที่ประชาชนใช้หรือที่สงวนไว้ให้ประชาชนใช้ร่วมกัน หรือโดยสภาพประชาชนอาจใช้ประโยชน์ร่วมกัน และให้หมายความรวมถึงแม่น้ำ ลำคลอง ทางน้ำ บึง แหล่งน้ำใต้ดิน ทะเลสาบ น่านน้ำภายในทะเลอาณาเขต พื้นที่ชุ่มน้ำ แหล่งน้ำตามธรรมชาติอื่น ๆ แหล่งน้ำที่รัฐจัดสร้างหรือพัฒนาขึ้นเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันแหล่งน้ำระหว่างประเทศที่อยู่ภายในเขตประเทศไทยซึ่งประชาชนนำมาใช้ประโยชน์ได้ ทางน้ำชลประทานตามกฎหมายว่าด้วยการชลประทาน และน้ำบาดาลตามกฎหมายว่าด้วยน้ำบาดาล ในหมวด 6 การอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรน้ำสาธารณะ (มาตรา 73 – มาตรา 79) กำหนดให้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พิจารณาเห็นว่าพื้นที่ใดมีลักษณะเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารหรือพื้นที่ชุ่มน้ำสมควรสงวนไว้เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำสาธารณะ ให้ กนช. มอบหมายให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณาดำเนินการให้พื้นที่นั้นเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อมิให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายต่อทรัพยากรน้ำสาธารณะ หรือเพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์หรือพัฒนาทรัพยากรน้ำสาธารณะให้เป็นไปโดยเหมาะสม

3) พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มีบทบัญญัติเื้อออำนาจต่อการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อยับยั้งการสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำและส่งเสริมให้มีพื้นที่ชุ่มน้ำเพิ่มมากขึ้น เพราะพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นแหล่งที่มีระบบนิเวศหลากหลาย ได้มีการจัดตั้งเขตพื้นที่สงวนทางธรรมชาติเพื่อคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำ ตั้งแต่ก่อนที่จะเข้าร่วมเป็นภาคีสัญญาแรมซาร์แต่การกำหนดให้เป็นพื้นที่สงวนทางธรรมชาติของประเทศไทยได้กำหนดพื้นที่ด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน จึงทำให้บริหารจัดการดูแลพื้นที่ชุ่มน้ำไม่ประสบความสำเร็จดังเจตนารมณ์ของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกตามอนุสัญญาแรมซาร์

4) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 กฎหมายฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์หลักในการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่อยู่ในบริเวณเขตอุทยานแห่งชาติ ดังนั้น พื้นที่ชุ่มน้ำใด ๆ ที่อยู่ในบริเวณเขตอุทยานแห่งชาติจะได้รับการคุ้มครองภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้รวมทั้งชนิดพันธุ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นชนิดพันธุ์พืชหรือชนิดพันธุ์สัตว์ก็ได้รับการคุ้มครองเช่นกัน อย่างไรก็ตามบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ค่อนข้างเคร่งครัด ทำให้การใช้ประโยชน์ใด ๆ จากพื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่ในบริเวณเขตอุทยานแห่งชาติไม่สามารถกระทำได้นอกจากการใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ กิจกรรมนันทนาการหรือการศึกษาวิจัยเท่านั้น

5) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 กฎหมายฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองป่าสงวนแห่งชาติและทรัพยากรธรรมชาติภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ดังนั้น พื้นที่ชุ่มน้ำใด ๆ ที่อยู่ภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติจะได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายฉบับนี้ยังประสบปัญหาในเรื่องของการบังคับใช้เนื่องจากผู้ครอบครองที่ดินหรือใช้ประโยชน์ในบริเวณป่าสงวนแห่งชาติก่อนการประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติยังคงมีสิทธิในการใช้ประโยชน์ในที่ดินต่อไป อันส่งผลให้เกิดการคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำได้

6) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 กฎหมายฉบับนี้สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการและอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำได้ โดยมีบทบัญญัติในการคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำใด ๆ ที่อยู่ในบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติในการคุ้มครองชนิดพันธุ์โดยการออกกฎกระทรวงกำหนดบัญชีรายชื่อสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง รวมทั้งมีบทบัญญัติในการอนุรักษ์การตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์อีกด้วย ถือว่าเป็นกฎหมายโดยตรงที่มีบทบาทและความสำคัญต่อการพิทักษ์รักษาธรรมชาติประเภท สัตว์ป่า และคุ้มครองสิ่งแวดล้อมอันเป็นที่อยู่ของสัตว์ป่ามิให้ถูกระบบกระเทือน ซึ่งหากพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายว่าด้วยป่าไม้กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติและกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติตามที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายเหล่านี้จะมีมาตรการคุ้มครองในภาพรวมที่มุ่งพิทักษ์รักษา “ป่า” “ไม้” และ “ของป่า” มากกว่าการบริหารจัดการดูแลพื้นที่ชุ่มน้ำในภาพรวม

7) พระราชบัญญัติประมง พ.ศ. 2490 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดประมง พ.ศ. 2558 กฎหมายฉบับนี้ถูกตราขึ้นเพื่อให้เกิดประโยชน์กับการประกอบอาชีพประมง โดยการให้ความคุ้มครองแหล่งน้ำที่ใช้ประกอบอาชีพประมงซึ่งพื้นที่ “ที่จับสัตว์น้ำ” นั้นและอยู่ในความดูแลของกรมประมง มีการกำหนดให้พื้นที่แหล่งน้ำทั้งหมดทั่วประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นแหล่งน้ำจืด แหล่งน้ำกร่อยและแหล่งน้ำทะเลเป็น “ที่จับสัตว์น้ำ” ซึ่งแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ ที่รักษาพันธุ์พืช ที่ว่าประมูล ที่อนุญาตและที่สาธารณประโยชน์ ดังนั้น พื้นที่ชุ่มน้ำก็ตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยการประกาศให้พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นที่รักษาพันธุ์ ซึ่งกฎหมายจะคุ้มครอง โดยการห้ามมิให้ทำการประมง หรือเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในเขตที่รักษาพันธุ์พืช นอกจากนี้พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ยังมีบทบัญญัติในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งน้ำต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงพื้นที่ชุ่มน้ำด้วย กับรวมทั้งบทบัญญัติในการคุ้มครองชนิดพันธุ์สัตว์น้ำที่ใกล้สูญพันธุ์ ซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการคุ้มครองชนิดพันธุ์สัตว์น้ำใด ๆ ที่ใกล้สูญพันธุ์ที่มีแหล่งที่อยู่อาศัยในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำได้

8) พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2458 พระราชบัญญัติ “การชลประทาน” หมายความว่า กิจการที่กรมชลประทานจัดทำขึ้นเพื่อให้ได้มา ซึ่งน้ำหรือเพื่อกักเก็บ รักษา ควบคุม ส่งระบายหรือแบ่งน้ำเพื่อเกษตรกรรม การพลังงาน การสาธารณสุขโรค หรือการอุตสาหกรรม และหมายรวมถึงการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำกับรวมถึงการคมนาคมทางน้ำซึ่งอยู่ในเขตชลประทานด้วย

9) พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 ในมาตรา 4 ที่ราชพัสดุหมายความว่า อสังหาริมทรัพย์อันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินทุกชนิดเว้นแต่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ดังต่อไปนี้ (1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่าและที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน (2) อสังหาริมทรัพย์สำหรับพลเมืองใช้หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ของพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้น พื้นที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ ส่วนอสังหาริมทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจที่เป็นนิติบุคคล และขององค์การปกครองท้องถิ่นไม่ถือว่าเป็นที่ราชพัสดุ

10) พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2558 “การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม” หมายความว่า การจัดระบบชลประทานจากทางน้ำชลประทานหรือแหล่งน้ำอื่นใดไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำเกษตรกรรมได้อย่างทั่วถึง รวมทั้งการจัดสร้างถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา “ระบบชลประทาน” หมายความว่า คัน คู่น้ำ ทางระบายน้ำ ประตูน้ำ รวมทั้ง

สิ่งก่อสร้างหรืออุปกรณ์อื่นใดที่จัดทำขึ้นเพื่อกักเก็บ รักษา ควบคุม ส่ง ระบายหรือจัดสรรน้ำในเขตการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมหรือเขตโครงการจัดรูปที่ดิน

11) พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร พ.ศ. 2518 “เกษตรกรรม” หมายความว่า การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ และกิจการอื่น ๆ และ “ที่ดินของรัฐ” หมายความว่า บรรดาที่ดินทั้งหลายอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน หรือสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้อนุมัติให้บุคคลเข้าอยู่อาศัยหรือทำประโยชน์ ตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ

12) พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กฎหมายฉบับนี้อยู่ในความดูแลของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ จึงมีส่วนสนับสนุนที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการดูแลพื้นที่ชุ่มน้ำได้โดยการประกาศให้พื้นที่ชุ่มน้ำใด ๆ เป็น “เขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม” ตามมาตรา 43 รวมทั้งสามารถออกกฎกระทรวง ประกาศควบคุมกิจกรรมใด ๆ ใน “เขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อม” ตามมาตรา 44 ซึ่งนับว่าเป็นเครื่องมือในทางกฎหมายที่มีความยืดหยุ่นมากที่สุดในการคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำ

13) การแต่งตั้งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2536 เพื่อปฏิบัติหน้าที่แทนสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกี่ยวกับการดำเนินการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และรายงานผลการปฏิบัติงานต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

14) พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 “น่านน้ำไทย” หมายความว่า บรรดาน่านน้ำที่อยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของราชอาณาจักรไทย และในกรณีตามมาตรา 17 มาตรา 119 มาตรา 119 ทวิ มาตรา 120 มาตรา 121 มาตรา 133 มาตรา 204 และมาตรา 220 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 ให้นิยามความ รวมถึงน่านน้ำที่อยู่ในเขตต่อเนื่องของราชอาณาจักรไทยด้วย *[แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2540 (รก.2540/72ก/18)] มีส่วนช่วยอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

15) พระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ. 2520 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติน้ำบาดาล (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2546 “บ่อน้ำบาดาล” หมายความว่า บ่อน้ำที่เกิดจากการเจาะน้ำบาดาล “เขตน้ำบาดาล” หมายความว่า เขตท้องที่ที่รัฐมนตรีกำหนดให้เป็นเขตน้ำบาดาลโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

16) พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 22 สภาตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลตามแผนงานโครงการและงบประมาณของสภาตำบลเสนอแนะส่วนราชการในการบริหารราชการและพัฒนาตำบลปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตำบลตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด และมาตรา 23 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย สภาตำบลอาจดำเนินการกิจการภายในตำบล คือ (1) จัดให้มีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และการเกษตร (2) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก (3) จัดให้มีและรักษาทางระบายน้ำ และรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล (4) คุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

17) พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 14 พ.ศ.2562 มาตรา 50 ภายใต้อำนาจแห่งกฎหมาย เทศบาลตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาลให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ

18) พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 45 มีอำนาจหน้าที่ (7) คู้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

19) ประมวลกฎหมายที่ดิน ตามมาตรา 8 ตรี หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง มิใช่เอกสารแสดงสิทธิในที่ดินอันเป็นหลักฐานแสดงกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครองในที่ดินทำนองเดียวกันกับโฉนดที่ดิน หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ เนื่องจากที่ดินที่จะจัดให้มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงได้นั้น ต้องมีสถานะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน หรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ การออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงในที่ดินดังกล่าวจึงไม่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงสถานะของการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินแต่ประการใด หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเป็นเพียงเอกสารหลักฐานที่จัดให้มีขึ้นเพื่อแสดงเขตที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินไว้เป็นหลักฐานเท่านั้น

5.4.3 มาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

การกำหนดเขตการใช้ที่ดินในบริเวณพื้นที่ จังหวัดนครปฐม ควรมีมาตรการตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552 เรื่อง การทบทวนมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2553 เรื่อง ทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ และระดับชาติของประเทศไทย และมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ (ตารางที่ 5-3)

มติคณะรัฐมนตรี ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งที่ผ่านได้มีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2543 เรื่อง ทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ และระดับชาติของประเทศไทย และมาตรการการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552 การทบทวนมติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ และระดับชาติของประเทศไทย และมาตรการการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ โดยเห็นความสำคัญของระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติเป็นแหล่งรองรับน้ำและกักเก็บน้ำอุกบุงกรุก ทำลายและ/หรือถูกพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปใช้ประโยชน์รูปแบบอื่น อาทิ เป็นพื้นที่เกษตรกรรม นิคมอุตสาหกรรมและชุมชนเมือง ซึ่งปัจจุบันปัญหาเหล่านี้ได้รับความทวีรุนแรงมากขึ้นและมีแนวโน้มที่จะเข้าสู่ขั้นวิกฤต (มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2543 มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552 มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2558)

ตารางที่ 5-3 มาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	หน่วยงานสนับสนุน
1) ให้นำเสนอพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศภายใต้อนุสัญญาพื้นที่ชุ่มน้ำ (Ramsar sites)	สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม	กรมป่าไม้ กรมประมง
2) ให้ประกาศพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า หรือพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม หรือพื้นที่อนุรักษ์ในลักษณะอื่นของกรมป่าไม้	สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กรมประมง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
3) ให้เร่งรัดออกหนังสือสำคัญที่หลวงในกรณีพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาตินั้นเป็นที่สาธารณะประโยชน์และให้เร่งดำเนินการจัดทำแนวเขตที่ชัดเจนเพื่อป้องกันปัญหาการบุกรุกโดยไม่เกิดผลกระทบที่ต่อระบบนิเวศของพื้นที่ชุ่มน้ำ	กรมป่าไม้ กรมที่ดิน กรมการปกครอง	องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
4) ให้ดำเนินการฟื้นฟูระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติที่เสื่อมโทรมและต้องการปรับปรุงโดยด่วน เพื่อให้พื้นที่ชุ่มน้ำนั้นสามารถดำรงบทบาทหน้าที่ทางนิเวศวิทยาและอุทกวิทยาได้ตามธรรมชาติ	สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมป่าไม้ กรมประมง กองทัพเรือ	องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมทรัพยากรน้ำ)
5) ให้จัดทำแผนแม่บทการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อคุ้มครองและฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยมีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นเขตอนุรักษ์และเขตพัฒนา พร้อมทั้งกำหนดแนวเขตกันชนพื้นที่ ตลอดจนกำหนดกิจกรรมที่สามารถกระทำได้และห้ามกระทำในพื้นที่	สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมป่าไม้ หมายเหตุ: พื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่ในเขตพื้นที่คุ้มครองรับผิดชอบโดยกรมป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่นอกเขตพื้นที่คุ้มครองรับผิดชอบโดยสำนักงานนโยบายและแผน	กรมประมง กรมเจ้าท่า สถาบันการศึกษา กรมพัฒนาที่ดิน
6) ให้มีการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการพัฒนาใดๆ ที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศของพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติ	สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กรมป่าไม้ สถาบันการศึกษา กรมชลประทาน
7) ให้สร้างจิตสำนึกและปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจในคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำแก่ชุมชนในพื้นที่และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติด้วย	กรมป่าไม้ กรมส่งเสริมคุณภาพ สิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและ แผนทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม สถาบันการศึกษา	องค์การพัฒนาเอกชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
8) ให้มีการศึกษาวิจัยระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติและเผยแพร่ข้อมูลแก่สาธารณะชนอย่างต่อเนื่อง	กรมป่าไม้ กรมประมง สถาบันการศึกษา	กรมส่งเสริมคุณภาพ สิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบาย และแผนทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม
9) ให้มีการติดตามตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างต่อเนื่องโดยมีการกำหนดปัจจัยหรือดัชนีชี้วัดที่ชัดเจน	กรมป่าไม้ กรมประมง	สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม สถาบันการศึกษา

ตารางที่ 5-3 (ต่อ)

มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	หน่วยงานสนับสนุน
10) ให้มีการศึกษาสำรวจพื้นที่ชุ่มน้ำและความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติตามเกณฑ์	คณะกรรมการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ กรมป่าไม้ สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	สถาบันการศึกษา
11) ให้มีการควบคุมและป้องกันมลพิษจากแหล่งกำเนิดประเภทต่างๆ ได้แก่ ชุมชนอุตสาหกรรม เกษตรกรรมและกิจกรรมอื่นๆ	กรมควบคุมมลพิษ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	กรมโยธาธิการและผังเมือง
12) ให้มีการควบคุมป้องกันไฟป่าในพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติที่อาจเกิดจากชุมชนหรือเกิดจากกิจกรรมอื่นๆ โดยมีมาตรการดังนี้	กรมป่าไม้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายเหตุ: พื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่ในเขตพื้นที่คุ้มครอง รับผิดชอบโดยกรมป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่นอกเขตพื้นที่คุ้มครอง รับผิดชอบโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (กรมทรัพยากรน้ำ)
1) มาตรการป้องกันไฟป่า		
(1) ให้ดำเนินการควบคุมระดับน้ำของป่าชุ่มน้ำให้คงที่		
(2) ทำแนวกันไฟเปียก (Wet-line firebreak) ตามแนวพระราชดำริ		
(3) ดำเนินการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกทุกรูปแบบเพื่อสร้างจิตสำนึกและความเข้าใจให้กับชุมชนถึงอันตรายที่เกิดจากไฟป่า เป็นผลให้ชุมชนยุติการจุดไฟเผาป่า		
2) มาตรการดับไฟป่า		
(1) จัดตั้งสถานีควบคุมไฟป่าในพื้นที่ เพื่อทำหน้าที่กำกับดูแล และดำเนินการควบคุมไฟป่าในพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ		
(2) ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ป่าไม้ให้ปฏิบัติงานดับไฟป่าในพื้นที่ชุ่มน้ำ		
(3) ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ดับไฟให้ทันสมัยและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ		
13) ให้มีการศึกษาและจัดทำแผนกายภาพ ออกแบบภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบและในบริเวณที่ใกล้เคียงพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูที่ดังกล่าวทั้งระบบ	กรมโยธาธิการและผังเมือง	องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน กรมป่าไม้ กรมประมง กรมที่ดิน กรมชลประทาน

5.4.4 การทบทวนมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำ

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) เสนอการทบทวนมติคณะรัฐมนตรี และให้แก้ไขชื่อหน่วยงานในมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552 (เรื่อง การทบทวนมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 1 สิงหาคม 2543 เรื่อง ทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ และระดับชาติของประเทศไทย และมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ) จากเดิม “กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี” เป็น “กรมเจ้าท่า” ตามความเห็นของกระทรวงคมนาคม รวมทั้งให้ ทส. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับความเห็นของกระทรวงคมนาคม สำนักงบประมาณ สำนักงาน ก.พ.ร. และสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติไปพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไปด้วย ดังนี้ (ตารางที่ 5-4)

ตารางที่ 5-4 ทบทวนมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำ

มติคณะรัฐมนตรี	จากเดิม	แก้ไขเป็น
26 สิงหาคม 2540 (ปรับปรุงหน่วยงานรับผิดชอบการรับผิดชอบเป็นหน่วยงานประสานงานระดับชาติและตั้ง ประสานงานระดับชาติและการตั้งงบประมาณสำหรับเป็นเงินบริจาคเพื่อสนับสนุนอนุสัญญา งบประมาณ)	เห็นชอบให้สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม* (สผ.) ว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ตามอัตราที่กำหนด ข้อ 1 ประกาศกำหนดให้พื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นที่สาธารณะทุก แห่งทั่วประเทศโดยเฉพาะพื้นที่ชุ่มน้ำแหล่งน้ำจืดเป็นพื้นที่ สีเขียวและมีให้ส่วนราชการเข้าไปใช้ประโยชน์เพื่อสงวนไว้ เป็นแหล่งรองรับน้ำและกักเก็บน้ำต่อไป โดยมี สผ. เป็น หน่วยงานสนับสนุน ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมประมง กรมที่ดิน กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	ให้กรมทรัพยากรน้ำเป็น หน่วยงานรับผิดชอบ แทน สผ.
3 พฤศจิกายน 2552 (ปรับปรุงหน่วยงานสนับสนุนตาม มาตรการอนุรักษ์พื้นที่ ชุ่มน้ำ)	ข้อ 3 ให้มีการติดตาม ตรวจสอบและดำรงรักษาพื้นที่ชุ่มน้ำ ตามทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับ ท้องถิ่นเพื่อสงวนเพื่อสงวนไว้เป็นแหล่งรองรับน้ำตาม ธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ชุ่มน้ำที่ได้รับการขึ้น ทะเบียนเป็นแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ ตลอดจนควบคุม และป้องกันการบุกรุกเข้าใช้ประโยชน์ที่จะส่งผลกระทบต่อ พื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์โดยมี สผ. เป็น หน่วยงานสนับสนุน ร่วมกับกรมการขนส่งทางน้ำและ พาณิชยนาวี กรมที่ดิน กรมทรัพยากรน้ำ สำนักงาน นโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถาบันการศึกษา ข้อ 11 ให้มีการศึกษาวิจัยระบบนิเวศพื้นที่ ชุ่มน้ำที่มี ความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติและเผยแพร่ข้อมูล แก่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง โดยมี สผ. เป็นหน่วยงาน สนับสนุน ร่วมกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ข้อ 17 ให้จัดทำรายงานการประเมินผลการปฏิบัติงานตาม มติคณะรัฐมนตรี ข้อ 1 -16 โดยติดตามตรวจสอบจาก หน่วยงานหลักเสนอต่อคณะกรรมการการจัดการพื้นที่ ชุ่มน้ำเป็นประจำ โดยมี สผ. เป็นหน่วยงานสนับสนุน	ยกเลิก สผ. จาก หน่วยงานสนับสนุน ให้กรมทรัพยากรน้ำเป็น หน่วยงานสนับสนุนแทน สผ.

5.4.5 แลกเปลี่ยนจากคนลุ่มน้ำทำจันนครปฐม

“ลุ่มน้ำทำจันคลังอาหารของประเทศไทย” ความอุดมสมบูรณ์ และความหลากหลายทางชีวภาพ ส่งผลให้ผืนดินในลุ่มน้ำทำจันเต็มไปด้วย เรือกสวน ไร่นา สร้างผลผลิตทางการเกษตรหล่อเลี้ยงคนทั้งประเทศมาเป็นเวลาหลายร้อยปี การพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ในระยะ 50 ปีที่ผ่านมา สร้างความสะดวกสบายให้คนทั้งประเทศ ทั้งการคมนาคม และการส่งเสริมภาคอุตสาหกรรม แต่กลับหลงลืมคนเล็ก คนน้อย ที่ยังคงทำหน้าที่เป็นผู้สร้างอาหารอย่างมั่นคง ไม่เคยเปลี่ยนแปลง การที่ถูกกลืนเล็ด สะท้อนได้จากนโยบายสาธารณะที่ไม่เอื้อประโยชน์ต่อการทำการเกษตร เช่น ทั้งการเลือก

ทำถนนให้กว้างมากกว่าคูคลอง คลองระบายน้ำทางการเกษตร ผู้มีเงิน มีอิทธิพล มีสิทธิรื้อลำน้ำได้ จนน้ำไม่มีทางจะไป ยามเกิดอุทกภัยรัฐก็เลือกปกป้องความสูญเสียในภาคอุตสาหกรรม มากกว่าพื้นที่ การเกษตร หรือถูกเลือกช่วยเหลือเป็นลำดับสุดท้ายเพราะเป็นชนกลุ่มใหญ่ ที่ต้องระดมความช่วยเหลือ จำนวนมากต้องรอเวลา เพราะทรัพยากรมีจำกัด แต่กลับใช้เป็นประเด็นแรกสร้างกระแสนิยมและความเห็นใจทางการเมือง ด้วยการฟื้นฟูเยียวยาด้วยตัวเลขสูง ปี 2554 มหาอุทกภัยร้ายแรงในรอบ 70 ปี ส่งผลกระทบต่อผู้คนในลุ่มน้ำท่าจีนมากมายมหาศาลเกินกว่าจะประเมินได้ และอาจจะต้องใช้เวลาหลาย 10 ปีกว่าจะฟื้นตัวเข้าสู่ภาวะปกติ อีกทั้งผู้คนยังหวาดผวาว่าปีหน้าจะเป็นอย่างไร ปัญหาอุทกภัย จะตามมากระหน่ำซ้ำเติม สร้างความสูญเสียอีกรอบหรือไม่ ต่างสับสนไม่รู้จะวางแผนชีวิตของตนเองอย่างไร ทุกคนตกอยู่ในความวิตกกังวล ไม่มั่นคงในชีวิตมากที่สุดเท่าที่เคยประสบมา สุดท้ายประชาชนส่วนใหญ่ขาดความเชื่อมั่นในรัฐ ที่ไม่ได้แสดงท่าทีในการปกป้องและให้ความสำคัญคลังอาหารผืนนี้เท่าที่ควร พรุ่งนี้จะเป็นอย่างไรหากปัจจัยที่เอื้อต่อความมั่นคงในการดำรงชีวิตของคนในลุ่มน้ำท่าจีนลดน้อยลงทุกวัน คำตอบนั้นคือ “ความมั่นคงทางอาหารของประเทศไทยจะต้องลดลงพร้อมกัน”

ข้อเสนอเพื่อการแก้ปัญหาอุทกภัยลุ่มน้ำท่าจีนอย่างยั่งยืน **“คืนแม่น้ำคูคลอง ให้น้ำ”**

1) พัฒนาศักยภาพแม่น้ำท่าจีนให้ทำงานได้เต็มศักยภาพ การจัดการสิ่งกีดขวางทางน้ำในลำแม่น้ำท่าจีนตลอดสาย ตั้งแต่จังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี นครปฐม จนถึงสมุทรสาคร

- จัดการหน้าน้ำ เช่น จัดระเบียบสิ่งปลูกสร้าง เรือขนสินค้าขนาดใหญ่ แพผักบุงที่ปลูกยืดยาว กำจัดผักตบชวาต่อเนื่อง หรือต่อหม้อสะพานขนาดใหญ่โดยการจำกัดการสร้างหรือเลือกรูปแบบกีดขวางน้อยที่สุด บังคับใช้กฎหมายที่มีอย่างเข้มงวดมากขึ้น

- จัดการใต้น้ำ เช่น ขุดลอกแม่น้ำตลอดสาย และทำอย่างต่อเนื่องทุกปี สร้างพื้นที่รับน้ำเพิ่มขึ้น

- ติดตั้งเครื่องผลักดันน้ำไฟฟ้าขนาดใหญ่ ตามจุดสะพานสำคัญ และประจำอยู่จุดที่ตั้งในท่าจีนถาวร

- เพิ่มอำนาจ อปท. ในพื้นที่ในการจัดทำข้อมูลเพื่อร้องเรียน หรือแจ้งการละเมิดลำน้ำต่อหน่วยงานระดับสูง เพื่อดำเนินการตามกฎหมายอย่างเร่งด่วนและเพิ่มมาตรการลงโทษ จับ ปรับ มากขึ้น

2) เพิ่มศักยภาพคูคลองให้ทำงานเต็มประสิทธิภาพ โดยการสำรวจ ศึกษา และจัดทำข้อมูลความเชื่อมโยง คู คลองในพื้นที่ทั้งหมด ร่วมกับภาคประชาชนในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนงานพัฒนาที่เป็นรูปธรรม ทั้งทางด้านวิศวกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ยกตัวอย่างเช่น

- การติดตั้งเครื่องผลักดันน้ำไฟฟ้าขนาดกลาง เล็ก ในคลองหลักที่มีความสำคัญ เช่น คลองลาด เพื่อเพิ่มการระบายน้ำในพื้นที่ได้รวดเร็ว โดยมีการคำนวณขนาดของคลองกับขนาดของเครื่องให้พอเหมาะ รวมถึงระยะการวางเครื่องแต่ละจุด ทั้งนี้ให้เป็นการดูแลร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐ และอปท. เรืองพื้นที่เก็บ รักษา ซ่อมบำรุง สามารถนำมาติดตั้งตามจุดได้ตลอดเวลา ทนต่อสถานการณ์น้ำมาก

- ขุดเชื่อมคลองแนวตั้ง เพื่อเป็นทางเลือกเพิ่มการระบายน้ำของแม่น้ำท่าจีนออกสู่ทะเลให้รวดเร็วขึ้น ทั้งท่าจีนฝั่งตะวันออก และฝั่งตะวันตก เพิ่มช่วยลดการท่วมขังในพื้นที่ลุ่มมากตอนกลาง โดยสำรวจเส้นทาง คู คลองด้านล่างช่วงจังหวัดนครปฐม และจังหวัดสมุทรสาคร หรือขยายขนาดคลองเดิมให้กว้างมากขึ้น

- สํารวจประตุน้ําน้ําชํารุด ใช้งานได้ไม้เต็มที้ หรือบานมีขนาดแคบกว่ําคลองมาก
เพิ่มเครื่องระบายน้ำประจําบริเวณปากประตู ให้อํานาจ อปท. แคนน้ำชุมชน เป็ด/ปิด ประตูน้ำ
เพราะเข้าใจเรื่องน้ำขึ้นและน้ำลงในพื้นที่มากกว่า อีกทั้งโอนงบประมาณซ่อมบํารุงให้เป็นอํานาจของ
อปท. จะได้เร่งซ่อมแซม ได้ทันเวลามากขึ้น

3) การจัดตั้งศูนย์ภัยพิบัติระดับตำบลที่มีบุคลากร อุปกรณ์ เครื่องมือพร้อม เช่น เรือ
อุปกรณ์เตือนภัย อุปกรณ์ขนย้าย โดยมีการเชื่อมประสานกับศูนย์ระดับอำเภอ โดยทำหน้าที่หลักในชุมชน
ตั้งแต่การสื่อสารเตือนภัย ป้องกันภัย และดูแลช่วงเกิดภัย เป็นหน่วยงานอิสระในชุมชน มีเจ้าหน้าที่ประจำ

4) สนับสนุนให้ทุก อปท. มีการจัดทำแผนที่ความเสี่ยงอุทกภัยของตนเอง เพื่อเตรียมป้องกัน
เช่น ทางน้ำ พื้นที่ปลอดภัย เส้นทางขนย้าย ระบุบ้านที่มีความเสี่ยงสูงสุด เร่งขนย้าย บ้านที่มีผู้ป่วย
คนเจ็บต้องดูแล มีการซักซ้อมเป็นประจำ เพื่อเตรียมความพร้อมล่วงหน้าก่อนเกิดภัยพิบัติ

ด้านสังคม “บูรณาการลุ่มน้ำให้เป็นเอกภาพ จัดการแบบมีส่วนร่วม”

1) ลดความซ้ำซ้อนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการลุ่มน้ำ โดยให้ทุกหน่วยงาน
ทั้งหน่วยงานรัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา ระดมองค์ความรู้ทั้งกายภาพ และชีวภาพ เกี่ยวกับลุ่มน้ำทำ
มาร่วมจัดทำแผนบริหารจัดการน้ำของลุ่มน้ำทำจิ้นแบบบูรณาการ เป็นแผนเดียวแบบยั่งยืนต่อเนื่อง
ปราศจากแทรกแซงทางการเมือง โดยรัฐอุดหนุนงบการจัดทำแผน และการบริหารจัดการชัดเจน
ตั้งคณะทำงานอิสระมาจากตัวแทนของทุกภาคส่วนทำงานอย่างมีเอกภาพ และมีอํานาจในการบริหาร
จัดการแบบเบ็ดเสร็จในหน่วยงานเดียว

2) เปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชน เอกชน และเครือข่ายนักวิชาการ เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น
ในการบริหารจัดการน้ำของลุ่มน้ำทำจิ้น โดยเฉพาะรับรู้ปัญหาอุทกภัย รวมถึงการนำเสนอแนวทางแก้ไข
ร่วมกับภาครัฐและลุ่มน้ำอื่น ๆ ตั้งแต่ช่วงแรกของการเกิดอุทกภัย โดยรัฐจัดให้เป็นวาระสำคัญในการประชุม
ของทุกจังหวัดอย่างต่อเนื่อง เพื่อสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

3) สนับสนุนให้ภาคประชาชน เอกชน สถานศึกษา ระดับมหาวิทยาลัย ระดมความรู้เพื่อ
ร่วมคิดค้นนวัตกรรมเพื่อช่วยแก้ปัญหาภัยพิบัติ เน้นการศึกษาเรียนรู้โดยใช้ลุ่มแม่น้ำทำจิ้นเป็นศูนย์กลาง
สามารถนำผลจากการศึกษา มาเทียบชั้นคุณวุฒิด้านการศึกษา เพื่อผู้รู้เชี่ยวชาญ และสร้างชุดความรู้ในพื้นที่

4) พัฒนารูปแบบกองทุนความเสี่ยงภัยพิบัติ และธนาคารพันธุ์พืช ในรูปแบบที่ชาวบ้าน
สามารถใช้กองทุนหมู่บ้านมาจัดตั้งกองทุนได้เอง หรือรัฐเป็นผู้อุดหนุนทุนตั้งต้นในการดำเนินการร่วมกับ
กองทุนสวัสดิการชุมชนเดิม หากแต่เพิ่มเบี้ยชดเชยความเสียหายจากภัยพิบัติ น้ำท่วมของสมาชิกใน
ชุมชน ในลักษณะการประกันภัย มีการส่งเสริม และชดเชยทั้งทุนและพันธุ์ไม้ในยามเกิดภัย เพื่อส่งเสริม
ให้ชุมชนมีการจัดการตนเองครบวงจร

รูปที่ 5-5 กลุ่มน้ำทำจิ้งจกอาหารของประเทศไทย

5.5 สรุปและข้อเสนอแนะ

5.5.1 สรุป

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยได้เข้าร่วมเป็นภาคีสัญญาวาด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำในปี พ.ศ. 2541 มีการประกาศให้มีพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ และทำการศึกษาสำรวจ จัดทำรายชื่อบุคคลและฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย กรมพัฒนาที่ดิน โดยกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน ได้จัดทำฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ พื้นที่ชุ่มน้ำระดับท้องถิ่นในบริเวณพื้นที่จังหวัดนครปฐม ปี 2567 มีเนื้อที่ 1,355,210 ไร่ หรือ 2,168.336 ตารางกิโลเมตร ได้ทำการตรวจสอบสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำจากภาพถ่ายทางอากาศร่วมกับแผนที่สภาพภูมิประเทศเพื่อจัดทำฐานข้อมูลในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และสำรวจข้อมูลภาคสนาม พบว่าพื้นที่ชุ่มน้ำจังหวัดนครปฐม ที่สามารถระบุสถานภาพและพิกัดได้มีจำนวน 235 แห่ง จำแนกได้เป็น ลำห้วย/ห้วย จำนวน 1 แห่ง บึง/หนองน้ำ จำนวน 6 แห่ง สระน้ำในโรงเรียน/สระน้ำ จำนวน 31 แห่ง แม่น้ำ จำนวน 4 แห่ง และคลอง/ราง/ลำราง จำนวน 193 แห่ง ซึ่งจังหวัดนครปฐม มีแม่น้ำนครชัยศรีไหลผ่านพื้นที่ส่วนใหญ่จึงเป็นที่ราบลุ่ม โดยริมสองฝั่งแม่น้ำมีพันธุ์ไม้นานาชนิด เช่น กอลำเจียก กอผักบุ้ง กอบัวหลวง กอผักกะเจต กอจาก กอเตย ซึ่งลอยทอดตัวอยู่ในน้ำริมตลิ่ง ถัดขึ้นไปเป็นลำพู กระทุ่ม มะกอกน้ำ กอไผ่ ตีนเป็ด มะม่วง มะพร้าว ฯลฯ สลับด้วยวัดวาอารามเป็นระยะ ๆ และบ้านเรือนแบบต่าง ๆ ของชาวบ้าน บ้านริมน้ำจะมีอยู่จอดเรือ มีสะพานไม้ทอดลงมายังท่าหน้า มีเรือพายจอดอยู่หัวบันไดทำน้ำ เวลานั้นไหลขึ้นชาวบ้านลงมาตักน้ำใส่โอ่งไว้อาบตอนน้ำแห้ง นำผ้ามาซัก และนำผักผลไม้ลงมาล้าง และลงอาบน้ำในแม่น้ำ สำหรับบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของชาวบ้านมีหลายแบบ มีตั้งแต่แบบถุกที่สดจนถึงคฤหาสน์ ทั้งแบบไทยและแบบฝรั่ง มีโรงงาน โรงสีข้าว โรงเหล้า โรงกระดานขายไม้ มีตลาดริมแม่น้ำเป็นระยะ ๆ มีเรือพายและเรือยนต์แล่นแต่ไม่มากเหมือนในอดีต ทั้งนี้เพราะทางรถยนต์มีมากขึ้น การสัญจรทางน้ำจึงลดลง วัดแต่ละวัดริมแม่น้ำมีโบสถ์ ศาลา เจดีย์ มณฑป ศาลาทำน้ำที่ตั้งงามแตกต่างกันไปถึง 40 แห่ง มีความหลากหลายของพันธุ์ปลา เช่น ปลาตะโกก ปลากระแห ปลาสร้อยขาว ปลาสวาย ปลาสลาด ปลาตะเพียนขาว ปลาช่อน ปลาดุก และกุ้งก้ามกราม และเนื่องจากเป็นระบบนิเวศที่ต่อเนื่องจากปากแม่น้ำ ทำให้มีความหลากหลายของพรรณปลาที่สามารถทนความเค็ม เช่น ปลาแขยง ปลาเสือพ่นน้ำ และปลาน้ำกร่อย เช่น ปลาอีกร ปลากระพงขาว ปลากระบอก และปลาดุกทะเล และโครงข่ายคลองธรรมชาติ และที่ขุดขึ้นใหม่เป็นจำนวนมาก คลองมีทั้งระยะทางสั้น และระยะทางยาว

เชื่อมต่อกัน ใช้เป็นเส้นทางในการสัญจรไปมา และเอื้ออำนวยต่อการเกษตรในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้การบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ รัฐบาลควรปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552 เรื่อง การทบทวนมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2553 เรื่อง ทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ และระดับชาติของประเทศไทย และมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ เนื่องจากมีหน่วยงานปรับปรุงโครงสร้างใหม่

5.5.2 ข้อเสนอแนะ

- 1) ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย รัฐควรกำหนดให้มีการจัดทำแผนแม่บทการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ และแผนปฏิบัติการพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อวางแผนจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำทั่วประเทศ
- 2) ข้อเสนอแนะด้านองค์กร รัฐควรมีการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ การจัดตั้งองค์กรจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำในระดับจังหวัด โดยทำงานประสานกับคณะกรรมการ ลุ่มน้ำประจำจังหวัด เพื่อทำหน้าที่รับนโยบายจากส่วนกลาง ส่วนในระดับท้องถิ่น การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำเฉพาะพื้นที่ชุ่มน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำในระดับท้องถิ่น หรือคณะกรรมการพื้นที่ชุ่มน้ำชุมชน เป็นต้น
- 3) ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย รัฐควรออกกฎหมายลำดับรองหรือข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำโดยอาศัยหลักการตามอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ
- 4) ข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน รัฐควรสร้างกลไกการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการวางแผนจัดการและการติดตามตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ชุ่มน้ำ
- 5) สนับสนุนให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดทำแผนการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ ที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ ระดับชาติ และ/หรือแรมซาร์ไซต์ พร้อมทั้งผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำแผนไปประสานสอดคล้องเข้าสู่นโยบายและแผนในระดับจังหวัด ท้องถิ่น และชุมชน
- 6) การอนุรักษ์ทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุ่มน้ำ และการวางแผนในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และอุทยานแห่งชาติ ที่มีพื้นที่ชุ่มน้ำอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ ได้จัดกิจกรรมการให้ความรู้แก่เยาวชน มีการจัดค่ายศึกษาธรรมชาติ และห้องเรียนธรรมชาติสำหรับเยาวชน ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจในบทบาทและความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำและสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้ธรรมชาติมีโอกาสนในการฟื้นฟูตัวเอง ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเก็บเกี่ยวและใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน รวมถึงการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุ่มน้ำ
- 7) จัดทำ ปรับปรุง ทบทวนเครื่องมือและกลไกในการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ รวมทั้งสนับสนุนแนวทางปฏิบัติและคู่มือสำหรับการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ
- 8) เสริมสร้างสมรรถนะภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ
- 9) สำรวจ จัดทำ และขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญในระดับต่าง ๆ
- 10) ควบคุมและป้องกันพื้นที่ชุ่มน้ำจากกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ชุ่มน้ำ เช่น การขยายตัวของชุมชน การประมงเกินขีดจำกัด ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน ภาวะมลพิษ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 11) จัดอบรม สัมมนาเกี่ยวกับเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

12) รมรณรงคั้ประชาสั้มนั้ เพื่อสงั้เสริมและสรั้างกระบวนการมีสั้่วนรั้วมในการจั้ดการสั้งแวดลั้อมและทรั้พยาการธรรมาติของจั้หวดั้และการรั้วมปฏิบัติงานของเครือ้ขายดั้านสั้งแวดลั้อมหน่วยงานภาครั้ฐ เอกชน องคั้กรพั้ฒนาชุมชน เครือ้ขายภาครั้ชาสั้งคม เครือ้ขายอาสสมั้ครพิ้ทักษั้ทรั้พยาการธรรมาติและสั้งแวดลั้อมหญั้บ้าน ตำบล เครือ้ขายอาสสมั้ครทั้องถั้นรักษั้โลก องคั้กรปกครองสั้่วนทั้องถั้น สถาบั้นการศั้ึกษา และชุมชนทั้องถั้น

13) พั้นที่ชุ่มน้ำเมือง (Wetland city) เพื่อการพั้ฒนาอย่างยังั้ยืน ที่ผั้านมาประเทศไทยได้ใช้ประโยชน์พั้นที่หญั้่นนี้ รั้วมกันอนุรักษ์อย่างยังั้ยืน สรั้างความรั้กั้กับชุมชนให้ช่วยกันดูแลกอพยพและอยู่รั้วมกันได้โดยไม่มีการทำร้ายนกอพยพต่าง ๆ ถั้ือเป็นความสั้าคัญดั้านความหลากหลายทางชีวภาพของพั้นที่นี้ ซึ่งการเข้าร่วมการคั้ดเลือกเมืองหญั้่นพั้นที่ชุ่มน้ำ ภายได้การรับรองของอนุสั้ัญญาว่าด้วยพั้นที่ชุ่มน้ำ จะเป็นการสรั้างชื่อเสั้ียงให้กับประเทศ สามารถใช้เป็นเครือ้มื่อกลไกเสริมสรั้างความรั้กั้ความเข้าใจ และคุณค่า รั้วมถั้ง พั้มศั้กยภาพดั้านการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พั้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาดโดยเฉพาะดั้านการทั้องเทั้ียวที่จะนั้ามาซึ่งการสรั้างรายได้ให้กับประชาชนในพั้นที่

14) ควรปรบั้ปรุ้งมตั้คณั้ะรั้ฐมนตรั้ เมื่อวันทึ่ 3 พฤศจิกายน 2552 เรื่ง การทบทวนมตั้คณั้ะรั้ฐมนตรั้ เมื่อวันทึ่ 1 สั้งหาคม 2553 เรื่งทะเลเบียนรายนามพั้นที่ชุ่มน้ำทึ่มีความสั้าคัญระดับนานาชาติ และระดับชาติของประเทศไทยและมาตรการอนุรักษ์พั้นที่ชุ่มน้ำ เนื่งจากมีหน่วยงานปรบั้ปรุ้งโครงสรั้างใหม่ (อั้างอิงจากตารางทึ่ 5-3)

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2556. **ขอบเขตการปกครอง (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงมหาดไทย, กรุงเทพฯ.
- กรมควบคุมมลพิษ. 2557. **รายงานผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดคุณภาพน้ำ (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- _____. 2563. **รายงานผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดคุณภาพน้ำ (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- กรมชลประทาน. 2559. **เขตชลประทานมาตราส่วน 1: 50,000 (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กรมทรัพยากรธรณี. 2537. **ธรณีวิทยามาตราส่วน 1: 100,000 (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- _____. 2556. **ธรณีวิทยามาตราส่วน 1: 100,000 (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- _____. 2558. **การจำแนกเขตเพื่อการจัดการด้านธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณีจังหวัดนครปฐม**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ. 117 น.
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2558. **คุณภาพน้ำใต้ดิน (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- _____. 2564. **ข้อมูลบ่อบาดาล**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/> วันที่ 10 มีนาคม 2567.
- กรมทางหลวง. 2556. **ทางหลวง/ทางรถไฟมาตราส่วน 1: 50,000 (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงคมนาคม, กรุงเทพฯ. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมที่ดิน. 2558. **60 ปี ประมวลกฎหมายที่ดิน**. กระทรวงมหาดไทย, กรุงเทพฯ. 320 หน้า.
- กรมประมง. 2564. **สารวิชาการกองวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดประจำปีงบประมาณ 2564**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: https://www4.fisheries.go.th/local/file_document/20220303110514_new.pdf วันที่ 26 มกราคม 2567.
- กรมป่าไม้. 2556. **แผนที่จำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติมาตราส่วน 1: 50,000 (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- _____. 2558. **โครงการจัดทำข้อมูลสภาพพื้นที่ป่าไม้ปี พ.ศ. 2556-2557 (ไฟล์ข้อมูล และบันทึกข้อความ)**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- _____. 2560. **แผนที่จำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติมาตราส่วน 1: 50,000 (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.

- _____. 2560. **แผนที่ทรัพยากรป่าไม้ มาตราส่วน 1: 25,000 (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- _____. 2560. **พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <https://new.forest.go.th/economy/th/> วันที่ 2 กันยายน 2565.
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2552. **พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน 2551**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <http://www.ddd.go.th/ACT/law2551.pdf> วันที่ 9 กันยายน 2562.
- กรมโยธาธิการและผังเมือง. 2554. **พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2518**. กระทรวงมหาดไทย, กรุงเทพฯ. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <http://www.dpt.go.th/nonthaburi/Law/01.pdf> วันที่ 9 มีนาคม 2567.
- กรมโรงงานอุตสาหกรรม. 2554. **พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535**. กระทรวงอุตสาหกรรม, กรุงเทพฯ. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <http://www.diw.go.th/hawk/news/62.pdf> วันที่ 9 กันยายน 66.
- _____. 2563. **ศูนย์พัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ**. กระทรวงอุตสาหกรรม, กรุงเทพฯ. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: http://ecocenter.diw.go.th/Visitor/Theme_3/ วันที่ 5 มีนาคม 2567.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2548. **ทางน้ำมาตราส่วน 1: 50,000 (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2561. **ข้อมูลภูมิอากาศสถานีตรวจวัดอากาศ จังหวัดนครปฐม (ปี 2531-2560) (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.
- กรมอุทยานสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2547. **อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ป่าสงวนแห่งชาติ (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- _____. 2559. **แผนที่ทรัพยากรป่าไม้ มาตราส่วน 1: 25,000 (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- _____. 2560. **อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ป่าสงวนแห่งชาติ (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- กลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล. 2566. **ยุทธศาสตร์การพัฒนา**. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <http://centralnpt.com/Content/pdf/Plan66.pdf> วันที่ 28 มกราคม 2567.
- กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน. 2562. **สภาพการใช้ที่ดินจังหวัดนครปฐม พ.ศ. 2562 (ไฟล์ข้อมูล)**. กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กองการเจ้าหน้าที่. 2528. **คำบรรยายในการฝึกอบรม โครงการป้องกันการชะล้างพังทลายของดินภาคเหนือ**. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ. 151 น.

- _____. 2559. ยุทธศาสตร์กรมพัฒนาที่ดิน ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <http://www.ddd.go.th/www/files/75646.pdf> วันที่ 1 ธันวาคม 2564.
- กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน. 2560. แผนที่ทรัพยากรดิน มาตราส่วน 1: 25,000 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กองอนุรักษ์ดินและน้ำ. 2544. นิยามและทางเลือก มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ. 96 น.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2567. ข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดนครปฐม. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <https://thai.tourismthailand.org/Destinations/Provinces/นครปฐม/225> วันที่ 28 กรกฎาคม 2567.
- เกษม วัฒนชัย. 2558. แก่นแท้ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. หน้า 13-23. การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในต่างประเทศ รวมคำบรรยายจากการสัมมนา ณ กระทรวงการต่างประเทศ. สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ, กรุงเทพฯ.
- คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมปฐพีวิทยา. 2551. พจนานุกรมปฐพีวิทยา. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. 206 น.
- คณาจารย์ภาควิชาปฐพีวิทยา. 2541. ปฐพีวิทยาเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- คำรณ ไทรฟัก. 2552. การจำแนกพื้นที่ลุ่มน้ำ และการดำเนินงานเขตพัฒนาที่ดิน. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ. 42 น.
- เฉลียว แจ่มโพธิ์. 2530. คู่มือการสำรวจและวินิจฉัยคุณภาพดิน เพื่อการวางแผนอนุรักษ์ดินและน้ำในไร่นา. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ. 57 น.
- ชนวน รัตนวราหะ. 2540. เกษตรกรรมเชิงระบบ: ความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพในระบบเกษตร. กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ. 440 น.
- ฐิติพันธ์ พัฒนมงคล. 2564. 22 ลุ่มน้ำหลัก 353 ลุ่มน้ำสาขา คุณค่าและความสำคัญของการแบ่งกลุ่มลุ่มน้ำไทย. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <https://www.sarakadee.com/2021/11/09/ลุ่มน้ำไทย/> วันที่ 8 มีนาคม 2567.
- บัณฑิต ต้นศิริ. 2535. แนวทางการวางแผนการใช้ที่ดิน. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ. 35 น.
- _____. และคำรณ ไทรฟัก. 2542. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ. 65 น.
- พิทยากร ลิ้มทอง. 2552. การอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตพัฒนาที่ดิน. หน้า 12-60. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2557. เอกสารการสอนชุดวิชาการป่าไม้ชุมชน. [เข้าถึงได้]
แหล่งข้อมูล: <https://digitallib.stou.ac.th/handle/6625047444/2457> วันที่ 9 กันยายน 2562.
- มูลนิธิสืบนาคะเสถียร. 2555. ดิน น้ำ ป่า เชื่อมโยงถึงกัน. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <http://www.seub.or.th/index.php?option> วันที่ 9 กันยายน 2567.
- วันชัย จันทร์ฉาย, วันเพ็ญ ทองจุฑา, ศิริพงษ์ อินทรมงคล และพันธ์ ขำเกลี้ยง. 2530. การวางแผนการใช้ที่ดินกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6. วารสารพัฒนาที่ดิน. 24 (261): 28-32.
- ศรัญญพงศ์ ชัยวัฒนกุล. 2560. แนวทางการวางระบบการพัฒนาที่ดินเพื่อการเกษตรอย่างยั่งยืนในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, น่าน. 601 น.
- ศูนย์อุทกวิทยาชลประทานภาคกลาง. 2566. ปริมาณน้ำท่า/ผั่งน้ำ. กรมชลประทาน. [เข้าถึงได้]
แหล่งข้อมูล: <http://hydro-5.rid.go.th/> วันที่ 6 มีนาคม 2567.
- สถิตย์ วัชรกิตติ. 2521. ระบบการแบ่งแยกการใช้ประโยชน์ที่ดิน. ภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สมเจตน์ จันทวัฒน์. 2526. การอนุรักษ์ดินและน้ำ เล่มที่ 2. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. 654 น.
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครปฐม. 2566. ข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลด้านการเกษตรของจังหวัดนครปฐม พ.ศ. 2566. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <https://www.opsmoac.go.th/nakhonpathom-home> วันที่ 5 มีนาคม 2567.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2565. แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ.2566-2570. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13> วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2567.
- สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2563. ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคและจังหวัด. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <https://www.nesdc.go.th>, วันที่ 5 มีนาคม 2566.
- สำนักงานจังหวัดนครปฐม. 2567. ข้อมูลจังหวัด. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <https://www.nakhonpathom.go.th/frontpage> วันที่ 9 มีนาคม 2567.
- สำนักงานชลประทานที่ 13. 2562. โครงการชลประทานจังหวัดนครปฐม. กรมชลประทาน, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <http://opm.rid.go.th/page/article/411?slug=รายงานลุ่มน้ำจังหวัด> วันที่ 30 กรกฎาคม 2567.
- _____. 2567. โครงการชลประทานจังหวัดนครปฐม. กรมชลประทาน, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <http://ridceo.rid.go.th/nkpathom/Home.html> วันที่ 5 มีนาคม 2567.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2536. ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ (ไฟล์ข้อมูล). กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.

- _____. 2542. ตารางทะเบียนรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม (ไฟล์ข้อมูล). กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- _____. 2554. ความเข้าใจ อนุสัญญาแรมซาร์. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: http://www.wwf.or.th/what_we_do/wetlands_and_production_landscape/ramsarconversion วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566.
- _____. 2566. พื้นที่ชุ่มน้ำ. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <http://wetlands.onep.go.th/> วันที่ 7 มีนาคม 2566.
- _____. ม.ป.ป. เรื่องทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ และระดับชาติของประเทศไทยและมาตรการการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- _____. แรมซาร์ไซต์ของประเทศไทย. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: http://www.wwf.or.th/what_we_do/wetlands_and_production_landscape/ramsarconversion วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566.
- สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. 2556. เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม มาตราส่วน 1: 50,000 (ไฟล์ข้อมูล). กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานประมงจังหวัดนครปฐม. 2566. ฐานข้อมูลด้านประมงในพื้นที่จังหวัดนครปฐม. กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <https://www4.fisheries.go.th/local/index.php/main/welcome/fpo-nakhonpathom> วันที่ 5 มีนาคม 2567.
- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครปฐม. 2564. ข้อมูลปศุสัตว์จังหวัดนครปฐม. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <https://pvlo-npt.dld.go.th/webnew/index.php/th/> วันที่ 5 มีนาคม 2567.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. 2552. ทรัพยากรการท่องเที่ยว. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <http://legacy.orst.go.th/?knowledges> วันที่ 28 มกราคม 2565.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2564. ข้อมูลเกษตรจังหวัดนครปฐม. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <http://www.oae.go.th>, วันที่ 3 มีนาคม 2567.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2556. สำมะโนการเกษตร พ.ศ. 2556 จังหวัดนครปฐม. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: <http://www.nso.go.th>, วันที่ 5 มีนาคม 2567.
- _____. 2564. โครงการการพัฒนาข้อมูลสถิติและสารสนเทศระดับพื้นที่ 76 จังหวัด/18 กลุ่มจังหวัด. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: http://osthailand.nic.go.th/masterplan_area/ วันที่ 7 มีนาคม 2567.

- _____. 2566. **ข้อมูลสถิติแรงงาน**. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ. [เข้าถึงได้]
แหล่งข้อมูล: <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/index.aspx>, วันที่ 4
มีนาคม 2566.
- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครปฐม. 2566. **ศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร**. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล:
<https://nakhonpathom.industry.go.th/th> วันที่ 9 มีนาคม 2567.
- สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่. 2560. **พื้นที่เขตป่าไม้ถาวรนอกเขตป่า มาตราส่วน
1: 50,000 (ไฟล์ข้อมูล)**. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักธรณีวิทยาสิ่งแวดล้อม. 2559. **พื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่ม น้ำป่าไหลหลาก และน้ำท่วมฉับพลัน
ประเทศไทย (54 จังหวัด 1084 ตำบล)**. กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: [http:// www.dmr.go.th/
ewt_news.php?nid=99795](http://www.dmr.go.th/ewt_news.php?nid=99795) วันที่ 29 มกราคม 2567.
- สำนักบริหารโครงการ. 2561. **โครงการจัดทำแผนหลักการพัฒนาหลุ่มน้ำ ระดับจังหวัด**. กรมชลประทาน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ. 5-2 น.
- สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน. 2548. **ลักษณะและสมบัติของชุดดินในภาคกลางของ
ประเทศไทย**. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ. 69 น.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐม. 2565. **ข้อมูล อบจ.นครปฐม**. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล: [https://
www.nkppao.go.th/index.php](https://www.nkppao.go.th/index.php) วันที่ 25 กรกฎาคม 2567.
- Allen, C.D. 2007. Cross-scale interactions among forest dieback, fire, and erosion in northern
New Mexico landscapes. *Ecosystems*, 10: 797–808.
- FAO and DLD. 1973. **Soil Interpretation Handbook for Thailand**. Land Classification
Division, Department of Land Development, Ministry of Agriculture and
Cooperatives, Bangkok, Thailand, Chapter x: x1- x22.
- FAO. 1993. **Guideline for Land -use Planning**. FAO Development Serial. FAO, Rome.
- Kristensensen. P. 2004. **The DPSIR Framework**. Paper presented at the 27-29 September
2004 workshop on a comprehensive / detailed assessment of the vulnerability
of water resources to environmental change in Africa using river basin approach.
UNEP Headquarters, Nairobi, Kenya.
- Ministry of Foreign Affairs of Thailand. 2017. **Sufficiency Economy Philosophy:
Thailand's Path towards Sustainable Development Goals**. 2nd Edit. Ministry of
Foreign Affairs of Thailand, Bangkok. 126 p.
- Soil Survey Staff. 1996. **Keys to Soil Taxonomy**. 9th edition. Natural Resources
Conservation Service United States Department of Agriculture, The USA. 332 pp.

